JAARVERSLAG 2020

KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
DER WETENSCHAPPEN

DOELSTELLING

De wetenschap bevorderen en een brug slaan tussen wetenschap en samenleving. Hiermee houdt de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen zich al sinds 1752 bezig, in iedere periode op een eigentijdse manier.
Prijzen vormen van oudsher de core business van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. De Maatschappij levert onafhankelijke juryleden voor de beoordeling van wetenschappelijke prestaties. Prijzen en stipendia worden toegekend op allerlei niveau, van profielwerkstukprijzen, via scriptieprijzen en promotieprijzen, tot oeuvreprijzen.
De prijzen en stipendia worden financieel mogelijk gemaakt door donaties van bedrijven, stichtingen, fondsen, genootschappen en particulieren.
Binnen de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen vindt tevens uitwisseling van gedachten plaats door lezingen, seminars en informele onderlinge contacten. Lezingen worden gehouden door directeuren, leden en externe sprekers. Naast structurele, jaarlijks terugkerende bijeenkomsten worden incidentele lezingen en debatten georganiseerd, veelal in samenwerking met bevriende organisaties.

STRUCTUUR

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen kent vanouds een tweeledige structuur: enerzijds vertegenwoordigers van de samenleving die in de wetenschap geïnteresseerd zijn (directeuren genaamd, primo januari 2021: 395) en anderzijds wetenschappers (leden genaamd, primo januari 2021: 525 leden en 40 buitenlandse leden), die verantwoordelijk zijn voor de wetenschappelijke activiteiten van de Maatschappij. Deze tweedeling is tot op de huidige dag gehandhaafd.
Door de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen worden zeven Fondsen op Naam beheerd: het Pieter Langerhuizen

Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen

Jaarverslag 2020

Lambertuszoon Fonds, het Dr. W.J.E. Voet Fonds, het Van der Knaap Fonds, het Mr. J.C. Baak Fonds, het De Zeeuw-Van Dishoeck Fonds, het Wim Drees Fonds en het Schouhamer Immink Fonds. Daarnaast beheert de KHMW drie zelfstandige Stichtingen: de Stichting Jan Brouwer Fonds, de Dr. Saal van Zwanenberg Stichting en de Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds. Deze stichtingen worden bestuurd door het bestuur van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. De Fondsen en Stichtingen hebben specifieke doelstellingen die in alle gevallen verenigbaar en in lijn zijn met de doelstellingen van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen.

GESCHIEDENIS

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, het oudste geleerde genootschap in Nederland, werd als Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen op initiatief van een zevental vooraanstaande burgers van Haarlem opgericht in 1752. Aanvankelijk was de belangrijkste activiteit het uitschrijven en honoreren van prijsvragen inzake actuele wetenschappelijke vraagstukken. De Maatschappij is sinds 1841 gevestigd in het monumentale Hodshon Huis, Spaarne 17, te Haarlem, tegenover haar goede buur Teylers Museum. Het predikaat Koninklijk werd verleend ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan in 2002.

HET HODSHON HUIS

Het Hodshon Huis aan het Spaarne is een prachtig monument. De stijlkamers van dit gebouw zijn juweeltjes van eind achttiende-eeuwse interieurarchitectuur. Zij vertegenwoordigen alle grote Europese interieurstijlen uit die tijd. De kamers zijn grotendeels schitterend gerestaureerd. Zij zijn beperkt te huur voor activiteiten, via Vereniging Hendrick de Keyser te Amsterdam.

Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen

Jaarverslag 2020

INHOUD

VOORWOORD
— *Louise Gunning-Schepers 5*

ESSAY
Mijn jaar met COVID-19
— *Marion Koopmans 6*

BIJEENKOMSTEN
Jan Brouwer Conferentie *10*
Winterlezing *12*
Algemene Vergadering *13*
Blauwe Kamer sessies *16*
— *Louise Gunning-Schepers*

PRIJZEN EN STIPENDIA
Brouwer Vertrouwensprijs *21*
KHMW-Eizenga Beurzen *22*
Langerhuizen Oeuvreprijs *24*
Langerhuizen Bate *25*
Nederlandse Biografieprijs *26*
Irispenning *28*

INTERVIEW De prijswinnaar
– Eric van Eerdenburg *30*

Johannes Cornelis Ruigrok Prijs *33*
Keetje Hodshon Prijs *34*
Martinus van Marum Prijs *36*
Dirk Jacob Veegens Prijs *37*

INTERVIEW De prijswinnaar
– Carla Hoetink *38*

Essayprijsvraag corona *41*

ESSAY Corona, serendipiteit
en het belang van zwakke bindingen
— *Beate Volker 42*

ESSAY Vrijheid en angst
— *Jan Willem Scholten 44*

ESSAY Corona en de religieuze
reflex die complot heet
— *Theo Mulder 46*

ET Outreach Award *48*
Hollandsche Maatschappij Prijzen
voor Jong Talent *49*

INTERVIEW De sponsor
– Marlies van Wijhe *56*

Dr. Saal van Zwanenberg
Onderzoeksprijzen *58*
Nederlandse Gasindustrieprijzen *59*
Jan Brouwer Scriptieprijzen *60*

INTERVIEW Het jurylid
– Anton van Steenhoven *64*

Voet Stipendia *67*
Profielwerkstukprijzen *68*

INTERVIEW
Heino Falcke en de raadselen
van het universum *70*

STICHTING DE NATIONALE
DENKTANK
— *Anne de Brouwer 72*

FINANCIEEL OVERZICHT
Balans *76*
Rekening van baten en lasten *77*
Toelichting op de jaarcijfers *78*
— *Rutger Schimmelpenninck*
Prijzengelden toegekend in 2020 *80*

BIOGRAFISCHE SCHETS
Anthony Hendrik van der Boon Mesch *82*
— *Gerrit van Dijk*

PERSONALIA
Nieuwe directeuren en leden *84*
In Memoriam *88*
Commissies *94*
Bestuur en secretariaat *96*

PRIJZEN

Brouwer Vertrouwensprijs Prijs voor hét maatschappelijke of wetenschappelijke initiatief dat het onderling vertrouwen in de Nederlandse samenleving versterkt.
Langerhuizen Oeuvreprijs Oeuvreprijs voor een onderzoeker op het gebied van de natuurwetenschappen.
Dr. Saal van Zwanenberg Ereprijs Oeuvreprijs voor een onderzoeker op het gebied van de farmacotherapie.
Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek Aanmoedigingsprijs voor vernieuwend onderzoek op het gebied van de ICT.
Irispenning Prijs voor excellente wetenschapscommunicatie.
Nederlandse Data Science & Artificial Intelligence Prijzen Prijzen voor uitzonderlijk innovatief ondernemerschap en wetenschappelijk onderzoek op het gebied van Data Science & AI.
Boerhaave Biografie Prijs Prijs voor de auteur van een biografie over een wetenschapper of van de uitgave van de wetenschappelijke correspondentie van een wetenschapper.
Essayprijsvraag corona Essaywedstrijd over (de gevolgen van) corona.
Dirk Jacob Veegens Prijs Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de economische, politieke en sociale geschiedenis van Nederland.
Van der Knaap Prijs Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de economische en sociale geografie in brede zin.
Johannes Cornelis Ruigrok Prijs Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de maatschappijwetenschappen.
Keetje Hodshon Prijs Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de geesteswetenschappen.
Martinus van Marum Prijs Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de natuurwetenschappen en techniek.
Kees Schouhamer Immink Prijs Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de technische computerkunde en telecommunicatie in brede zin.
For Women In Science Rising Talent Prizes Aanmoedigingsprijzen voor jonge vrouwelijke wetenschappers in de Life Sciences of exacte wetenschappen.
Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen Prijzen voor masterscripties of onderzoeksverslagen in de farmaceutische en/of medische wetenschappen waarbij het geneesmiddel centraal staat.
Jan Brouwer Scriptieprijzen Prijzen voor masterscripties in de geestes- en maatschappijwetenschappen.
J.C. Baak Prijs Prijs voor masterscripties voor onderzoek dat met name relevant is voor het vreedzaam naast elkaar leven van verschillende volkeren.
Nederlandse Gasindustrie Prijzen Prijzen voor masterscripties over aan de gasindustrie gelieerde onderwerpen.
Hollandsche Maatschappij Prijzen voor Jong Talent Prijzen voor eerstejaarsstudenten en prijzen voor masterscripties in technische en exacte vakken.
ET Outreach Award Prijs voor een project dat tot doel heeft de sterrenkunde bij een breed publiek onder de aandacht te brengen.
Profielwerkstukprijzen Prijzen voor VWO- en HAVO-scholieren uit de regio Kennemerland.

STIPENDIA

KHMW-Eizenga Beurzen Beurzen voor een MBA of een studie economie op graduate niveau (zowel master als PhD studies) in de Verenigde Staten.
Langerhuizen Bate Onderzoeksbate te besteden ter bevordering van onderzoek in de natuurwetenschappen.
Voet Stipendia Beurzen voor masterstudenten ter financiering van een buitenlandse studie of stage.

VOORWOORD

Louise Gunning-Schepers

Zoals dit jaarverslag laat zien, begon het jaar 2020 zo goed, een fascinerende Jan Brouwer Conferentie met een mooie prijswinnaar, een inspirerende Winterlezing en op 8 maart een warm welkom voor onze pasbenoemde leden en directeuren met het intussen traditionele Walking Dinner met foto op de trap. Als u naar die foto kijkt is het goed te beseffen dat dit voor veel van de deelnemers de laatste fysieke bijeenkomst was die ze dat jaar meemaakten. Daarna ging Nederland in lockdown vanwege het coronavirus. Geen jaarvergadering, geen Haarlemse voordracht, geen aspergemaaltijd of prijsuitreiking in het voorjaar.
Maar een ongekende situatie biedt ook mogelijkheden voor vernieuwing en het bestuur heeft gezocht naar een manier waarop we wetenschap en samenleving toch bij elkaar konden brengen. Het secretariaat pakte de handschoen op en werd expert coronaproof bijeenkomsten. Ze vonden een manier om de gebruikelijke bijeenkomsten na de zomer weer gewoon doorgang te laten vinden, al was het soms met kleine aantallen op anderhalve meter afstand of helemaal digitaal. De Blauwe Kamer sessies werden uitgeprobeerd en aangepast, zodat we een reeks gesprekken konden voeren over de verschillende veranderingen die het coronavirus in onze samenleving teweeg bracht. Het was ontzettend mooi om te zien hoeveel leden en directeuren hun eigen kennis en ervaringen beschikbaar wilden stellen om ons mee te nemen in de dilemma's die zij tegenkwamen.
De digitale prijsuitreikingen werden minutieus voorbereid door het secretariaat, de deelnemers zowel winnaars, juryleden als sponsoren bleken uiterst creatief in hun bijdragen en het nieuwe format leverde niet alleen heel veel kijkers op maar ook een internationaal bereik voor de Hollandsche Maatschappij. Ouders die anders alleen over een prijsuitreiking hoorden, konden nu opeens digitaal aanwezig zijn en onze buitenlandse leden lieten ons weten dat ze meer van onze activiteiten hadden bijgewoond dan in jaren. We hebben ook weer een aantal nieuwe prijzen aan onze lijst mogen toevoegen en we hebben een zeer succesvolle essaywedstrijd gehad over deze coronatijd. U treft de drie winnende essays nog een keer in dit jaarverslag aan.
Maar het Hodshon huis stond leeg. Rob Pol, onze onvolprezen huismeester, hield de wacht en zo nu en dan kwam een van de Saskia's of een bestuurslid op het secretariaat. Om die leegte met u te delen hebben we in dit jaarverslag een serie portretten opgenomen van leden en directeuren die even weer in ons lege Hodshon huis kwamen kijken. Hun aanwezigheid op die foto's moet u zien als een teaser voor de komende tijd. We hopen u na de zomer van 2021 weer in grote getale te mogen verwelkomen, we hopen weer plannen te kunnen maken voor een volgende jaarvergadering, een aspergemaaltijd, onze reis naar Edinburgh. En dan kijken we terug op deze rare tijd met alles wat we gemist hebben maar ook met alle nieuwe dingen die we misschien wel willen behouden voor de toekomst.

Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers is voorzitter van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen

ESSAY

Mijn jaar met COVID-19

Marion Koopmans

Mijn jaar met COVID-19 begon op 31 december 2019, toen mijn oog viel op een Twitterbericht van een Chinees financieel dagblad dat melding maakte van een waarschuwing van het Centre for Disease Control (CDC) Wuhan. Ik stuurde het door aan Maria van Kerkhoven, de MERS coronavirus specialist van de WHO, met de vraag of ze iets meer had gehoord. Dat was toen nog niet het geval. Iets meer dan een jaar later, tijdens het bezoek aan Wuhan als lid van de onderzoeksmissie naar de oorsprong van de pandemie, zat ik aan tafel met de persoon die deze eerste ziektegevallen had ontdekt: een arts van het Xinhua ziekenhuis in Wuhan die op 26 december een patiënt opnam met een vorm van longontsteking die haar meteen opviel als "anders", temeer toen de volgende dag de partner van die patiënt zich meldde met vergelijkbare verschijnselen. Zij belde het Wuhan CDC dat een epidemioloog stuurde om mogelijke contacten na te vragen, keel- en neuswatten af te nemen om naar enkele laboratoria te sturen om een mogelijke oorzaak te zoeken. Tien dagen later werd wereldkundig gemaakt dat dit een nieuw coronavirus betrof, en werd de volledige genetische code gedeeld, een cruciale stap.

Het afgelopen jaar beheerste COVID-19 mijn leven nagenoeg volledig, zowel professioneel als privé. Als referentielaboratorium gespecialiseerd in pandemische dreigingen kwamen we in actie, eind december 2019, om daar tot op heden niet meer mee op te houden. Begin januari waren we met collega's uit een aantal gespecialiseerde centra in de wereld al bezig met de eerste stappen. Op Twitter zongen berichten rond van een laboratoriumuitslag die melding maakte van SARS, het virus dat we kenden van een grote uitbraak van een vergelijkbaar ziektebeeld in 2003. Anticiperend op die mogelijkheid werden de eerste diagnostische testen ontworpen, waarbij we gebruik maakten van kennis over andere coronavirussen door op zoek te gaan naar delen van de genetische code die weinig verschilt tussen de SARS-achtige coronavirussen. Een aantal laboratoria met kennis van SARS en MERS in Duitsland, Hongkong, Engeland en Nederland werkte samen om deze eerste PCR-testen te valideren door gebruik te maken van materialen die waren verzameld uit eerder onderzoek, een concept dat een aantal complotdenkers het hele jaar al aangrijpt om "aan te tonen dat het virus niet bestaat". Immers, hoe kun je een test ontwikkelen nog voordat je het virus hebt? Leg dat denken in platformtechnologieën en biobanken ter voorbereiding op uitbraken maar eens uit. Afijn, de protocollen werden gedeeld met de WHO en gebruikt om testkits te maken voor landen die niet de capaciteit hadden om zelf testen te ontwikkelen. De WHO bracht een groot aantal experts bij elkaar om een agenda op te stellen voor essentieel onderzoek voor het geval deze uitbraak groter zou worden, op een groot aantal thema's. Met collega's internationaal dienden we een aantal subsidieaanvragen in om aan de slag te gaan vanuit de netwerken die al jaren bezig waren met preparedness. Klinische studies, pathogenese onderzoek, virus genetica, transmissie onderzoek, epidemiologisch onderzoek,

gedragsonderzoek, immunologische studies, en onderzoek naar vaccins en behandelingen gingen van start. De vorderingen worden nog steeds in tweewekelijkse overleggen met de WHO besproken.

Deze relatieve rust veranderde op slag toen het virus Europa aandeed, en vooral bij de eerste Nederlandse patiënten. Ondanks alle oefeningen in de ziekenhuizen, GGD's, en nationale instituten in Europa bleek de pandemie datgene te doen waardoor pandemieën worden gekenmerkt in tekstboeken: een enorme maatschappelijke en economische ontwrichting, naast de grote aantallen zieken, de onzekerheid over de omvang en aard van verspreiding en over de ernst van het ziektebeeld in de eerste maanden. Het topje van de ijsberg beheerste de publieke discussie: de beelden over drukte op IC's en de tragiek in de verpleeghuizen. Ik geef er al jaren les over, maar het is toch echt anders als je er middenin zit. Wat ik had onderschat zijn de enorme gevolgen van het sluiten van grenzen waardoor razendsnel tekorten ontstonden aan kritische reagentia en persoonlijke beschermingsmiddelen. De internationale afstemming verdween volledig naar de achtergrond, wat een explosie van studies en de bijbehorende afstemmingsoverleggen opleverde. Wetenschapsgebieden die tot nu toe niet bezig waren met pandemievoorbereiding kwamen in actie. Het regende adviezen over wat er moest gebeuren vanuit allerlei hoeken, en er ging heel wat geld naar allerlei "veelbelovende oplossingen" waarvan velen een stille dood stierven omdat de situatie toch net wat complexer was dan gedacht. Als viroloog, lid van het OMT en adviseur van de WHO werd ik onderdeel van het dagelijks debat tussen 17 miljoen virologen, en de adviezen en de daaropvolgende maatregelen werden gefileerd in de periodieke debatten. Mijn kinderen kwamen in de problemen met opleiding en werk, en moesten een nieuwe draai aan hun ambities geven waarvoor ze aandacht nodig hadden. Mijn ouders voelden zich opgesloten en waren blij met mijn mediaoptredens, want "dat geeft leuke afleiding".

Inmiddels, 14 maanden later, gloort er licht aan de horizon: als de tijdelijke stop op vaccinaties niet al teveel schade heeft berokkend aan het publieksvertrouwen gaan we toch echt een

zomer tegemoet met meer bewegingsruimte. De aandacht verschuift naar manieren om de heropening van de maatschappij goed in te richten. Nederland maakt zich op, windt zich op, debatteert, poldert door de crisis heen. Op de achtergrond, in internationaal verband, worden de prioriteiten van onderzoek voor de komende 1-2 jaar besproken, want we zijn er nog lang niet. Ik vrees dat de langzame afbouw er niet van zal komen, en dat de steeds sterker wordende roep om onderscheid tussen kwetsbaren en "de rest" nog een flinke golf onder jongere volwassenen zal opleveren. Maar ik moet bekennen, ook ik ben toe aan de volgende stap: mijn afdeling weer eens bij elkaar zien in een groot feest (Viroscience style), de groep jonge mensen die aan een groot NWA-onderzoek is gestart en die ik alleen op Zoom heb ontmoet, dat uitgestelde familieweekend vanwege de 65-jarige bruiloft, en gewoon ergens heen gaan omdat je er zin in hebt. Dus ook in deze fase werken we door: het valideren van speekseltesten, thuisafname testen, sequencen van virussen bij de diverse fieldlab experimenten om verspreiding uit te sluiten, onderzoek naar infecties bij gevaccineerden om te leren over effecten van vaccinatie op transmissie, en om een vinger aan de pols te houden over varianten. Maar ook: nadenken over de toekomst. Nederland wil nu investeren in pandemievoorbereiding, en dat is goed. Wel zie ik daarbij de blik erg intern gericht. Pandemos is "over de hele wereld", dus de grote plannen voor de toekomst hebben die externe gerichtheid ook nodig. Nederland kan straks goed gevaccineerd zijn, als dat niet voor grote delen van de rest van de wereld geldt zullen we geconfronteerd blijven met nieuwe golven van varianten die ontsnappen aan selectiedruk.

Het zou mooi zijn als we onze beperkingen erkennen en kiezen waar we als Nederland het verschil kunnen maken. Voor mij zit dat onderzoek naar de pandemieën van de toekomst gekoppeld aan de klimaatagenda, met als gezamenlijke factor de grote veranderingen die uiteindelijk leiden tot grotere kans op uitbraken en pandemieën. Vorig jaar vonden we de eerste West Nijl virusinfecties in Nederland, en de NWA clan is druk met plannen maken voor het komende seizoen MITS... we voldoende plastics kunnen krijgen. Want ja, dat speelt nog steeds.

Kortom... een stoomwals. Maar ook de grootste wetenschappelijke uitdaging in mijn carrière, waarin alles wat ik ooit geleerd heb van pas komt en ik meer dan ooit gesterkt ben in het belang van onderzoek om beter voorbereid te zijn. En daar werken we aan door: Nationaal en internationaal, als partner in een mondiaal kennisnetwerk.

Prof. dr. M.P.G. (Marion) Koopmans is hoogleraar virologie Erasmus MC Rotterdam, lid van het Outbreak Management Team en lid van de KHMW.

Een leeg huis (1)

De deur zat nog op het nachtslot. Maar zodra de vier die gefotografeerd zouden worden zich toegang tot het Hodshon huis hadden verschaft, ontstond meteen zo'n levendig gesprek dat het bijna op een gewone bijeenkomst leek. Tot we boven kwamen: lege gangen, lege zalen. Maar toch: wij, vooruitgeschoven posten, kunnen getuigen en de foto's bewijzen het: het is er nog, en we weten nog hoe het moet. Praten zonder tussenkomst van een computerscherm. Tot spoedig, beste mede-leden en directeuren van de KHMW. In het postcorona tijdperk. Het komt. Houd moed! **Ineke Sluiter**

BIJEENKOMSTEN

JAN BROUWER CONFERENTIE

WIE ZORGT VOOR PUBLIEKE WAARDEN IN DE DIGITALE SAMENLEVING?

In de niet-digitale wereld speelt de overheid een grote rol in het bewaken en beschermen van publieke waarden, maar in de digitale wereld is de overheid terughoudender, en waar zij al regulerend optreedt (bijv. AVG) is zij daartoe niet altijd voldoende toegerust. Tegelijkertijd groeit de zorg dat deze waarden onvoldoende zijn geborgd in handen van grote commerciële spelers. Dat was het thema van de Brouwer Conferentie 2020, ingegeven door de toekenning van de Brouwer Vertrouwensprijs 2019 aan de stichting Privacy by Design. Zij ontwikkelde de app IRMA, waarmee persoonsgegevens selectief gedeeld kunnen worden.

In de digitale wereld speelt Artificial Intelligence een steeds belangrijkere rol. Voor het trainen van AI heb je grote hoeveelheden data nodig en dat zijn meestal persoonsgegevens. Er zijn zorgen dat persoonsgegevens onvoldoende zijn geborgd in handen van grote commerciële spelers. Maar, constateert Lokke Moerel, niet alleen grote bedrijven maar ook de overheid heeft weinig incentive voor innovatie op dit vlak. Beide lijden aan 'data-obesitas'; ze willen zoveel mogelijk gegevens verzamelen en systemen aan elkaar koppelen, terwijl privacy-by-design juist mee brengt dat er minder gegevens worden verzameld. Een van de kerntaken van de overheid is daarnaast ook het waarborgen van de rechtszekerheid zodat er veilig zaken kan worden gedaan: zijn mensen wie ze zeggen dat ze zijn en zijn ze betrouwbaar? Het wordt tijd om dit ook in de digitale wereld goed te regelen.
Michiel van Eeten wijst ons erop dat aan het thema van vandaag een misleidende gedachtegang ten grondslag ligt: Waarom denken we dat met name de overheid in staat zou zijn publieke waarden te realiseren en te beschermen? Ook bedrijven genereren publieke waarden als innovatie, toegankelijkheid, betaalbaarheid en veiligheid, en kunnen vaak ook nog effectiever en efficiënter beschermen dan overheden. Uit onderzoek aan de TU Delft blijkt dat meer dan 99 procent van alle cybercrimegevallen wordt opgelost door private partijen zonder dat de overheid daar weet van heeft of dit aanstuurt. Deze mechanismen zijn te gebruiken om private partijen veiligheid te laten creëren, besluit Van Eeten.
Bart Jacobs licht de werking toe van de app IRMA (I Reveal My Attributes). In IRMA kunnen gebruikers een elektronisch paspoort aanmaken met gegevens (attributen) die ze voor onlinediensten selectief kunnen onthullen. IRMA is aangesloten op de Basis Registratie Persoonsgegevens en draait op open-source software zodat iedereen kan zien hoe het werkt. De vraag is of zo'n elektronische identiteit in handen moet zijn van de overheid, een bedrijf of een non-profitorganisatie. En moeten attributen centraal of decentraal worden opgeslagen? De onderliggende vraag bij het beantwoorden van deze vragen luidt: In wat voor samenleving willen wij leven, wat zijn de machtsverhoudingen in de samenleving en wie beslist daarover?

Van boven naar beneden: Michiel van Eeten, Lokke Moerel, Inge Bryan.

Dit is een verkorte versie van het verslag van de Jan Brouwer Conferentie door Karin van den Boogaert, Science On Air.

Voor meer informatie over IRMA, zie de websites:
https://irma.app/
https://privacybydesign.foundation/
Voor actuele ontwikkelingen, zie Twitter:
https://twitter.com/IRMA_privacy

De Jan Brouwer Conferentie vond plaats op 20 januari in het Hodshon huis.

MODERATOR **Drs. I.C. (Inge) Bryan,** Public Policy Leader en Partner Cyber Risk Services Deloitte.
SPREKERS **Prof. dr. mr. E.M.L. (Lokke) Moerel,** senior of counsel Morrison & Foerster en hoogleraar Global ICT Law Tilburg University, **Prof. dr. M.J.G. (Michel) van Eeten,** hoogleraar Governance of Cybersecurity TU Delft, **Prof. dr. B.J. (Bart) Jacobs,** hoogleraar Beveiliging en correctheid van programmatuur Radboud Universiteit Nijmegen.

Ir. L.E.J. Brouwer (1910-1983), president-directeur van de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij, kwam uit een geslacht van geleerden. Zijn vader was geoloog met internationale bekendheid, zijn oom, naar wie hij is genoemd, een wereldberoemde wiskundige. Zelf studeerde hij op 21-jarige leeftijd in Delft af als mijnbouwkundig ingenieur. In het begin van de 80er jaren heeft Jan Brouwer een deel van zijn vermogen bestemd voor een fonds ten behoeve van interdisciplinair wetenschappelijk onderzoek in Nederland. Het Jan Brouwer Fonds is begin 2003 aan de zorg van de KHMW toevertrouwd, met als doelstelling het stimuleren van multidisciplinair, maatschappijgeoriënteerd onderzoek dat inzicht geeft in concrete maatschappelijke problemen en in potentie moet bijdragen aan de oplossing daarvan.

WINTERLEZING

Op 8 februari hield Ir. O. (Onno) van de Stolpe, CEO van Galapagos, de jaarlijkse Winterlezing, getiteld De *levensweg van een farmaceutische startup zit vol hobbels en kuilen*.

Wie een medicijn wil ontwikkelen, moet een lange adem hebben. Daarover kan Onno van de Stolpe meepraten. Hij is directeur van het Belgisch-Nederlandse Galapagos, een farmaceutisch bedrijf waarvan Van de Stolpe in 1999 een van de medeoprichters was. En hoewel het bedrijf dus al meer dan twintig jaar bestaat, brengt het naar verwachting pas deze zomer zijn eerste medicijn op de markt.
Tijdens de Winterlezing vertelde Van de Stolpe wat voor lange weg het bedrijf en zijn reumamedicijn filgotinib de afgelopen twee decennia hebben afgelegd. Het medicijn filgotinib is een ontstekingsremmer die bepaalde signaalroutes voor ontstekingen blokkeert. Dat kan zorgen voor een afname van de pijn en zwelling in de gewrichten bij mensen met reuma. Voordat het zover was, moesten de werknemers van Galapagos echter eerst het juiste eiwit zien te vinden dat hiervoor de boosdoener was, en daarvoor waren veel kostbare onderzoeken nodig.

En dus moest Galapagos op avontuur. In 2002 ging het bedrijf in zee met een aantal durfinvesteerders. Met hun investering kon het Belgisch-Nederlandse bedrijf weer even vooruit, maar dat kwam wel met een prijskaartje. Van de Stolpe: "Waar de investeerders continu hamerden op resultaten op de korte termijn, dacht ik liever aan de langetermijnvisie voor mijn bedrijf. Het was niet de relatie die botste, maar de filosofie."
Drie jaar later besloot Galapagos haar onafhankelijkheid terug te claimen door het bedrijf naar de beurs te brengen. Ook nam het bedrijf enkele andere ondernemingen over die meer gespecialiseerd waren in farmaceutische dienstverlening. Voortaan konden farmaceutische bedrijven en universiteiten tegen betaling van 'uurtjefactuurtje' gebruik maken van de faciliteiten van Galapagos. Later ging Galapagos zich weer volledig richten op medicijnontwikkeling, maar het zorgde in ieder geval tijdelijk voor een gestage stroom aan inkomsten.
Ondertussen kon kandidaatmedicijn filgotinib eindelijk aan de eerste proeven worden onderworpen. De resultaten waren goed: veel patiënten konden zich al snel vrijer bewegen of zelfs piano spelen. "Pas op dat moment begon de waardecreatie", zei Van de Stolpe. "Moesten we voorheen actief op bedrijven afstappen, nu kwamen ze voor het eerst uit eigen beweging naar óns toe."
Missie geslaagd? Nog niet helemaal. Want juist een opkomend bedrijf moet beducht zijn op een overname door de concurrent, en dat is niet wat Van de Stolpe in gedachte heeft voor Galapagos. Het zou het einde kunnen betekenen voor het innovatieve karakter van zijn bedrijf, meende hij.
En dus sloot Galapagos in december 2017 een deal met het biofarmaceutische bedrijf Gilead. Op huwelijkse voorwaarden, dat wel. Het Amerikaanse bedrijf kreeg een deel van de medicijnopbrengsten op de markt buiten Europa, maar garandeerde in ruil daarvoor dat Galapagos tien jaar lang onafhankelijk mag blijven. Bovendien investeert de Amerikaanse partner flink in het Belgisch-Nederlandse medicijnonderzoek, en krijgt Galapagos het alleenrecht om de Europese markt uit te bouwen. De beurs reageerde enthousiast op het nieuws: het aandeel Galapagos schoot omhoog. In de komende jaren wordt het bedrijf bovendien uitgebouwd van 1000 naar 1400 werknemers. En dan moet de verkoop van filgotinib dus nog beginnen.
De farmaceutische industrie ligt regelmatig onder vuur vanwege dure medicijnprijzen. Hoe denkt Van de Stolpe over deze maatschappelijke discussie? "Een bedrijf moet kortstondig een monopolie kunnen hebben op een bepaalde werkzame stof, anders kun je de hoge investeringen niet terugverdienen", zegt hij bedachtzaam. "Vandaar dat er een octrooirecht is van twintig jaar. Ik vind dat een mooie periode, want het legt tegelijkertijd een druk op je schouders om het middel binnen zo kort mogelijke tijd naar de consument te brengen. Het dwingt je om de waarde van een medicijn snel te verzilveren, om die omzet vervolgens te investeren in nieuwe medicijnontwikkeling."

Dit is een verkorte versie van het verslag van de Winterlezing door Merijn van Nuland, Van Nuland Tekst en Advies.

De vergadering voorafgaand aan de Winterlezing stemde in met:

- De voorgestelde benoemingen van 18 nieuwe directeuren, 20 nieuwe leden en 1 nieuw buitenlands lid.
- De begroting voor het jaar 2020.
- De benoeming van Mr. W. (Wietze) Reehoorn

ALGEMENE VERGADERING

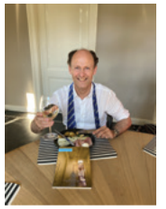
De 268e jaarvergadering van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen op 16 mei 2020 vond vanwege de coronamaatregelen voor het eerst in de geschiedenis van de Hollandsche Maatschappij niet fysiek maar online plaats.
De Haarlemse Voordracht door Prof. dr. E.F. (Ewine) van Dishoeck kwam helaas te vervallen, met de belofte deze alsnog in 2021 te zullen houden.
Via Zoom namen de bestuursleden, het secretariaat en een tiental directeuren en leden deel aan de vergadering. Maar liefst 180 directeuren gaven voorafgaand aan de vergadering per mail een stemvolmacht ten aanzien van de besluitvorming af. De wetenschappelijk secretarissen, Prof. dr. R.B. (Rudy) Andeweg en Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman deden verslag van de uitgereikte prijzen. Penningmeester Mr. R.J. (Rutger) Schimmelpenninck gaf een toelichting op de jaarrekening. De penningmeester sprak een dankwoord uit jegens Dr. Th. (Theodoor) Beels die op zijn negentigste (!) terugtrad uit de financiële commissie. Hij leverde tien jaar lang een waardevolle bijdrage in de commissie. Voorzitter Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers sprak als afsluiting de hoop uit deze vergadering ondanks het succesvolle verloop als een eenmalig experiment te kunnen beschouwen. Zalm, asperges en aardbeien aten directeuren en leden dit jaar noodgedwongen thuis. Een impressie hiervan ziet u op de pagina's hierna.

De vergadering gaf haar goedkeuring aan:

- Het jaarverslag incl. de jaarrekening 2019.
- De decharge van het bestuur, c.q. de penningmeester voor het gevoerde financiële beleid.
- De benoeming in het bestuur van Drs. I.C. (Inge) Bryan.
- De samenstelling van de archiefcommissie, de financiële commissie en de vijf adviescommissies die het bestuur adviseren over de benoeming van nieuwe directeuren en leden, waarbij Prof. dr. M. (Marianne) Joëls Prof. dr. C.L. (Christine) Mummery opvolgt in de adviescommissie benoemingen leden bèta en A.P.M. (Ada) van der Veer-Vergeer Dr. Th. (Theodoor) Beels opvolgt als lid van de financiële commissie.
  De samenstelling van bestuur en commissies staat op de laatste pagina's van dit jaarverslag.
- De notulen van de vergadering op 8 februari 2020 voorafgaand aan de Winterlezing.

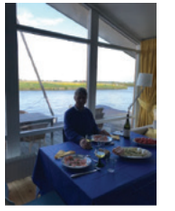

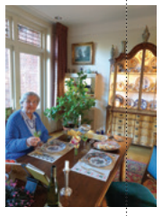
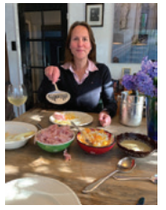

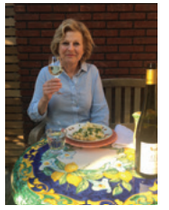

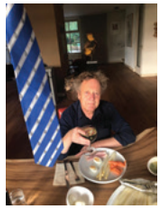
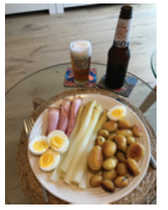

BLAUWE KAMER SESSIES

Louise Gunning-Schepers

Wellicht wel onze mooiste kamer, de Blauwe zaal met het prachtige stucwerk, de trots van het Hodshon huis. Je kunt je geen betere locatie voorstellen van waaruit we digitaal onze leden en directeuren konden blijven verbinden, in dit rare coronajaar.

We hebben in juli een eerste proefbijeenkomst georganiseerd over het coronavirus zelf. De bedoeling was om een format te maken waarbij vijf leden en vijf directeuren (het maximum dat de Blauwe Kamer coronaproof toelaat) een uur lang over een actueel onderwerp zouden praten, na een inhoudelijke inleiding door een der aanwezigen. Deze discussie werd gedeeld met leden en directeuren via een livestream en kon later worden nagekeken of beluisterd via een podcast. Diegenen die meekeken konden via de chat ook een bijdrage aan de discussie leveren. Na afloop van de bijeenkomst konden de aanwezige leden en directeuren de discussie voortzetten tijdens een coronaproof diner. Na de eerste bijeenkomst waren zowel de fysieke deelnemers als de digitaal aanwezigen enthousiast. Volgens datzelfde format zijn we toen in september begonnen met het doel om één keer per maand, op de eerste donderdag van de maand tussen 17-18 uur, een Blauwe Kamer sessie in de lucht te hebben. In eerste instantie over onderwerpen die met de coronacrisis te maken hadden.

In juli hebben we gesproken over vaccinontwikkeling. Adam Cohen hield een korte inleiding over de stappen die gezet moeten worden om vanuit de fundamentele wetenschap te komen tot een werkend vaccin. Bij de discussie waar alle aanwezigen een bijdrage aan leverden, werd gesproken over de specifieke problemen en kansen bij deze pandemie, de snelheid waarmee de eerste trials konden worden gestart, de noodzaak om de twijfels over de veiligheid van vaccins weg te nemen en over de manier waarop wij als wereldburgers er ook voor konden zorgdragen dat het vaccin in alle landen beschikbaar zou komen. Vergelijkingen met de ontwikkeling van het HIV- en malariavaccin kwamen aan bod, net als de productiefaciliteiten die nodig zijn om dit in zulke grote hoeveelheden aan te kunnen. Bij het diner na afloop werd nog een kleine peiling gedaan onder de aanwezigen om te kijken wanneer men dacht dat een werkend vaccin in Nederland beschikbaar zou zijn. Anita Hardon had januari geschat en bleek daarmee de winnaar van deze 'pool'.

VACCINONTWIKKELING
2 JULI

MODERATOR Louise Gunning-Schepers, voorzitter KHMW.
INLEIDING door **Adam Cohen**, directeur Innovation Services Centre for Human Drug Research, em. hoogleraar klinische farmacologie LUMC.
DEBAT met **Ad IJzerman**, secretaris natuurwetenschappen KHMW, hoogleraar farmacochemie UL, **Inez de Beaufort**, hoogleraar gezondheidsethiek EUR, **Douwe Breimer**, em. hoogleraar farmacologie, oud-rector magnificus & voorzitter college van bestuur UL, **Anita Hardon,** hoogleraar antropologie van zorg en gezondheid UvA, **Marion Koopmans**, hoogleraar virologie Erasmus MC, **Bert Leufkens**, hoogleraar farmacoepidemiologie UU, **Pauline Meurs**, hoogleraar bestuur van de gezondheidszorg EUR, voorzitter Prins Bernhard Cultuurfonds, oud-voorzitter RVS, **Alexander Rinnooy Kan**, universiteitshoogleraar economie en bedrijfskunde UvA, oud-voorzitter SER, **Robert Sauerwein**, arts-microbioloog, hoogleraar medische parasitologie RU, medeoprichter en wetenschappelijk directeur TropIQ Health Sciences, **Onno van de Stolpe**, CEO Galapagos NV.

WETENSCHAP EN BELEID
3 SEPTEMBER

MODERATOR Louise Gunning-Schepers, voorzitter KHMW
INLEIDING door **Alexander Rinnooy Kan**, oud-voorzitter KHMW, in 2015 voorzitter NWA en recentelijk voorzitter evaluatiecommissie NWO
DEBAT met **Ad IJzerman**, secretaris natuurwetenschappen KHMW, **Rudy Andeweg**, secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW, **Sierd Cloetingh**, universiteitshoogleraar UU, president Academia Europaea, oud-vice-president European Research Council, **Ben Feringa**, hoogleraar organische chemie RUG, lid European Research Council, **Stan Gielen**, voorzitter raad van bestuur NWO, persoonlijk hoogleraar RU, **Jan Kimpen**, Chief Medical Officer Royal Philips, oud-voorzitter raad van bestuur UMC Utrecht, **Jet de Ranitz**, voorzitter raad van bestuur/CEO SURF, oud-voorzitter college van bestuur Hogeschool InHolland, **Ineke Sluiter**, president KNAW, hoogleraar Griekse taal- en letterkunde UL, Akademiehoogleraar, **Robert-Jan Smits**, voorzitter college van bestuur TUE, oud-directeur-generaal DG onderzoek & innovatie Europese Commissie, **Carel Stolker**, rector magnificus en voorzitter college van bestuur UL, **Vinod Subramaniam**, rector magnificus VU.

MILJOENENNOTA IN CORONATIJD
1 OKTOBER

MODERATOR Manon Leijten, bestuurslid ACM, tot voor kort secretaris-generaal ministerie van Financiën.
SPREKERS/PANELLEDEN Koen Caminada, hoogleraar empirische analyse van fiscale en sociale regelgeving UL, vice-decaan faculteit Governance and Global Affairs, **Allard Postma**, hoofd begrotingsbeleid ministerie van Financiën, **Marcel Timmer,** hoogleraar economische groei en ontwikkeling RUG, directielid CPB.

In september hebben we gesproken over de veranderende relatie tussen wetenschap en beleid. In de eerste maanden van de pandemie leek Nederland opeens het belang van expertise en goed wetenschappelijk onderzoek weer te ontdekken. Opeens zaten leden van het OMT regelmatig aan tafel bij het Catshuisoverleg of in de Tweede Kamer. Al jaren hadden universiteiten, hogescholen en KNAW geprobeerd om de brug tussen wetenschap en beleid te slaan. NWO had in diezelfde periode ook met de Nationale Wetenschapsagenda gepoogd een onderzoeksprogramma vorm te geven waarbij de maatschappelijke uitdagingen centraal stonden. Alexander Rinnooy Kan gaf een inleiding waarin hij zich afvroeg of deze herontdekking van de wetenschap een blijvende verandering in die relatie teweeg zou brengen of dat dit toch slechts een reactie was op een grote bedreiging waarvoor de oplossing alleen vanuit de wetenschap kon komen. Even waren politieke partijen daarin eensgezind. Maar intussen weten we dat ook in tijden van pandemieën partijpolitieke verschillen weer boven komen drijven en complotdenkers aanhangers kunnen vinden.

In oktober hebben we traditioneel een Wim Drees seminar, mede naar aanleiding van Prinsjesdag en de Miljoenennota. Dit jaar hebben we deze gebruikt voor een Blauwe Kamer sessie over de steunmaatregelen van de overheid, onder leiding van Manon Leijten. In plaats van een inleider werd dit keer gekozen voor een tafel met drie deskundigen, die na een korte beschouwing met elkaar in discussie gingen over de toegevoegde waarde en de houdbaarheid van die maatregelen. Helaas moesten we toen door de strengere maatregelen al afzien van een fysiek publiek, maar de livestream werd alle keren druk bezocht, ook door onze buitenlandse leden die vaak onze reguliere bijeenkomsten moeten missen.

In 2021 zijn we inmiddels alweer drie Blauwe Kamer sessies verder: de Nationale Denktank presenteerde zijn 2020 resultaten over de middengroepen in onze samenleving en op de agenda stonden ook twee sessies met als onderwerpen ‘Polarisatie en Solidariteit’ en ‘Leiderschap en Organisatie’, beide in de context van corona. We hebben hier een eigentijdse vorm gevonden die een andere groep leden en directeuren lijkt aan te spreken dan die wij traditioneel bij onze bijeenkomsten in het Hodshon huis treffen. Dat pleit ervoor om de reeks voort te zetten ook als wij weer in staat zijn fysiek bij elkaar te komen. Niet meer in plaats van onze traditionele bijeenkomsten, maar veel meer als toevoeging. We hopen dan ook dat velen van u zich bij het zien van het inleidende filmpje bij de start van elke bijeenkomst, weer helemaal in uw eigen Hodshon huis wanen.

Een leeg huis (2)

This has been an extraordinary year. The pandemic rudely interrupted the activities that we’ve come to look forward to in the stately surroundings of the Hodshon huis. But we didn’t give up. The live-streams of activities, when possible, show us that not all things pandemic-related have been a total loss, and some of these innovative approaches can further the KHMW’s reach. And as I admire the stateliness of this foyer and the grand staircase today, I can’t but yearn for a return to the cozy crowdedness when we all descended upon the Hodshon huis. **Vinod Subramaniam**

SPONSORS VAN DE UITGEREIKTE PRIJZEN 2020

STICHTING JAN BROUWER FONDS

STICHTING EIZENGA-VAN OOSTEN FONDS

PIETER LANGERHUIZEN LAMBERTUSZOON FONDS

NWO

IPN

STICHTING DE AVOND VAN WETENSCHAP & MAATSCHAPPIJ

VSNU

J.C. RUIGROK STICHTING

STICHTING FONDS VOOR DE GELD- EN EFFECTEN HANDEL

KNVI

KIVI

PFIZER

PHILIPS

TATA STEEL

AKZONOBEL

EAST-WEST SEED

ENZA ZADEN

SHELL

LORENTZFONDS

ASML

DE ZEEUW-VAN DISHOECK FONDS

ORTEC

STICHTING PHYSICA

KONINKLIJKE VAN WIJHE VERF

CANON

KNMP

KVGN

DR. SAAL VAN ZWANENBERG STICHTING

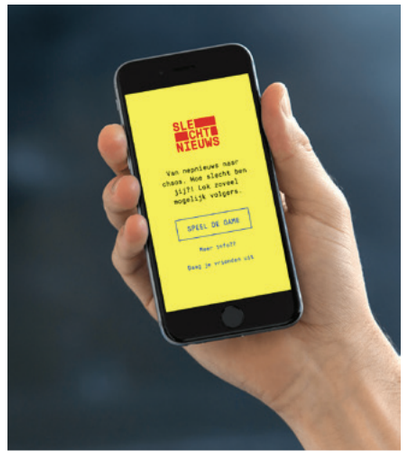
DR. W.J.E. VOET FONDS

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ DER WETENSCHAPPEN

PRIJZEN EN STIPENDIA

BROUWER VERTROUWENSPRIJS

De Brouwer Vertrouwensprijs is bestemd voor hét maatschappelijke of wetenschappelijke initiatief dat het onderling vertrouwen in de Nederlandse samenleving versterkt. Deze prijs, ter waarde van 100.000 euro, werd in 2020 voor de derde keer uitgereikt. Onderling vertrouwen is van fundamenteel belang om als samenleving goed te functioneren in de breedste zin van het woord. Met de Brouwer Vertrouwensprijs stimuleert de KHMW de verdere ontwikkeling van een bestaand project dat bewezen succesvol bijdraagt aan het versterken van het onderling vertrouwen. Doel is opschaling om op deze manier nog meer mensen te bereiken. Het prijswinnende initiatief moet wetenschappelijk onderbouwd kunnen worden.

Ruurd Oosterwoud en Marije Arentze, DROG

Het journalistenplatform DROG voor het ontwikkelen en beschikbaar stellen van de game Slecht Nieuws, om de weerbaarheid tegen opzettelijke desinformatie ('fake news') te vergroten. Uit het juryrapport: *Slecht Nieuws* heeft tot doel mensen weerbaar te maken tegen de verspreiding van valse informatie. Juiste informatie is een belangrijke bouwsteen voor het onderlinge vertrouwen in de samenleving en kan bepaalde vormen van maatschappelijke polarisatie tegengaan. Ons pluriforme medialandschap levert een belangrijke bijdrage aan het controleren van verspreide informatie, maar door de snelle verspreiding van 'fake news', ook via sociale media, lopen 'fact checkers' soms achter de feiten aan. In plaats van 'debunking' van valse informatie, richt *Slecht Nieuws* zich daarom op 'pre-bunking': het alert maken van mensen op signalen dat zij mogelijk gemanipuleerd worden. Het project doet dit op een originele en creatieve manier, namelijk door het aanbieden van een gratis beschikbare online game waarbinnen spelers zelf

proberen zo succesvol mogelijk desinformatie te verspreiden en op deze manier de meest gebruikte tactieken achter desinformatie leren herkennen. Het project bouwt zo voort op een al langer bestaande theorie over 'psychologische vaccinatie'. Inmiddels gepubliceerd onderzoek van aan de universiteit van Cambridge verbonden psychologen laat zien dat de weerbaarheid tegen misleidende technieken na het spelen van het spel significant toeneemt. De game is inmiddels in verschillende talen beschikbaar, en zal worden verrijkt met nieuwe scenario's. Ook wordt er gewerkt aan het faciliteren van andere organisaties om zelf scenario's te ontwikkelen die met het spel kunnen worden gespeeld, en aan het ontwikkelen van lesprogramma's om het spel ook binnen het reguliere onderwijs te kunnen gebruiken.
De jury spreekt de verwachting uit dat de prijs voor *Slecht Nieuws* op een goed moment komt: het initiatief is nog jong en kan zich, mede met deze prijs, verder ontwikkelen en verspreiden, en zo een 'step-change' veroorzaken in de opschaling van zowel het principe van 'psychologische vaccinatie' (ook op andere terreinen) als deze specifieke toepassing voor de weerbaarheid tegen opzettelijke desinformatie op het internet (fake news).

SPONSOR Stichting Jan Brouwer Fonds
PRIJS € 100.000 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Drs. M.L.L.E. (Marlies) Veldhuijzen van Zanten-Hyllner (vz), Prof. dr. R.B. (Rudy) Andeweg, Drs. W.J. (Pim) van der Feltz, Drs. R.K. (Ronald) Leopold, Prof. dr. P.J. (Paul) Scheffer, Prof. dr. I. (Ineke) Sluiter, Prof. dr. A.A. (Adriaan) Voors, Prof. dr. ir. M.P.C. (Margot) Weijnen

De prijs werd op 20 januari bij de Jan Brouwer Conferentie uitgereikt door Louise Gunning-Schepers, voorzitter KHMW.

De Brouwer Vertrouwensprijs is voor een periode van twintig jaar mogelijk gemaakt door een familieschenking aan het Jan Brouwer Fonds. Het fonds is genoemd naar Ir. L.E.J. Brouwer, oud-president-directeur van de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij.

KHMW-EIZENGA BEURZEN

Jaarlijks worden maximaal vijf beurzen van 50.000 USD verstrekt. Het beurzenprogramma wordt namens de KHMW uitgevoerd door het Fulbright Center te Amsterdam. Op de website van Fulbright wordt informatie verstrekt over het selectieproces (aanmeldtermijn, vereisten voor aanvragen). De eerste beurzen zijn in 2019 toegekend. In 2020 werd, onder andere vanwege corona, maar één beurs toegekend.

M. (Mirrin) Snel MSc, MBA aan Stanford University.
Mirrin Snel kon ondanks initiële problemen uiteindelijk toch naar de VS afreizen. In april 2021 liet zij ons weten: "Sinds afgelopen september studeer ik aan Stanford's Graduate School of Business, waar ik het tweejarige MBA-programma volg. Mede door de KHMW- Eizenga beurs was het mogelijk om dit avontuur aan te gaan! De typisch Amerikaanse manier van lesgeven, case-based en experimenteel, was even wennen maar is enorm waardevol – zeker wanneer het gaat over grote bedrijfskundige/maatschappelijk economische problemen waarvoor geen simpele oplossing is. Daarnaast is het heel leerzaam om de verschillende perspectieven te horen van zowel mijn Amerikaanse klasgenoten als de andere internationale studenten. Tot nu toe bestond het overgrote deel van mijn vakken uit het 'core business curriculum', vanaf dit semester kan ik me meer te gaan focussen op mijn passies, persoonlijk leiderschap en de energietransitie."

De Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds is erfgenaam van de nalatenschap van Prof. dr. Wietze Eizenga (1922-2017), hoogleraar staathuishoudkunde en statistiek in Leiden. Prof. Eizenga verbleef eind jaren vijftig met een Fulbright-beurs in de VS aan de University of Maryland. Daar ontwikkelde hij een grote belangstelling voor de VS en keerde diverse keren terug voor gastdocentschappen. Zijn voorliefde voor de VS, zijn grote belangstelling voor de economie en zijn bereidheid jonge mensen te stimuleren komen samen in zijn testament. Hierin heeft hij bepaald dat zijn nalatenschap dient te worden gebruikt voor studiebeurzen voor veelbelovende en verdienstelijke Nederlandse recent afgestudeerden, voor het volgen van een MBA of een studie economie en/of business administration op graduate niveau (zowel master als PhD) aan Amerikaanse universiteiten.

SPONSOR Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds
PRIJS maximaal vijf beurzen van $ 50.000, jaarlijks
JURY Drs. D.S. (Dirk Simon) Buytendorp, Prof. dr. P.L.C. (Paul) Hilbers, Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA

LANGERHUIZEN OEUVREPRIJS

Prof. dr. J.E. (Hans) Mooij, em.-hoogleraar Kavli Institute of Nanoscience, TU Delft
Uit het juryrapport: Dit is de eerste keer dat deze prijs wordt uitgereikt en de jury is verheugd de prijs te kunnen toekennen aan iemand die van zo'n eminent belang is voor de Nederlandse natuurkunde. Hans Mooij is zonder enige twijfel een van de succesvolste Nederlandse wetenschappers, maar hij verdient daarnaast ook echt ten volle dat predicaat 'verdienstelijk'. Inhoudelijk, omdat hij met zijn eigen onderzoek diverse, compleet nieuwe vakgebieden heeft ontsloten; strategisch omdat hij de Technische Universiteit Delft zeer prominent op de Nederlandse wetenschapskaart heeft gezet en Nederland zeer prominent op de wereldkaart; en persoonlijk omdat hij aan de wieg gestaan heeft van de wetenschappelijke carrières van een aantal internationaal toonaangevende toponderzoekers en op deze manier ook echt school heeft gemaakt.
Als onderzoeker bij wat destijds nog de Technische Hogeschool Delft heette, ontwikkelde Hans Mooij zich tot een pionier op het terrein van gecontroleerde fabricage van geavanceerde, nieuwe materiaalstructuren en verfijnde metingen aan het fysische gedrag daarvan. De grote uitdaging daarbij was om die structuren steeds verder te verkleinen, waardoor het kwantummechanische gedrag ervan, bijvoorbeeld in de elektrische geleiding, meetbaar werd. Deze aanpak, die als een rode draad door de loopbaan van Hans Mooij loopt, vormde de basis voor een veelheid aan nieuwe, wetenschappelijke ontwikkelingen en ontdekkingen, hand in hand met de steeds verdergaande miniaturisering van de gefabriceerde structuren, eerst naar de submicrometerschaal en vervolgens naar de schaal van nanometers, op weg naar atomaire precisie. Daarmee werd en passant een belangrijke impuls gegeven aan wat nu bekend staat als nanotechnologie.
Met de uitverkiezing tot enig niet-Amerikaans Kavli-Institute of Nanoscience viel Delft zeer grote, internationale erkenning ten deel – een succes waarin Mooij de centrale rol speelde. Met zijn onderzoek aan qubits gaf Mooij de definiërende impuls voor de opzet van het instituut QuTech, gericht op technologie voor kwantumcomputers en kwantuminformatie. Deze grote stappen hebben er sterk toe bijgedragen dat de Technische Universiteit Delft inmiddels een speler van wereldformaat is op het terrein van de technologie en fysica op de nanoschaal, met grote uitstraling naar de rest van Nederland en met een sterke aantrekkingskracht voor bijzonder talent.

SPONSOR Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds
PRIJS € 25.000 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. F.A. (Sander) Bais, Prof. dr. J.W.M. (Joost) Frenken, Prof. dr. E. (Eric) Mazur

Pieter Langerhuizen Lambertuszoon (1839-1918), directeur van de Hollandsche Maatschappij, burgemeester van Huizen en Bussum en kunstverzamelaar, stelde aan onze Maatschappij een legaat ter beschikking voor de bevordering van natuurwetenschappelijk onderzoek. Het legaat is ondergebracht in het Langerhuizen Fonds waaruit jaarlijks met ingang van 2020 naast een onderzoeksbate van 25.000 euro ook een oeuvreprijs wordt uitgekeerd, beide in een terugkerende cyclus van vakgebieden. De nieuwe prijs, tevens 25.000 euro, is bedoeld als eerbetoon aan een wetenschapper die zich verdienstelijk heeft gemaakt op het gebied van de natuurwetenschappen. In 2020 waren bate en prijs bestemd voor een wetenschapper in de natuurkunde.

LANGERHUIZEN BATE

Dr. K.A. (Kristina) Ganzinger, group leader Physics of Cellular Interactions AMOLF
Uit het juryrapport: Kristina Ganzinger has always worked at the interface of biophysics and cell biology, first using the latest advances in live-cell single-molecule microscopy and later in bottom-up synthetic biology to tackle questions in immunology and cell biology. She is now applying her knowledge to reconstitute cytoskeletal processes and cellular signaling pathways. At the moment, her efforts are focused on pathways that are pivotal to the adaptive immune system. Molecular reconstitution combined with quantitative imaging is providing a unique perspective on how cells read out and process signals. In her group, they have recently optimized a method called continuous droplet interface crossing encapsulation that enables them to reliably make lipid vesicles with a defined content, for example a minimal cytoskeleton. In this method, vesicles are made by dripping droplets off a capillary and subsequently forcing their

passage through a second oil-water interface using centrifugal force. With the means of the Pieter Langerhuizen Stipendium, she wants to further extend the powers of this method by designing a 3D printed nozzle that allows her group to mix the content of two or more capillaries at a programmable ratio, just prior to the formation of the vesicles.

SPONSOR Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds
PRIJS € 25.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. J.F.J. (Johannes) van den Brand, Prof. dr. ir. T.H. (Tjerk) Oosterkamp

De prijs en de bate werden op 11 september in klein gezelschap uitgereikt in het Hodshon huis door Ad IJzerman, secretaris natuurwetenschappen KHMW. De bijeenkomst, met presentaties door Hans Mooij en Kristina Ganzinger, is na te kijken op de website van de KHMW.

NEDERLANDSE BIOGRAFIEPRIJS

De Nederlandse Biografieprijs is ontstaan in een gesprek met auteur en oorlogsheld Erik Hazelhoff Roelfzema. Zijn wens was om jonge schrijvers te steunen. Zelf had hij in de beginjaren van zijn schrijverschap op een houtje moeten bijten en hij wist dat schrijven een kwestie is van hartstocht en doorzettingsvermogen. Naast schrijver was hij natuurlijk bekend als hoofdpersoon van zijn levensverhaal 'Op Jacht naar het Leven' dat later iconisch 'Soldaat van Oranje' werd. Geen wonder dus dat de prijs zich richtte op levensverhalen van mensen, biografieën. In de loop der tijd bleek er een niche voor de Biografieprijs en ging het niet meer alleen om oorlogshelden en niet meer alleen om beginnende schrijvers.
Vier keer is de prijs uitgereikt onder het welwillend elan van de nestor en in samenwerking met zijn familie en de prijs verwierf een eigen literaire plek. Vanaf 2018 gaat de prijs op deze eigen weg verder als unieke prijs voor de beste biografie in het Nederlandstalig gebied. Verhalen over mensen, die goed onderzocht zijn en die inspiratie geven.

De prijs wordt gewoonlijk in samenwerking met de KHMW in het Hodshon huis uitgereikt. In 2020 was dat niet mogelijk en werd de winnaar op 31 oktober bekend gemaakt in het radioprogramma Nieuwsweekend op Radio 1.

Remieg Aerts - *Thorbecke wil het*
Uit het juryrapport: Niet minder dan 166 titels uit de laatste twee en een half jaar dongen mee naar de Biografieprijs 2020. De jury gebruikte voor haar selectie vijf criteria: aantrekkelijkheid, relevantie, historische inbedding, wetenschappelijke verantwoording en kritische afstand.
Thorbecke wil het van Remieg Aerts is een dik boek. Wie het in een boekhandel oppakt, kan worden afgeschrikt door het gewicht. Is het de moeite waard zelfs maar te beginnen aan zo'n pil? Ja. Aerts maakt duidelijk dat Thorbecke veruit de belangrijkste Nederlandse staatsman van de negentiende eeuw is geweest, dat hij gedreven werd door filosofische principes van Duitse makelij, dat hij dingen doordacht tot in consequenties waarbij anderen niet stilstonden, en dat hij hoogst moderne inzichten had. Vele kwesties waarmee Thorbecke bemoeienis had, zijn nu nog actueel, zoals vrijheid van meningsuiting, godsdienst en onderwijs, botsende grondrechten, de zelfstandigheid van provincies en gemeenten, de subsidiëring van cultuur.
Die zaken presenteert Aerts in een levendig verhaal van machtsspelletjes, karakterverschillen, discussies en besluiten waarbij de lezer op het puntje van zijn stoel gaat zitten.
Aerts dringt door in de persoon van Thorbecke. De eerste hoofdstukken over de vroege jeugd leveren een beeld dat veel van zijn latere leven verheldert. Dat hij van jongs af enorm hard werkte, met een bovenmenselijk plichtsbesef, wordt deels verklaard door de relatie met een dominante maar maatschappelijk mislukte vader. Ruimte geeft Aerts aan Thorbeckes grote liefde voor vrouw en kinderen, zijn verhouding tot vrienden en vijanden, zijn trots en gevoeligheden, strategisch denken en gebrek aan diplomatie, generositeit en zuinigheid. Je kunt dit boek daarom óók lezen als het psychologisch rijke, moreel gelaagde, met talloze verwikkelingen doorweven epos van een enkele man, waarbij je de geschiedenis van de Nederlandse rechtsstaat cadeau krijgt.
Dit dikke boek verovert de lezer die het eenmaal opengeslagen heeft. Er is geen voorkennis nodig om het verhaal te volgen. Historische zaken worden in hun context geplaatst zonder wikipedia-achtige uitweidingen. De tekst zit goed in elkaar. De jury kon het niet laten een parallel te trekken tussen de gebiografeerde en de biograaf zelf: zoals Thorbecke, weet Aerts wat hij wil. Hij is scherpzinnig, doelgericht en gestructureerd. Op één punt steekt de biograaf zijn held naar de kroon: hij schrijft beter. Aerts gebruikt zijn brede woordenschat voor verduidelijking en variatie, niet om te pronken. Hij vindt geregeld een lichte toets, zijn beeldspraak is verrassend.

Eenstemmig kennen de juryleden de Nederlandse Biografieprijs 2020 toe aan een biografie die voortreffelijk is geschreven en voorbeeldig gecomponeerd, die diepgaande analyse paart aan brede visie, die psychologische en ideologische krachtenvelden op verhelderende wijze samenbrengt, en die als een monument kan worden beschouwd in de Nederlandse politieke geschiedschrijving: Thorbecke wil het van Remieg Aerts.

De vijf genomineerden op de shortlist werden voorafgaand aan de bekendmaking van de winnaar geïnterviewd in het Hodshon huis. Deze interviews zijn na te kijken op de website van de Nederlandse Biografieprijs.

SPONSOR Stichting Nederlandse Biografieprijs
PRIJS € 15.000, 2-jaarlijks
JURY Prof. dr. E. (Elisabeth) Leijnse (vz), Prof. dr. M.G. (Mary) Kemperink, T.M. (Truze) Lodder, Drs. S.A.(Sander) van Walsum, Mr. C.G.A. (Cees) van Wijk

IRISPENNING

De Irispenning voor Excellente Wetenschapscommunicatie is in 2019 in het leven geroepen door de drie door het Rijk gesteunde wetenschapsmusea: NEMO Science Museum, Rijksmuseum Boerhaave en Teylers Museum. De prijs wordt financieel gesteund door de KHMW en de VSNU, en staat onder auspiciën van Stichting De Avond van Wetenschap & Maatschappij die ook het podium biedt voor de prijsuitreiking op de jaarlijkse Avond van Wetenschap & Maatschappij.
De Irispenning is bestemd voor instellingen, projecten of personen in Nederland die gedurende langere tijd op innovatieve en eigenzinnige wijze een breed publiek weten te bereiken en te informeren over onderwerpen op het terrein van wetenschap en techniek.
De prijs is genoemd naar de Griekse godin Iris, godin van de regenboog en vliegensvlugge boodschapster van de goden. De veelkleurige, goudgevleugelde Iris bracht via de brug tussen hemel en aarde, de regenboog, boodschappen van de goden naar de mensen.

Lowlands Science

Uit het juryrapport: Wetenschap is serious business, kennis is macht en met het ontrafelen van mysteries toont zich de schoonheid van ons bestaan. Witte jassen, ivoren torens en grote woorden – daarmee wordt wetenschap vaak geassocieerd. Maar wetenschap is meer. Het is ook een spannende speurtocht langs obstakels op vaak nog onontgonnen terrein, en daarmee een festival voor de geest. Het begint altijd met verwondering. En die verwondering kun je aanwakkeren.
De winnaar, Lowlands Science, is het gezochte, excellent aanwakkerende festival voor de geest. Lowlands is een begrip. Wie heeft er niet met zijn tentje een paar nachten in de modder van de Flevopolder gestaan? Vanaf 2015 is aan het festival, op een plek die je niet snel met wetenschap associeert, Lowlands Science toegevoegd, georganiseerd door BKB, New Scientist, VPRO Tegenlicht en Lowlands.
In Science Village wordt niet alleen over wetenschap gesproken, maar wordt prikkelend wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd. Universiteiten en hogescholen betalen om hier proeven te mogen uitvoeren met proefpersonen en om hun nieuwste ontdekkingen te delen met de festivalgangers. Het idee van dit innovatieve format is meesterlijk. Zoek de doelgroep op bij de plaats waar ze met 60.000 man sterk aanwezig zijn, in plaats van af te wachten of ze naar jou toe willen komen. Door de uitgebreide media-aandacht is de impact op basis van beïnvloeding nog vele malen groter dan die tienduizenden jongeren, die normaliter veel minder makkelijk worden bereikt.
Zo is een win-winsituatie ontstaan. De verwonderde festivalgangers ontdekken het plezier van de wetenschap en onderzoekers kunnen interessante data verzamelen.

Op maandag 5 oktober werd de prijs aan Lowlands Science uitgereikt door juryvoorzitter Louise Gunning-Schepers op een vanwege Covid-19 aangepaste 'Avond van Wetenschap en Maatschappij' in het Hodshon huis in Haarlem.

SPONSOR KHMW, Stichting De Avond van Wetenschap & Maatschappij, VSNU
PRIJS € 10.000 en Irispenning, jaarlijks
JURY Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers (vz), E. (Ellen) de Bruin, M. (Michiel) Buchel, Drs. P.J. (Pieter) Duisenberg, Ir. R.H. (Amito) Haarhuis MSc MEd, Drs. M. (Marjan) Scharloo

Eric van Eerdenburg, directeur Lowlands

"We konden de Irispenning op geen mooier moment krijgen."
In het knotsgekke coronajaar 2020 kon het muziekfestival Lowlands niet doorgaan, net als zoveel andere grootschalige evenementen. Toch ging Lowlands uitgerekend in datzelfde jaar wél naar huis met een mooie prijs, namelijk de Irispenning voor Excellente Wetenschapscommunicatie. Hoe heeft Lowlandsdirecteur Eric van Eerdenburg dit beleefd?
Je kunt dan directeur zijn van een van de grootste festivals van Nederland, toch kom je er in tijden van corona niet onderuit: je zult veel moeten thuiswerken. Dat geldt dus ook voor Lowlandsdirecteur Eric van Eerdenburg, die zich ongetwijfeld beter thuis voelt in het tumult van een modderig festivalterrein. Gelukkig heeft hij vanachter zijn computer zicht op een aantal mooie objecten die hem herinneren aan zijn geliefde Lowlands. Eén daarvan is een glimmende schijf die nog het meest wegheeft van een gouden tol: de Irispenning. De penning werd in oktober 2020 uitgereikt aan het wetenschapsprogramma Lowlands Science.

Geen Lowlands, wel prijs

"Ontzettend eervol" noemt Van Eerdenburg de prijs voor excellente wetenschapscommunicatie, een initiatief van meerdere musea en financieel gesteund door de KHMW (zie kader). Hij haast zich erbij te zeggen dat de prijs vooral toekomt aan de mensen die Lowlands Science jaarlijks organiseren: campagnebureau BKB, populairwetenschappelijk tijdschrift New Scientist, de redactie van VPRO Tegenlicht en alle universiteiten die hun onderzoekers afvaardigen. Zij zorgen er ieder jaar weer voor dat je op Lowlands Science lezingen hoort van topwetenschappers en deel kunt nemen aan allerlei gave en grappige experimenten. Eerdenburg: "Ik ben weliswaar de directeur, maar heb natuurlijk niet overal verstand van."
De prijs kwam op een bijzonder moment. Nog geen anderhalve maand voor de uitreiking zou namelijk de 28ste editie van Lowlands plaatsvinden, op het vertrouwde festivalterrein in Biddinghuizen. Zou, want het coronavirus gooide roet in het eten. Het festival, dat sinds de oprichting in 1993 nog geen jaar had overgeslagen, werd geannuleerd. De fans konden nog wel digitaal genieten van de Chemical Brothers, Liam Gallagher, London Grammar en anderen, maar dat was een schrale troost.
"We hadden de Irispenning op geen mooier moment kunnen krijgen", zegt Van Eerdenburg nu. "Het was een jaar waarin we zwaar te lijden hadden onder de pandemie, niet alleen de muziekindustrie maar de samenleving als geheel. En om hier uit te komen, is het noodzakelijker dan ooit om ons te baseren op wetenschappelijke kennis. Dat blijkt ontzettend lastig, want *fake news* en complottheorieën vinden gretig aftrek. Met Lowlands Science maken we duidelijk dat de nieuwsbron er toe doet. Een wetenschapper heeft meer autoriteit om over zijn of haar vakgebied te spreken dan een ander."

Serieuze lezingen in trek

De eerste editie van Lowlands Science werd in 2015 gehouden. Het paste binnen de ontwikkeling die Lowlands op dat moment doormaakte. Het is niet mogelijk om voor Lowlands dagkaarten te kopen, en dat levert een andere *vibe* op dan bij andere festivals. Vooral aan het eind van de ochtend en begin van de middag zijn campinggasten op zoek naar andere activiteiten dan alleen maar muziek. Denk aan literatuur, dans en theater, maar sinds enkele jaren dus ook wetenschap.
"Het leek ons leuk en interessant om dit eens te proberen", blikt Van Eerdenburg terug naar die eerste editie. "We waren al blij als er twee- of driehonderd mensen op af zouden komen, maar uiteindelijk werden het er duizenden. Het voorziet duidelijk in een behoefte. En heel opvallend: serieuze lezingen zijn veel meer in trek dan praatjes over *juicy* onderwerpen. Zo trek je meer kijkers met een pittige lezing over sterrenkunde dan een verhaal over seks in het dierenrijk. Onze vrij hoogopgeleide bezoekers worden graag uitgedaagd." Dat is volgens Van Eerdenburg precies het geheime recept van Lowlands Science: een welbespraakte wetenschapper zoals Robbert Dijkgraaf kan hier in Biddinghuizen concurreren met een popster.
Op het moment van schrijven is het nog lang niet zeker of Lowlands in 2021 wel kan doorgaan. Toch heeft Van Eerdenburg goede hoop. Hij volgde het vaccinatienieuws de afgelopen tijd op de voet, en ziet hoe snel het kan gaan. "Met name in Israël en het Verenigd Koninkrijk zie je nu al dat de kwetsbaarste groepen steeds minder in het ziekenhuis terechtkomen. Dat geeft hoop." Wie weet zien we van 20 tot en met 22 augustus dus weer het vertrouwde beeld van een stampvolle Alpha-tent in Biddinghuizen. En natuurlijk een portie excellente wetenschapscommunicatie op Lowlands Science.

Interview: Merijn van Nuland, Van Nuland Tekst en Advies.

Over de Irispenning

De Irispenning voor Excellente Wetenschapscommunicatie is in 2019 in het leven geroepen door de drie door het Rijk gesteunde wetenschapsmusea: NEMO Science Museum, Rijksmuseum Boerhaave en Teylers Museum. De prijs wordt financieel gesteund door de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen en de Vereniging van Universiteiten VSNU, en wordt uitgereikt op de jaarlijkse Avond van Wetenschap & Maatschappij.

JOHANNES CORNELIS RUIGROK PRIJS

De Haarlemse J.C. Ruigrok Stichting is in 1977 opgericht en beheert een fonds dat in het leven is geroepen door de heer J.C. Ruigrok uit Noordwijkerhout. De stichting ondersteunt goede doelen op het terrein van Natuur, Godsdienst, Sport, Cultuur, Sociaal Maatschappelijk, Ontwikkelingssamenwerking en Wetenschap. Dat laatste gebeurt onder andere middels prijzen bij de KHMW.

De J.C. Ruigrok Prijs, ingesteld in 1984 ter bekroning van promotieonderzoek op het gebied van de maatschappijwetenschappen, is in 2020 bestemd voor onderzoek in de Rechtswetenschappen.

Dr. E.S. (Elsemieke) Daalder: *De rechtspraakverzamelingen van Julius Paulus: recht en rechtvaardigheid in de rechterlijke uitspraken van keizer Septimius Severus* (Universiteit Leiden, okt. 2018).
Uit het juryrapport: Dit eigenzinnige proefschrift week op een aantal punten af van de meeste andere inzendingen. Ten eerste gaat het om een internationaal belangwekkend onderzoek dat niettemin in het Nederlands – en met veel liefde voor de Nederlandse taal – is geschreven. Je moet maar durven in een tijd waarin Engels de lingua franca van de universiteit is geworden en de druk op jonge onderzoekers om alleen nog in het Engels te publiceren zeer groot is. In de tweede plaats is het een rechtshistorisch

Een leeg huis (3)

Het Hodshon huis was vooral leeg in een jaar waarin alles anders is. Maar toch bleven sommige dingen hetzelfde: ik was er in de zomer een aantal keer: voor jurybijeenkomsten en voor de (enige?) prijsuitreiking die doorging. Altijd een voorrecht om in onze inspirerende omgeving te zijn. Voor mij nu helemaal als 'mede-eigenaar' in mijn aanstaande rol als algemeen directeur van Vereniging Hendrick de Keyser. Ik merk dat ik met hetzelfde architectenoog kijk naar ons gebouw, maar door een nieuwe bril. Een spoedig welkom thuis gewenst! **Bert Meerstadt**

werk, waarin de lezer wordt meegenomen naar de Romeinse keizertijd, om precies te zijn naar de regeerperiode van keizer Septimius Severus, van 193 tot 211 na Christus. Het belang van zo'n onderzoek voor de lezer van vandaag wordt in het boek zelf nergens toegelicht. Je moet het maar durven in een tijd waarin wetenschappers bij elke subsidieaanvraag de directe maatschappelijke relevantie van hun onderzoek uitgebreid moeten aantonen. Ten slotte bevat dit proefschrift weliswaar een buitengewoon heldere structuur en plan van behandeling, maar oogt de probleemstelling – op het eerste gezicht – best bescheiden. Het gaat om een onderzoek dat beoogt 'een beeld te schetsen' van de rechterlijke activiteiten van een keizer van heel lang geleden. Je moet maar durven. Je moet het maar kunnen. 'Een beeld schetsen' is zonder meer een understatement. Elsemieke Daalder heeft een internationaal baanbrekend proefschrift van een uitzonderlijk niveau afgeleverd dat de tand des tijds zal doorstaan.

SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting
PRIJS € 12.500 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. mr. I. (Ivo) Giesen, Prof. dr. mr. M.S. (Marc) Groenhuijsen, Prof. dr. R.A. (Rick) Lawson, Prof. mr. drs. W.J. (Wouter) Veraart

KEETJE HODSHON PRIJS

De Keetje Hodshon Prijs, ingesteld ter bekroning van promotieonderzoek op het gebied van de geesteswetenschappen, is in 2020 bestemd voor onderzoek in de Wijsbegeerte en/of Godgeleerdheid. De Keetje Hodshon Prijs is een voortzetting van de Prins Bernhard Fonds Prijs (1981–1993) en de C.C. Hodshon Prijs (1994). De prijs is vernoemd naar Cornelia Catharina (Keetje) Hodshon, die in 1794 het huidige gebouw van de KHMW liet bouwen en tot 1829 de eerste bewoonster ervan was.

Dr. M.J. (Annemarie) van Stee: *Understanding Existential SelfUnderstanding: Philosophy Meets Cognitive Neuroscience* (Universiteit Leiden, juni 2017).
Uit het juryrapport: Wij mensen hebben ideeën over onszelf, ook ideeën over wat voor ons van wezenlijk belang is, wat aan ons leven waarde geeft. Het zijn vooral, maar niet uitsluitend, filosofen die dergelijke 'existentiële' ideeën op een systematische manier hebben geprobeerd uit te werken. Tegenwoordig doen ook cognitieve neurowetenschappers onderzoek naar liefde en zelfreflectie (hetgeen vaak dingen zijn die filosofen hebben aangemerkt als van existentieel belang voor ons), of meer precies, naar de hersenprocessen die hiermee correleren. Annemarie van Stee onderzocht hoe de inzichten die de filosofie te bieden heeft zich verhouden tot de inzichten die cognitieve neurowetenschappen genereren en komt tot de volgende conclusie: de bijdragen die filosofie en cognitieve neurowetenschap kunnen leveren aan zelfinzicht zijn zeer verschillend en de twee zijn niet in competitie met elkaar. De cognitieve neurowetenschappen kunnen inzicht geven in de neuronale mechanismen die ons in staat stellen te zijn wie we zijn en te doen wat we doen. Filosofie geeft daar geen inzicht in, maar biedt zelfinzicht door structurele kenmerken van onze geleefde ervaring te verduidelijken en de vragen te verhelderen die we ons kunnen stellen wanneer we zoeken naar zelfinzicht - wat de neurowetenschappen juist weer niet kunnen. Uiteindelijk is de dissertatie een aanspo-

ring aan cognitieve neurowetenschappers zich meer bewust te worden van de aannames van hun vakgebied, alsmede van het feit dat zij zich op cruciale punten bedienen van interpretaties waarvoor, filosofisch gezien, alternatieven zijn. Tevens is de dissertatie een aansporing aan filosofen om zich constructief en kritisch te engageren met het zich snel ontwikkelende gebied van de cognitieve neurowetenschappen. De studie bepleit en belichaamt daarmee de meerwaarde en het belang van interdisciplinaire samenwerking.

SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting
PRIJS € 12.500 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. W.B. (Wim) Drees, Prof. dr. M.T. (Martha) Frederiks, Prof. dr. R. (René) van Woudenberg

MARTINUS VAN MARUM PRIJS

De Martinus van Marum Prijs, in 2008 ingesteld ter bekroning van promotieonderzoek op het gebied van de natuurwetenschappen en techniek, is in 2020 bestemd voor onderzoek in de Life Sciences and Technology. De prijs is vernoemd naar Martinus van Marum, die als tweede secretaris van 1794 tot 1837 een stempel heeft gedrukt op de werkzaamheden van de Maatschappij. Hij heeft in Haarlem en ver daarbuiten grote bekendheid gekregen, vooral op het gebied van de natuurwetenschappen.

Dr. T.J.J. (Tom) Schirris: *Identifying on- and off-target mitochondrial drug effects by systems medicine* (Radboud Universiteit Nijmegen, dec. 2016). Uit het juryrapport: Het proefschrift behelst onderzoek naar de effecten van bestaande en nieuwe geneesmiddelen op het functioneren van mitochondriën. Deze celorganellen zorgen voor de energiehuishouding van levende cellen. De laatste jaren is duidelijk geworden dat deze organellen ook betrokken zijn bij andere cellulaire processen waaronder mechanismen die kunnen leiden tot celdood. Verstoring van de mitochondriale processen kan dus leiden tot ongewenste effecten op de cel. Zo was het reeds lang bekend dat sommige bijwerkingen van geneesmiddelen toegeschreven kunnen worden aan interferentie met mitochondriale processen. Tom Schirris heeft in zijn onderzoek de cellulaire en moleculaire mechanismen, waar veel onderzoekers al meer dan 20 jaar naar op zoek zijn, opgehelderd. In zijn proefschrift beschrijft hij hoe het komt dat de veel gebruikte cholesterol-verlagende statines de functie van mitochondriën direct remmen. Daarmee wordt voor het eerst een mechanistische verklaring geboden voor de spierklachten die patiënten vaak als bijwerkingen van deze geneesmiddelen ervaren. De ontwikkelde inzichten en technieken kunnen gebruikt worden voor screening van nieuwe 'drug-candidates' betreffende mogelijke ongewenste verstoringen van de mitochondriale functies, bij de ontwikkelingen van geneesmiddelen die deze ongewenste effecten hebben maar ook voor identificatie van potentiele geneesmiddelen die therapeutisch toegepast kunnen worden bij de behandeling van mitochondriale ziekten.

SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting
PRIJS € 12.500 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. H.J.M. (Huub) de Groot, Prof. dr. W.E. (Wim) Hennink, Prof. dr. D.J. (Diedel) Kornet

De J.C. Ruigrok, Keetje Hodshon en Martinus van Marum Prijs werden in klein gezelschap uitgereikt op 11 september in het Hodshon huis door Ton Tekstra, secretaris van de J.C. Ruigrok Stichting en Louise Gunning-Schepers, voorzitter KHMW.

De livestream met de volledige laudatio's en presentaties door de drie prijswinnaars is na te kijken op de website van de KHMW.

DIRK JACOB VEEGENS PRIJS

De D.J. Veegens Prijs is in 1982 ingesteld ter bekroning van promotieonderzoek op het gebied van de economische, politieke en/of sociale geschiedenis van Nederland. De prijs is genoemd naar de Haagse advocaat Veegens (1899-1984), voorzitter van de Nederlandse Advocaten-Vereeniging, de voorloper van de Nederlandse Orde van Advocaten. De prijs wordt, in de geest van Veegens, uitgereikt aan onderzoek dat vanuit historisch perspectief bijdraagt aan een dieper inzicht in ontwikkelingen die voor Nederland in de huidige tijd relevant zijn.

Dr. A.C. (Carla) Hoetink: *Macht der gewoonte. Regels en rituelen in de Tweede Kamer na 1945* (Radboud Universiteit Nijmegen, maart 2018). Uit het juryrapport: Carla Hoetink is een echte expert en een betrouwbare gids door de geschreven en ongeschreven regels van de Tweede Kamer. Haar onderzoek heeft de nodige tijd gekost, maar de behandeling van de materie toont dan ook grote beheersing van het materiaal over een periode van vijftig jaar, naast gemak en scherpte van redenering. In de conclusie wordt overtuigend betoogd dat de Kamer haar functie altijd meer heeft gedefinieerd in verhouding tot de uitvoerende macht dan tot de samenleving. In overeenstemming daarmee volgt Hoetink het soms wat naar binnen gekeerde interne Haagse werk van de Kamer en blijft de samenleving op de achtergrond. Hoogtepunten zijn onder meer de behandeling van de vernieuwing in de jaren '60-'70 en de rol van Den Uyl daarin en de discussie over de nieuwbouw voor de Kamer die zou leiden tot de ingebruikneming van de huidige zaal. Het boek van Carla Hoetink is met dat alles een knappe en originele prestatie, ook in vergelijking met wat op dit gebied in andere Europese landen is gepresteerd. Het is bovendien hoogst relevant en actueel. Het is voor het begrip van politiek relevant te laten zien hoe bepalend de 'bedrijfscultuur' van het parlement is voor de manier waarop deze institutie functioneert, waarop ze nieuwkomers socialiseert, al of niet tot zelfhervorming in staat is en nieuwe collectieve opvattingen ontwikkelt over hoe je politiek behoort te bedrijven en hoe politici zich dienen te gedragen. Je zou kunnen denken dat een degelijke en gedetailleerde studie als deze alleen iets is voor de fijnproevers onder de directe collega's, maar niets is minder waar. Het boek heeft zijn weg gevonden naar de gebruikers in politiek en journalistiek en was finalist van de Prinsjesboekenprijs voor het beste politieke boek van 2019.

De prijs werd op 18 september in klein gezelschap uitgereikt door Jan Peter Weitenberg, voorzitter van de Stichting Fonds voor de Geld- en Effectenhandel en Louise Gunning-Schepers, voorzitter KHMW.

SPONSOR Stichting Fonds voor de Geld- en Effectenhandel
PRIJS € 12.500 en KHMW-medaille 2-jaarlijks
JURY Prof. dr. R.A.M. (Remieg) Aerts, Prof. dr. P. (Piet) de Rooij, Prof. dr. H. (Henk) te Velde

INTERVIEW – DE PRIJSWINNAAR

Carla Hoetink – D.J. Veegens Prijs

Het onderwerp voor haar promotie had ooit een ludieke aanleiding. Voor haar afstuderen kwam Carla Hoetink op het spoor van een archief van geschrapte passages uit de Handelingen, de notulen van de Tweede Kamervergaderingen. Het bleek te gaan om 'ontoelaatbaar geoordeelde' uitlatingen van Kamerleden die op last van de Kamervoorzitter uit het officiële verslag waren geschrapt, maar dus wel voor de geschiedenis bewaard waren gebleven.

Hoetink kwam erachter dat de Tweede Kamervoorzitter tussen 1934 en 2001 de bevoegdheid had om woorden terug te laten nemen of achteraf te verwijderen uit de verslaglegging. "Dat vond ik opmerkelijk. Ik snap dat er vergader- en orderegels zijn, maar dat het taalgebruik niet vrij is, staat op gespannen voet met het mandaat dat de kiezers geven aan de volksvertegenwoordigers. Eerlijk zeg je daarmee: tot je verkozen wordt mag je alles zeggen, daarna moet je op je woorden letten."

De Tweede Kamer heeft de regel in 2001 ingetrokken. "Dat is natuurlijk vooral een symbolische daad geweest. Want de norm is nog steeds dat je beschaafd vergadert. Al vraag je je soms af of dat inderdaad zo is als in de Tweede Kamer wordt geroepen 'doe zelf eens even normaal' Je kunt je voorstellen dat een Kamervoorzitter op dat soort momenten wellicht terugverlangt naar die oude bevoegdheid."

Daarmee was bij Hoetink een zaadje geplant voor haar proefschrift. "Hoe werkt de volksvertegenwoordiging en waarom doen Kamerleden zoals ze doen? In welke cultuur word je ondergedompeld als je als 'gewone burger' in het parlement plaatsneemt om het volk te vertegenwoordigen?" Want ook de vierkante kilometer in Den Haag kent een subcultuur, zoals iedere vereniging, instituut, stad of dorp dat bijvoorbeeld ook heeft. Ook hier gelden bepaalde regels, zijn er rituelen waarin je wordt ingewijd, do's en don'ts, kledingvoorschriften en uitspraken en herinneringen die steeds opduiken.

Hoetink voelt zich vereerd met de D.J. Veegens Prijs van de KHMW – bedoeld als aanmoedigingsprijs voor gepromoveerde onderzoekers die oorspronkelijk onderzoek doen op het gebied van economische, politieke en/of sociale geschiedenis van Nederland – die haar in 2020 te beurt viel. "Het boek *Macht der gewoonte. Regels en rituelen in de Tweede Kamer na 1945*, gebaseerd op mijn proefschrift, is enthousiast ontvangen in politiek Den Haag en heeft daar veel reacties ontlokt aan politici en journalisten, omdat het een goed beeld geeft van de parlementaire cultuur. De Veegens Prijs heeft mij het zelfvertrouwen gegeven dat de analyse ook als wetenschappelijke historische studie relevant was. De prijs heeft aanzien in mijn vakgebied en door de toekenning kwam de wetenschappelijke waarde ook expliciet tot uitdrukking."

Hoetink is uiteraard blij met het prijzengeld van € 12.500. "Ik voel het als een prijs met een opdracht om actueel en relevant onderzoek te blijven doen dat een brug slaat met de samenleving. Dat kan ik doen vanuit mijn aanstelling in Nijmegen. Daar bof ik mee, want ik wil nog geregeld grote studies doen en studenten meenemen in de ideeën die ik daarvoor heb, bijvoorbeeld op het terrein van lokale democratie. Ik heb nu geen financiële noodzaak om het prijzengeld direct in te zetten. Daarom reserveer ik het om op een later moment verdiepend onderzoek te doen in het buitenland."

Met de toekenning van de prijs heeft Hoetink nader kennis gemaakt met de KHMW. "Het is een mooi gremium dat interactie tussen de wetenschap en het bedrijfsleven op gang brengt. Het biedt je de kans om mensen tegen het lijf te lopen die je anders niet snel zou ontmoeten. Ik ga nu zeker nog nadrukkelijker in de gaten houden wat de KHMW inhoudelijk aanbiedt."

Interview: Gwen van Loon, Punt Tekstproducties.

Over Carla Hoetink

Carla Hoetink (1980) is politiek historicus en universitair docent bij de afdeling Geschiedenis aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Zij heeft zich gespecialiseerd in de taal en cultuur van de Nederlandse politiek, ook in vergelijking met andere Europese landen. Over deze onderwerpen schrijft en spreekt zij regelmatig: op wetenschappelijke podia én voor een breder publiek.

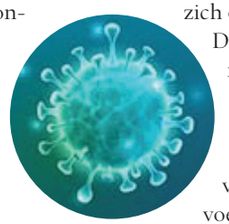
In 2018 promoveerde zij op een geschiedenis van de naoorlogse parlementaire cultuur. Het bijbehorende boek, *Macht der gewoonte. Regels en rituelen in de Tweede Kamer na 1945* haalde de shortlist van de Prinsjesboekenprijs 2019 en is in 2020 bekroond met de D.J. Veegens Prijs van de KHMW. In september 2020 verscheen haar jongste boek *Terug naar het Binnenhof 1945. De Tweede Kamer in ere hersteld* (m.m.v. Alexander van Kessel). Dit boek heeft ze op verzoek van de Tweede Kamer geschreven ter gelegenheid van de viering van 75 jaar vrijheid.

ESSAYPRIJSVRAAG CORONA

Corona, ooit was het een Mexicaans biertje en een hotel aan het Buitenhof in Den Haag. En een enkeling wist dat SARS een coronavirus was. Sinds begin 2020 is het nieuwe coronavirus COVID-19 de plaag van de hele wereld, die ons overvolle ic's, oversterfte, *lockdowns* en avondklokken bezorgde. Begrippen die we voordien nauwelijks kenden. En tal van nieuwe Bekende Nederlanders, die niet van het scherm zijn te slaan.

De maatregelen om corona 'samen eronder te krijgen' zorgden, behalve voor veel economische ellende en vaak moeilijke situaties thuis – zeker als er kinderen in het geding zijn – voor nieuwe inzichten en gebruiken. We *zoomen* dat het een lieve lust is, we *collecten* onze boodschappen, we *boxen* als begroeting.

Corona leerde ons ook het 'gewone' weer waarderen, dat we door te veel drukte, reizen en afleiding over het hoofd waren gaan zien. Het belang van directe familie en de schoonheid van de directe omgeving bijvoorbeeld. Dat je er bijvoorbeeld een kick van krijgt als je een koperwiek ziet in de Haarlemmerhout, waar sinds corona overigens zeker zo veel wordt gekuierd als in de tijd van Hildebrand.

Kortom: corona heeft het afgelopen jaar ons aller levens ingrijpend van perspectief doen veranderen. Zeker dat van degenen die zelf ziek werden of iemand in hun nabije omgeving verloren.

Het bestuur van de KHMW was benieuwd hoe haar leden en directeuren corona (hebben) ervaren. Heeft corona geleid tot nieuwe inzichten? Daarmee was het idee voor een essayprijsvraag voor leden en directeuren geboren. Ook de alumni van de Nationale Denktank, sinds 2007 de jeugdige partner van de KHMW, mochten meedoen. Daarnaast bleek de aankondiging zich ook vanzelf verder te verspreiden.

De oogst was klein maar fijn. Een jury met KHMW-directeuren Plien van Albada, Claartje Kruijff, Sander van Walsum en NDT-alumnus Gabriël van Rosmalen besloot dat het essay van Beate Volker het beste was, op de voet gevolgd door de bijdrage van Jan Willem Scholten. Theo Mulder ging strijken met de derde prijs. Maar niet voor niets hebben we alle essays in dit boekje afgedrukt. Ze bevatten stuk voor stuk interessante observaties, gedachten en aanknopingspunten.

Dit is het voorwoord dat René van Rijckevorsel, bestuurslid KHMW en juryvoorzitter, schreef voor het boekje waarin de essays werden gebundeld. Deze publicatie is verkrijgbaar bij de KHMW en tevens in te zien op de website.
De bekroonde essays kunt u op de pagina's hierna alvast lezen.

Een leeg huis (4)

Als wetenschapper weet je dat iedere nieuwe ontdekking luiken opent naar nieuwe wetenschappelijke vergezichten en nieuwe toepassingen. Zo ook, opent elke deur in het Hodshon huis vergezichten op een unieke en rijke geschiedenis van wetenschap en op boeiende lezingen en discussies over de toekomst van de wetenschap en de impact ervan op de samenleving. Door de COVID-19 maatregelen moesten de fysieke deuren van het Hodshon huis voor velen gesloten blijven, maar lukte het de KHMW gelukkig om de deuren digitaal geopend te houden. **Stan Gielen**

ESSAY

"Wer jetzt kein Haus hat, baut sich keines mehr"— Corona, serendipiteit en het belang van zwakke bindingen

Beate Volker

Er is een stip op de horizon in de vorm van een spuit. Maar, tot we allen gevaccineerd zijn hebben we langer dan een jaar met het virus geleefd en alle seizoenen minstens één keer meegemaakt als compositum: Het is nu bijna winter, coronawinter, en de coronazomer, zonder reis naar een ver land, is alweer verleden tijd. De lessen van de pandemie zullen wetenschappers van uiteenlopende disciplines nog vele seizoenen bezighouden. Nog is het te vroeg voor ultieme conclusies, maar voor het delen van terugkerende patronen in dagelijkse observaties is het nu – in de donkerste weken van het jaar, die altijd uitnodigen tot bezinning – een goed moment.

Het meest opvallende is eigenlijk niet verrassend voor een sociale wetenschapper, maar waarschijnlijk realiseerde zich voorheen niemand dat het zoveel uitmaakt: Communiceren via technische tools is een verschraling van interactie. Uiteraard, zonder deze tools was de crisis nog vele malen ingrijpender. Maar offline communicatie is zo veel rijker en meer gelaagd dan de uitwisseling van informatie via een scherm. Gebaren, knipogen en subtiele grappen sneuvelen net zoals observaties, die we gedurende 'analoge' gesprekken maken en die ons erover informeren hoe het met de ander gaat – zonder expliciete verwording. Van de modieuze schoenen tot de moeheid in de ogen van de ander – een heel spectrum missen we als we elkaar alleen maar online spreken. Digitale communicatie is gewoon geen interactie, het is alleen uitwisselen van informatie. Enigszins efficiënt, dat wel - internet volente. Maar de gesprekken worden door de verschraling vermoeiend en saai: door de platte schermen vlakt ook de stemming af en worden de kiemen van inspiratie hardhandig gesmoord. Spontaniteit, enthousiasme, afleidend gebabbel, of elkaar onderbreken omdat men het niet meer binnen kan houden – de techniek disciplineert en we missen de anarchie hartstochtelijk. Waarom? Dit alles hoort bij de serendipiteit van het dagelijks leven en die is ons thans ontnomen – de gelukkige toevalligheden die ons dagenlang blij kunnen maken.
De crisis trekt dus de voedingsstoffen uit onze interacties. Ze dwingt ons echter ook te kijken naar de contacten die we nu hebben. Deze contacten zijn lastig te onderhouden omdat veel ontmoetingsplekken – cafés, clubs, kroegen – gesloten zijn of de bezoeken gereglementeerd. Het maken van nieuwe contacten is bijna onmogelijk. Iedereen is nu aangewezen op het netwerk dat er al is, de contacten die ouder zijn dan de crisis en het veranderen van onze sociale wereld zit er nu niet in. De Duitse dichter Rainer Maria Rilke beschreef dit gevoel van onmogelijkheid en verzuim al lang geleden: "Wer jetzt kein Haus hat, baut sich keines mehr. Wer jetzt allein ist, wird es lange bleiben".

We leefden voor corona anders: alsof er steeds weer nieuwe kansen komen en we stonden er niet bij stil dat dit niet vanzelfsprekend is. Het is geen slechte eigenschap – het geloof en het vertrouwen in de toekomst houden ons juist vitaal; ze laten ons dromen en plannen maken. Maar nu ervaren we dat we moeten leven met degenen die er zijn, gewenst of niet, en dat er niets te plannen valt, althans niet op korte termijn. De toekomst is onzeker; dat maakt het extra moeilijk om onbevredigende relaties te verbreken.

De toename in de gevoelens van eenzaamheid heeft hiermee te maken. We missen een bredere kring van contacten en we missen de kansen op nieuwe contacten om ons heen. De meeste mensen zijn niet eenzaam omdat ze niemand hebben. Ze voelen zich eenzaam en leeg omdat er geen vooruitzichten en geen mogelijkheden zijn; geen uitzicht op verandering en geen – spontane - vernieuwing. De onverwachte leuke avond waar je een vriend aan over houdt of het spontane gesprek met een vreemde na de film. Het gitaarspel van een straatmuzikant dat je nog een dag later laat fluiten. Helaas: verwonderingen, vernieuwingen en nieuwe mensen passeren niet gemakkelijk en vanzelfsprekend de voordeur. De lockdown dwingt ons in onze bubbel en ontneemt ons de diversiteit en de innovatie die we door anderen buiten deze bubbel kunnen ervaren. Ons leven wordt zo voorspelbaarder en er is steeds minder om ons heen dat ons blij verrast. Ook hier zien we het ontbreken van serendipiteit.

Sociale netwerktheorie beschrijft dergelijke fenomenen. Volgens deze theorie hebben we door het vele binnen zitten niet alleen een tekort aan beweging, maar ook een tekort aan zwakke bindingen. Het verschil tussen zwakke en sterke bindingen in de netwerktheorie is cruciaal. Sterke bindingen zijn de sociale comfortzone, de bubbel. Ze bevestigen onze identiteit; ze geven ons steun en het gevoel dat we iemand zijn die de moeite waard is. Zwakke bindingen geven echter prikkels, een ander perspectief, dagen ons uit en houden ons scherp. Dingen die we niet kenden en nog niet wisten komen bij ons binnen via zwakkere bindingen. Op deze manier leren we over andere sociale werelden en voelen ons met anderen verbonden, ook al zijn ze echt anders dan wij. Bijna vijftig jaar netwerkonderzoek leert dan ook dat juist zwakke bindingen voor sociale cohesie zorgen. Een wereld waarin iedereen alleen enkele sterke contacten heeft is een wereld van sociale eilandjes, met versplintering en fragmentatie. De toename in polarisering en het wegebben van de solidariteit wat we thans meemaken, is waarschijnlijk te wijten aan dit tekort aan zwakke bindingen als gevolg van de lockdown.

Maar hoe kunnen we aan de bubbels, het opgesloten zijn in onze kleine eenvormige werelden en het gebrek aan verrassingen ontsnappen? De contactbeperkende maatregelen zijn nodig. Maar je kunt er spelenderwijs voor zorgen dat je wereld niet kleiner wordt. Lees een week lang een krant die je anders niet leest of kijk naar een tv-programma dat je anders niet kijkt. Probeer de vrienden van je vrienden te leren kennen – veel is ook binnen de coronamaatregelen mogelijk. Het kan zelfs nog eenvoudiger: maak iedere dag bij het nodige ommetje een praatje met een vreemde. Bel iemand op, die je maandenlang niet meer hebt gesproken.

Er is een stip op de horizon in de vorm van een spuit en op een dag zal de pandemie voorbij zijn. Maar de corona-les zal blijven: we hebben zwakke bindingen nodig. Ze zijn de ramen in ons huis die licht en lucht binnenlaten – en er zijn tijden waar het niet alleen lastig is huizen te bouwen, zoals Rilke schreef, maar waar hetgereedschap voor het maken van ramen ontbreekt.

Beate Volker is sociologe, hoogleraar 'stedelijk leven en sociale netwerken' en voorzitter van het departement Human Geography and Spatial Planning aan de Universiteit Utrecht. Ze onderzoekt sociale netwerken en de condities voor sociale cohesie.

ESSAY

Vrijheid en angst

Jan Willem Scholten

"Freedom is never more than a generation away from extinction". Dit citaat van Ronald Reagan, uit zijn in 1964 gegeven Freedom Speech, mag sommigen van u misschien overdreven in de oren klinken in de context van het coronavirus. Toch ging dit het afgelopen jaar wel door mijn hoofd. Corona heeft onze vrijheid op de proef gesteld en doet dat nog steeds. Het heeft me verbaasd hoe we – wereldwijd, waaronder ook in Nederland – pijnlijke maatregelen die fundamentele vrijheden inperken, voor langere tijd hebben geaccepteerd.

Laat ik vooropstellen: die maatregelen zijn niet voor niets genomen. In maart maakten we enkele weken een collectieve doodsangst door. We kenden de dodelijkheid en de besmettelijkheid van het virus niet. Daarom was er een sterke rationale om kortstondig hard in te grijpen. Binnen blijven, afstand houden, geen groepsactiviteiten en niet reizen was het devies. Overtreding van die nieuwe leefregels kon in sommige gevallen worden bestraft met een boete en een strafblad. De oppassende burger legde zichzelf per direct voor onbepaalde tijd huisarrest op. Het doel – jezelf en je dierbaren beschermen en het zorgsysteem niet overbelasten – heiligde de middelen. Zo kwamen we de eerste golf door.

Die doodsangst zijn we in het openbare debat sindsdien niet meer kwijtgeraakt. Ook nu we weten dat de risico's voor de bevolking als geheel kleiner zijn dan gevreesd en dat er duidelijk afgebakende risicogroepen zijn, blijft de angst voor het virus groot. Protesten tegen de maatregelen kunnen op weinig begrip rekenen of worden afgedaan als uitingen van complotdenkers.

Laten we de angst even opzijschuiven en kijken naar wat feiten. Mijns inziens zijn drie medische variabelen leidend om onze individuele en maatschappelijke risicoperceptie te bepalen: Hoe hoog is de mortaliteit? Wat is de kans op langdurige ziekte ('long covid')? En worden de ziekenhuizen overbelast?

Volgens een van de meest sombere onderzoeken, recentelijk gepubliceerd door Imperial College London, is de totale mortaliteit door een besmetting met het coronavirus in hoge inkomenslanden (waaronder Nederland) 1 op de 87. Het RIVM gaat uit van een sterftecijfer van circa 1 op de 100 besmettingen. Een – veel bekritiseerd – Stanfordonderzoek spreekt van een totale mortaliteit van 1 op de 434.

Voor jongeren is de kans op overlijden door corona echter bijna nihil. Drie Nederlandse economen stelden enkele weken geleden in vakblad ESB vast dat iemand onder de zeventig statistisch gezien eerder zal overlijden aan een verkeersongeluk, verdrinking of een bedrijfsongeval dan aan het coronavirus. Een van hen, Robin Fransman, stelde: "De risico's zijn zodanig laag dat voor nietkwetsbaren geldt dat angstig door het leven gaan waarschijnlijk schadelijker is voor de gezondheid dan het virus zelf."

Naast dodelijkheid maken velen, ook jongeren, zich zorgen over langdurige klachten na een infectie (de zogenaamde 'long covid'). Recent onderzoek van King's College London schat in dat ongeveer 5% van de coronapatiënten minstens 8 weken ziek is. Data van de Britse Covid Symptom Tracker App, die door 4 miljoen mensen wordt gebruikt, laat zien dat 12% na 30 dagen nog symptomen heeft en ongeveer 2% na 90 dagen nog ziek is. Veel van de langetermijngevolgen zijn echter nog onduidelijk.

De IC is in Nederland – gelukkig – nooit overbelast geweest met coronapatiënten. Het aantal coronapatiënten op de IC piekte begin april op 1.319. Op dat moment was de totale IC-capaciteit in Nederland circa 1.600 bedden. Wel moest de reguliere zorg hiervoor worden afgeschaald. Eind november liggen ongeveer 500 à 600 coronapatiënten op de IC, terwijl er nu opgeschaald kan worden naar circa 2.000 IC-bedden.

In een rationele maatschappelijke discussie zouden de bovenstaande cijfers worden afgewogen tegen de vrijheidsbeperkingen, de impact op de reguliere zorg en de immense economische en sociale schade van de maatregelen. Deze discussie is in de praktijk nog steeds niet echt van de grond gekomen. Deels is dat omdat het onmogelijk is om onomstotelijk vast te stellen hoe hoog de IC-curve zou zijn geworden bij minder stringente maatregelen. De vraag is hoe de Nederlanders zich in dat geval gedragen zouden hebben.

Maar de indruk ontstaat ook dat de voortdurende angst deze discussie verlamt. Nog altijd is er in zekere zin een noodzaak om in de media en in overheidscommunicatie continu de angst voor het virus te maximaliseren, om het gedrag van burgers zo veel mogelijk te sturen. Dat heeft als gevolg dat een rationeel debat onmogelijk wordt. Het betreft hier immers de basale waarde van gezondheid, en daar kan niet mee worden gemarchandeerd. Elke alternatieve gedachte is harteloos en daarmee politiek onaantrekkelijk.

Nog elke dag wordt het aantal besmettingen en IC-opnames door de NOS als groot nieuws gemeld en in de periodieke persconferenties van de regering is het aantal besmettingen en IC-opnames de allesbepalende factor, zonder verder toekomstperspectief.

Psychologisch houdt de angst ons dus nog steeds in haar greep. Als iemand in een risicogroep valt is dat misschien onvermijdelijk. Maar het herstel van burgerlijke vrijheden staat – in elk geval tot aan het vaccin – niet op de agenda. Het virus is te erg. De vraag is hoe lang we dit gedrag collectief moeten en kunnen volhouden, ook als we vanuit intrinsieke overtuiging, zelfbescherming en burgerlijke verantwoordelijkheid gewoon 'meedoen'. De vraag komt ook op wie bereid zal zijn zich te laten vaccineren: mag de vrijheid van de één om vaccinatie te weigeren de bewegingsvrijheid van de ander beperken?

'Freedom is never more than a generation away from extinction'. Is een vaccin voldoende om de vrijheid te herstellen? Wanneer mag je iemand zonder schroom weer een hand geven, omhelzen, of zelfs – als men dat nog wil – drie keer zoenen? Wanneer mag je zonder schuldgevoel weer in een groep samenkomen? Wanneer mag je ouderen bezoeken zonder een stemmetje in je achterhoofd? Wanneer keert de spontaniteit terug in het leven?

De antwoorden op die vragen zullen we gezamenlijk de komende periode moeten geven. Onze uitdaging is om als maatschappij een exitstrategie te formuleren – niet alleen in het beleid, maar bovenal in ons hoofd. De strijd tegen het virus moeten we blijven voeren. Maar waar de angst regeert, verdwijnt – uiteindelijk – de vrijheid. En tegen angst bestaat geen vaccin.

Jan Willem Scholten nam in 2014 deel aan de Nationale DenkTank. Hij studeerde Philosophy, Politics & Economics aan Corpus Christi College, Oxford en internationale betrekkingen aan de Diplomatische Akademie in Wenen. Jan Willem werkt voor het ministerie van Buitenlandse Zaken, op dit moment als diplomaat op de Nederlandse ambassade in Ankara.

ESSAY

Corona en de religieuze reflex die complot heet

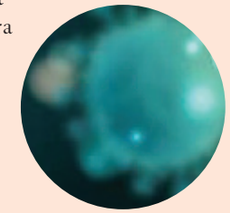
Theo Mulder

Ergens in juli 2019, het was al een lange tijd erg warm en droog, zat ik in een snikhete bus op weg naar Nijmegen. Niet ver van mij vandaan zat een man, ik schatte hem een eind in de vijftig, hij wiste zich het zweet van het voorhoofd en zei tegen een vrouw die tegenover hem zat "Weet je waar we dit weer aan te danken hebben? Aan dat klote klimaat". Hij zei niet dat we hitte en droogte misschien ook aan ons zelf te danken hadden omdat we alle boodschappen omtrent klimaat en leefstijl comfortabel hadden genegeerd, of dat de hitte toeval was, nee hij legde de oorzaak ver buiten zichzelf bij een abstract begrip dat hij het 'klote klimaat' noemde. En de vrouw knikte instemmend.
Deze observatie is interessant, want hoeveel mensen leggen in de huidige coronacrisis niet met evenveel overtuiging de oorzaak ook ver buiten zichzelf. Eerst bij een Chinees in Wuhan, die ons tevreden bestaan had bekrast door ver weg op een markt in Azië een vleermuis of een kat te eten. Later toen de crisis voortduurde, de maatschappij op slot ging en de sociale beperkingen ruw werden gevoeld en velen diep wegkropen in de eigen bangigheid, doordrongen van een onbestemde angst dat het virus een bedreiging ging vormen voor de bekende zekerheden in het leven, kwam ineens een nieuwe groep in beeld die het virus simpelweg ontkende en geloofde dat er iets heel anders speelde. Ook hier werd de oorzaak ver buiten hen zelf gelegd. Die groep zag helemaal geen virus, maar een strijd om de geest van de burger met een alles controlerende overheid die mak aan de hand liep van tech-reuzen als Apple en Google. Complottheorieën verschenen met elementen waarvan we dachten dat die enkel in een roman van Umberto Eco voorkwamen, maar die vreemd genoeg al eeuwen nagenoeg identiek blijken te zijn.

In de angstige tijd na de bestorming van de Bastille op 14 juli 1789, toen niets meer vanzelfsprekend was verschenen bijvoorbeeld tal van geschriften waarin de schuld voor die ongewisse tijd werd gelegd bij de elite verenigd in geheime genootschappen als rozenkruisers, vrijmetselaren, illuminati en Jacobijnen die zich in kastelen te buiten gingen aan duistere rituelen met als doel het elimineren van de 'geest van de mens', het ontfutselen van zijn vrijheid en het neerhalen van de gevestigde orde. Dat alles ging gepaard met een grote angst voor buitenlanders en niet te vergeten voor moslims waarvan men dacht dat de maatschappelijke ontwrichting hun wraak was voor de inname van Jeruzalem door de kruisvaarders op 14 juli 1099.

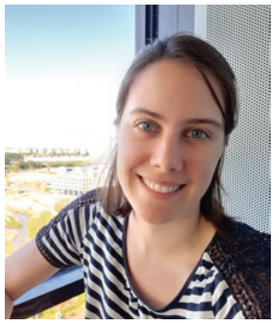
Dat is lang geleden, maar opvallend genoeg worden de huidige complotverhalen gekenmerkt door grotendeels dezelfde hoofdrolspelers. Ook nu is het de elite die al dan niet gelardeerd met pedofilie dezelfde duistere krachten zou verzamelen om de niets vermoedende burger te knevelen. In deze tijd weliswaar minder sterk verbonden met klassieke cultussen, maar met overgave gekoppeld aan de onstuitbare opmars van de informatietechnologie die voor velen even ongrijpbaar is als het virus. Ook bits en bytes zijn onzichtbaar en beïnvloeden het leven diepgaand. QAnon waar ieder soort wantrouwen gul wordt gevoed wint ook in Nederland snel aan invloed. Van de geheime bedoelingen achter 5G via 9/11 tot orgaanroof, van de overheid die met microchips vaccineert tot de stiekeme satansliefde van het Vaticaan komt alles voorbij. Honderdduizenden downloaden het 'bewijsmateriaal' en vinden er hun gelijk.
Het gedeelde gevoel dat er onzichtbare vijanden zijn die het op ons hebben gemunt blijkt een ideale voedingsbodem voor angst, irrationeel gedrag en agressie. De wens om het onzichtbare zichtbaar te maken werd een obsessie die velen infecteerde en talloze bronnen van ontevredenheid bijeen bracht tot een sociaal explosief mengsel dat zich richtte tegen politici en tot uiting kwam in protesten op straat en in het organiseren van verboden feesten.

De geuite complotverhalen zijn volstrekt bizar en onzinnig, maar voorzien in een diep gevoelde behoefte van de bange mens die een brein heeft, groot genoeg om 'verklarende' verhalen te verzinnen en die ook te geloven. Aanhangers van een complottheorie hebben met inbegrip van de kwaadaardige kanten zoals onverdraagzaamheid veel psychologische mechanismen gemeen met een religieuze sekte waar men ook zoekt naar de tekenen van geheimzinnige krachten, die zich niet zomaar lijken te openbaren. Ook daar is wat lijkt, niet wat het is. Net als religie zijn complotten nodig om het onzichtbare of onzegbare te verklaren. Complotten zijn een religieuze reflex en werken in die zin louterend. Het aanwijzen van een schuldige is al het begin van de verlossing.
Dit soort mechanismen zijn stokoud en horen bij de mens. In tijden van de pest zag men de hand van God in de ziekte en zichzelf afranselend probeerden de flagellanten Gods toorn te keren. En ook toen verschenen talloze groteske verklaringen voor het leed dat pandemieën bracht. Over lepra ging bijvoorbeeld het gerucht dat de joden, namens de moslims, melaatsen hadden omgekocht om openbare fonteinen en bronnen te besmetten om zo de christenen te vermoorden, hetgeen meer dan eens leidde tot pogroms. En dichterbij in de tijd, wist men in Amerika zeker dat de Spaanse griep van 1918 door Duitse onderzeeërs was verspreid.

Is er iets nieuws onder de zon? Ik denk het niet. Corona zal verdwijnen en zal voortleven als een herinnering aan een vreemde periode, maar na verloop van tijd wordt ook die herinnering gewist en herneemt de mens zijn oude leven en versleept zich weer met miljoenen tegelijk over de aarde van Antarctica tot de Himalaya en vers viraal gespuis reist gratis mee als voorbode voor een nieuwe pandemie met nieuwe complotten. Zo zal het gaan.

Theo Mulder is neuropsycholoog, was hoogleraar in Nijmegen en Groningen en daarna gedurende 10 jaar de overkoepelend directeur van de 16 KNAW instituten. Momenteel is hij bestuursvoorzitter van ICMS (Interdisciplinary Consortium for Clinical Movement Sciences &Technology) dat in Nijmegen en Enschede 200 fte onderzoek bundelt op het terrein van bewegingsstoornissen.

ET OUTREACH AWARD

De ET Outreach Award heeft een waarde van in totaal € 5.000, bestaande uit een prijs (€ 1.500) en een bijdrage aan de projectkosten (€ 3.500). De prijs heeft tot doel om 'outreach' te bevorderen als één van de huidige verantwoordelijkheden van sterrenkundigen. Onder 'outreach' wordt bijvoorbeeld verstaan: communicatie en 'engagement' met het algemene publiek; het gebruik van astronomie voor educatie bij primair en voortgezet onderwijs; en de inzet van sterrenkunde om maatschappelijke ontwikkelingen te bevorderen. In aanmerking komen 'early career' astronomen, t.w. masterstudenten, promovendi en postdocs (tot max. 4 jaar na promotie) die een in Nederland uit te voeren project willen voordragen.

Eva Laplace: *Tool for Understanding the Lives, Interiors, and Physics of Stars (TULIPS)*
This project aims at making stellar astrophysics accessible and understandable for anyone worldwide by means of a novel visualization tool, explanatory videos, and tutorials available online free of charge in several languages.
Uit het juryrapport: TULIPS tackles the educational challenge of using real research tools in the classroom by providing a research-level visualisation tool that makes stellar evolution theory accessible. TULIPS includes visualising the evolution, structure, and composition of stars, comparing various stellar structures, and visualising mixing processes and nuclear fusion. TULIPS also includes a series of educational resources (like video tutorials) and will be in line with the National Dutch curriculum (VWO subject *E.Straling en materie*). The tool and educational resources materials will also be available in English, French and German.
The jury also commends the importance that this project gives to diversity and gender equity in astronomy research: TULIPS will highlight the contribution of women in astronomy by portraying women from diverse backgrounds in the video tutorials.
Today's individuals must learn to work and think with data at an early age, so they are ready for the data-driven society in which we all live. TULIPS contributes to this challenge.

SPONSOR De Zeeuw-Van Dishoeck Fonds
PRIJS € 5.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. H.-J. (Henk-Jan) Guchelaar, Prof. dr. P.J. (Paul) Groot, Dr. P.M. (Pedro) Rodrigues Dos Santos Russo

Uit het De Zeeuw-Van Dishoeck Fonds, in 2014 ingesteld door KHMW-leden Prof. dr. E.W. (Ewine) van Dishoeck, hoogleraar moleculaire astrofysica aan de Universiteit Leiden en Prof. dr. P.T. (Tim) de Zeeuw, hoogleraar theoretische sterrenkunde aan de Universiteit Leiden, wordt met ingang van 2020, naast een afstudeerprijs jaarlijks een prijs – de ET Outreach Award – ter beschikking gesteld, voor een project dat tot doel heeft de sterrenkunde bij een breder publiek onder de aandacht te brengen.

HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ PRIJZEN VOOR JONG TALENT

Deze prijzen hebben als doel het wetenschappelijk onderwijs in de technische en exacte vakken te bevorderen. Er worden twee soorten prijzen toegekend: Afstudeerprijzen en Aanmoedigingsprijzen.

De prijsuitreikingen werden gecombineerd met die van de Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen, de Nederlandse Gasindustrie Prijzen en de ET Outreach Award, en waren dit jaar vanwege de coronamaatregelen geheel online. In drie Zoom-sessies werden 22 afstudeerprijzen, 57 aanmoedigingsprijzen, 3 onderzoeksprijzen en de ET Outreach Award uitgereikt. Via een livestream volgden familieleden en vrienden van de prijswinnaars en andere belangstellenden de feestelijkheden: in totaal 805 unieke kijkers uit 22 landen: 695 kijkers in Nederland, 25 in de VS, 15 in Spanje, 11 in Duitsland, 7 in Engeland, 7 in Finland, 7 in Polen, 5 in Italië, 5 in Roemenië, 5 in Rusland, 4 in Israël, 3 in Costa Rica, 3 in Frankrijk, 2 in Indonesië, 2 in Noorwegen, 2 in Portugal, 2 in Tsjechië, 1 in Argentinië, 1 in Griekenland, 1 in Hongarije, 1 in India en 1 in Zuid-Korea. Een mooi record!

De livestream van de prijsuitreikingen, met korte presentaties door alle afstudeerprijswinnaars, is na te kijken op de website van de KHMW.

Afstudeerprijzen

Deze scriptieprijzen voor masterstudenten worden gegeven ter bekroning van uitzonderlijke studieresultaten aan een Nederlandse instelling voor wetenschappelijk onderwijs.

KNVI/KIVI SCRIPTIEPRIJZEN INFORMATICA EN INFORMATIEKUNDE

1e prijs Sindy Löwe (Artificial Intelligence UvA): *Greedy InfoMax for Self-Supervised Representation Learning*
2e prijs Lukas Miedema (Computer Science UT): *QuickInterp - Improving interpreter performance with superinstructions*
2e prijs Matthew Skrzypczyk (Computer Science TUD): *Dynamic Time-Division Multiple Access in Noisy Intermediate-Scale Quantum Device Networks*

SPONSOR KNVI/KIVI & KHMW
PRIJS 1e prijs € 3.000, twee 2e prijzen van elk € 1.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. J.N. (Joost) Kok, Prof. dr. E.O. (Eric) Postma, Prof. dr. ir. A.W.M. (Arnold) Smeulders

PFIZER PRIJZEN LIFE SCIENCES

1e prijs Louis Boylan (Biomedical Sciences MU): *An investigation of the Mechanical Properties and Cell Supporting Potential of Oxidised Alginate Hydrogels Crosslinked with Dynamic Covalent Imine Type Chemistry*
2e prijs Adina Sauciuc (Chemical Biology RUG): *Towards Ribosomally-Synthesized Teixobactin Analogues Employing a RiPP System*
3e prijs Lieke Michielsen (Computer Science TUD): *Cell identification in single-cell RNA-sequencing data*

SPONSOR Pfizer
PRIJS 1e prijs € 3.000, 2e prijs € 2.000, 3e prijs € 1.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. A.F. (Adam) Cohen, Prof. dr. T.M. (Tilman) Hackeng, Prof. dr. J.J.C. (Sjaak) Neefjes

PHILIPS AFSTUDEERPRIJS TECHNOLOGY FOR HEALTHCARE SOLUTIONS

Rick Waasdorp (Mechanical Engineering TUD): *Tracking Electromechanical Muscle Dynamics using ultrafast ultrasound and high-density EMG*

SPONSOR Philips
PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. H.W. (Erik) Frijlink, Prof. dr. V. (Vinod) Subramaniam

PHILIPS AFSTUDEERPRIJS DATA SCIENCE AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HEALTHCARE

Elfi Hofmeijer (Biomedical Engineering UT): *Machine Learning and Deep Learning for Better Assessment of the Big-3 Diseases in Health Care*

SPONSOR Philips
PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. H.J. (Jaap) van den Herik, Prof. dr. S. (Sander) Klous

TATA STEEL AFSTUDEERPRIJS WERKTUIGBOUWKUNDE EN MATERIAALKUNDE

Gaweł Kuś (Aerospace Structures & Materials TUD): *Quantum Gaussian Processes for data-driven design of metamaterials*

SPONSOR Tata Steel
PRIJS € 5.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. R. (Remko) Akkerman, Prof. dr. ir. M.G.D. (Marc) Geers

AKZONOBEL AFSTUDEERPRIJS CHEMIE EN PROCESTECHNOLOGIE

Laura van Hazendonk (Chemical Engineering TUE): *Engineering multiscale collagen scaffolds*

SPONSOR Akzo Nobel
PRIJS € 5.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. H.J.M. (Huub) de Groot, Prof. dr. ir. H.J. (Erik) Heeres, Prof. dr. ir. J.C. (Jaap) Schouten

EAST-WEST SEED AFSTUDEERPRIJS PLANTENWETENSCHAPPEN

Daniel Pérez Pinedo (Biological Sciences UvA): *Paleoenvironment Reconstruction In The Central Myanmar Basin Across The Eocene–Oligocene Transition (EOT) With A Special Focus On Sapotaceae Pollen Morphology*

SPONSOR East-West Seed
PRIJS € 5.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. A.H.C. (Ariena) van Bruggen, Prof. dr. ir. P.J.G.M. (Pierre) de Wit

ENZA ZADEN AFSTUDEERPRIJS BIOLOGIE

Jana Riederer (Ecology & Evolution RUG): *Evolution of evolvability*

SPONSOR Enza Zaden
PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. R. (Roberta) Croce, Prof. dr. J.T. (Hans) Lambers

SHELL AFSTUDEERPRIJZEN NATUURKUNDE

Thomas Blank (Physics and Astronomy RU): *Ultrafast THz control of antiferromagnetically coupled spins*
Marjolein de Jager (Theoretical Physics UU): *Defects & Nucleation in Colloidal Systems of "Soft" Particles*
Tijs Wijkamp (Applied Physics & Science and Technology of Nuclear Fusion TUE): *Synchrotron radiation detection and 2D emissivity profile reconstruction in TCV - exploring the power of multispectral imaging systems in runaway electron studies*

SPONSOR Shell
PRIJS 3 prijzen van elk € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. E.P.A.M. (Erik) Bakkers, Prof. dr. U.M. (Ute) Ebert, Prof. dr. S.J. (Sijbrand) de Jong

LORENTZ AFSTUDEERPRIJS THEORETISCHE NATUURKUNDE

Lotte Mertens (Physics & Astronomy UvA): *Spontaneous Unitary Violations and Effective Non-linearity in Relation to Quantum State Reduction*

SPONSOR Lorentzfonds
PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. S.J. (Sijbrand) de Jong, Prof. dr. E.P. (Erik) Verlinde

ASML AFSTUDEERPRIJS WISKUNDE

Daan Rutten (Industrial & Applied Mathematics TUE): *Semi-Online Algorithms for Power-Aware Load Balancing*
Pim Spelier (Wiskunde UL): *A geometric approach to linear Chabauty*

SPONSOR ASML
PRIJS gedeelde 1e prijs, elk € 2.500, jaarlijks
JURY Prof. dr. A. (Arjen) Doelman, Prof. dr. S.M. (Sjoerd) Verduyn Lunel

DE ZEEUW-VAN DISHOECK AFSTUDEERPRIJS STERRENKUNDE

Mark Oosterloo (Sterrenkunde RUG): *The role of plate tectonics in the long-term evolution of atmospheric carbon dioxide content on Earth-like exoplanets*

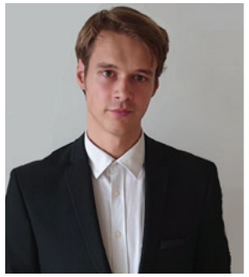
SPONSOR De Zeeuw-Van Dishoeck Fonds
PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. J.A.M. (Johan) Bleeker, Prof. dr. P.J. (Paul) Groot

Lotte Mertens – Prijswinnaar Theoretische Natuurkunde

De scriptie van Lotte Mertens gaat over een langlopende, centrale en schrijnende open vraag binnen de theoretische fysica: het zogenoemde meetprobleem in de quantum-mechanica.
Er is een gestage rij van beroemde en minder beroemde wetenschappers die hun tanden hebben stukgebeten op dit probleem.
Wat is nu dit meetprobleem? In de quantum-mechanica wordt de toestand van een deeltje, zoals een electron, beschreven door de beroemde Schrödinger-golffunctie. Deze golffunctie is zelf niet direct meetbaar, maar beschrijft slechts de waarschijnlijkheid om het deeltje op een bepaalde plaats te vinden. Om precies te zijn, de kans om een deeltje op een bepaalde plaats te vinden wordt gegeven door het kwadraat van de golffunctie: dit staat bekend als de 'Born regel'. Aanvankelijk zijn er dus meerdere plaatsen waarop het deeltje zich, elk met een bepaalde kans, kan bevinden. Maar zodra we het deeltje meten op een bepaalde plaats, gaat de kans dat het deeltje op een andere plaats gevonden kan worden plotseling naar nul. Dit betekent dat op dat moment ook de golffunctie daar ineens naar nul gaat: dit wordt de ineenstorting van de golffunctie genoemd. Het probleem is nu dat niemand weet hoe deze ineenstorting ontstaat: het wordt in ieder geval niet beschreven door de lineaire Schrödinger-vergelijking die geldt voor de golffunctie.
De centrale vraag in Lottes scriptie is: wat gebeurt er bij het instorten van de golffunctie, en hoe verklaren we van daaruit de Born regel. De door Lotte geboden oplossing is dat naast

de normale lineaire quantummechanica het onontkomelijk is om niet-lineaire termen toe te voegen aan de theorie om de instorting van de amplitudeverdeling naar een enkele eigentoestand te bewerkstelligen. Behalve de theoretische, bijna filosofische bespiegeling, past zij dit ook toe op een experimentele situatie. Ook deze reis van abstracte theorie naar concrete toepassing is een opmerkelijke prestatie. Lotte heeft een duidelijke volgende stap gezet in dit taaie probleem, wat een prijzenswaardig resultaat is.

Daan Rutten en Pim Spelier - Prijswinnaars Wiskunde
De jury heeft, na rijp beraad, besloten Daan Rutten, afgestudeerd aan de TU Eindhoven, en Pim Spelier, afgestudeerd aan de Universiteit Leiden, gezamenlijk voor te dragen voor de ASML Afstudeerprijs voor Wiskunde. Daan en Pim zijn representanten van een nieuwe generatie uitzonderlijke wiskundetalenten juist op vakgebieden waar Nederland een excellente reputatie geniet.

De scriptie van Daan gaat over een eigentijds en relevant onderwerp, namelijk de inzet van slimme algoritmen om het stroomverbruik van bijvoorbeeld datacenters te verminderen. De exponentiële groei van het internet heeft geleid tot de introductie van grote datacenters die veel stroom verbruiken. Geschat wordt dat in 2017 ongeveer 3 procent van het mondiale stroomverbruik door datacenters geconsumeerd wordt. Slimme algoritmen en het internet-of-things kunnen worden ingezet om de vraag naar datacapaciteit gedurende de dag te voorspellen zodat in tijden van hoge vraag extra dataservers kunnen worden aangeschakeld. Een veel moeilijker en wiskundig uitdagender probleem is het vinden van slimme algoritmen die, zonder de vraag naar datacapaciteit gedurende de dag te voorspellen, een aan- en afschakelstrategie voor de dataservers kunnen geven die een stroomverbruik garanderen dichtbij het optimale verbruik dat met kennis over het datagebruik kan worden verkregen. Daan heeft hiertoe een wiskundig optimalisatieprobleem opgesteld met ingebouwde onzekerheden. Hij heeft originele en diepe resultaten verkregen die internationaal de aandacht hebben getrokken en zullen worden gepubliceerd in toptijdschriften.

De scriptie van Pim gaat over een heel klassiek onderwerp, namelijk het oplossen van een polynomiale vergelijking in de gehele getallen. De polynomiale vergelijking x kwadraat plus y kwadraat is z kwadraat heeft oneindig veel gehele oplossingen. Een bekende oplossing is bijvoorbeeld 3 kwadraat plus 4 kwadraat is 5 kwadraat en zo zijn er oneindig veel oplossingen. Wanneer een polynomiale vergelijking oplossingen in de gehele getallen heeft en of er dan eindig of oneindig veel oplossingen zijn is een probleem dat wiskundigen al meer dan 2000 jaar bezighoudt. Dit heeft geleid tot diepe wiskundige problemen zoals het vinden van rationale punten op krommen. Zelfs al om de probleemstelling te kunnen begrijpen is een enorm arsenaal aan vaardigheden nodig die normaal gesproken jaren van specialisatie vereisen. Pim heeft zich de noodzakelijke specialisatie ongelofelijk snel eigen gemaakt en was in zijn masteronderzoek al in staat om mee te doen aan lopend onderzoek van internationaal topniveau. Zijn bijdragen in dit zeer competitieve deel van de wiskunde worden nu al gerekend tot de top van wat er op dit gebied wordt gepubliceerd.

Aanmoedigingsprijzen
Deze jaarlijkse prijzen van € 500 worden ter beschikking gesteld voor de beste studieresultaten in het eerste studiejaar aan een Nederlandse instelling voor wetenschappelijk onderwijs, in de volgende studierichtingen:
Wiskunde en technische wiskunde (9 prijzen)
Natuurkunde en technische natuurkunde (8 prijzen)
Scheikunde (7 prijzen)
Informatica en technische informatica (9 prijzen)
Biomedische technologie (2 prijzen)
Chemische technologie (3 prijzen)
Werktuigbouwkunde en materiaalkunde (3 prijzen)
Farmacie of (bio)farmaceutische wetenschappen (4 prijzen)
Biologie (7 prijzen)
Civiele en maritieme techniek (3 prijzen)
Lucht- en ruimtevaarttechniek (2 prijzen).

Uit het juryrapport: De cijfergemiddelden die door de voorgedragen kandidaten over het eerste studiejaar van hun bacheloropleiding behaald werden, waren zonder meer uitstekend. Het valt op dat, ondanks de coronacrisis, de voorgedragen studenten het programma voor hun eerste jaar hebben kunnen voltooien op soms een enkel klein practicum na, vaak met ruim meer dan de minimaal vereiste 60 EC. De nominaties waren zonder uitzondering van uitnemende kwaliteit. Veel genomineerden volgden een omvangrijker studieprogramma dan het feitelijk hoofdvakprogramma alleen. Velen volgden naast hun studie nog een zgn. honoursprogramma, of behaalden hun resultaten in het kader van een dubbele bachelor (zoals bijv. wiskunde + natuurkunde). Het gemiddeld cijfer dat de genomineerden in hun eerste jaar voor een vak behaalden bedroeg ongeveer 9, een gemiddelde dat overigens per opleidingsrichting wel varieerde.

SPONSORS ORTEC, Stichting Physica, KNVI, KIVI, Shell, Philips, Koninklijke Van Wijhe Verf, Canon, KNMP, Enza Zaden, KHMW
JURY Prof. dr. J. (Jan) van Leeuwen, Prof. dr. C.J.M. (Kareljan) Schoutens

In 2020 werden 57 aanmoedigingsprijzen toegekend.

De Jong Talent Prijzen werden uitgereikt op 30 november door Salim Hadri (KIVI), Sandra de Waart (KNVI), Arjan van den Hoogen (Tata Steel), Marc Kaptein (Pfizer), Jitte Flapper (AkzoNobel), Michel van Bruggen (Philips), Milan Petkovic (Philips), Maaike Groot (East West Seed), Jeroen Rouppe van der Voort (Enza Zaden), John Koster (ASML), Paul Mak (Shell), Carlo Beenakker (Lorentzfonds), Ewine van Dishoeck (De Zeeuw-Van Dishoeck), Piet Mulders (St. Physica), Marlies van Wijhe (Kon. Van Wijhe Verf), Nicole Hunfeld (KNMP), Lars Idema (Canon), Gerrit Timmer (ORTEC) en Ad IJzerman (KHMW).

Een leeg huis (5)

Stralende prijswinnaars en spannende lezingen waren hier na half maart niet meer mogelijk. Geen borrels, geen aspergemaaltijd. De prachtige ruimten bleven leeg en hol. Samen 'live' inhoudelijke vergezichten verkennen in de unieke ambiance van het Hodshon huis is een geweldige ervaring - en wordt node gemist. Als 'overbuurvrouw' deel ik dit gevoel van verloren tijd. Ook Teylers Museum, zo verwant aan de tradities van de Maatschappij, moest lang dicht en was verder beperkt geopend. Het ontdekken van nieuwe kennis en kunde in de mooie museumzalen, vaak in familieverband, was niet langer vanzelfsprekend. Dat moeten we snel gaan inhalen! **Marjan Scharloo**

INTERVIEW – DE SPONSOR

Marlies van Wijhe

Marlies van Wijhe, directeur van Koninklijke Van Wijhe Verf uit Zwolle is nu bijna tien jaar directeur bij de KHMW. “De eerlijkheid gebiedt me te zeggen dat ik daarvoor nog nooit van de Hollandsche Maatschappij had gehoord. Maar ik vind wetenschap interessant en het was voor ons bedrijf hartstikke leuk dat we in 2015 de kans kregen de Jong Talent Aanmoedigingsprijzen Chemische Technologie voor eerstejaarsstudenten te sponsoren. Ik ben zelf bedrijfskundige, maar heb veel interesse in en te danken aan deze wetenschap. Bovendien is mijn vader als ‘verfprakker’ opgeleid als chemisch technoloog.”

“Ik vind het een goede manier om jongeren te stimuleren mooie dingen uit hun vak te halen. Mede door hun enthousiasme komen er oplossingen voor problemen van nu en morgen, bijvoorbeeld als het gaat om innovatie en duurzaamheid. Je kiest dat vak niet uitsluitend voor de fun. Om die reden hebben we eerder ook de branchevereniging VNCI-beurzen gesponsord en ontvingen we bij het bedrijf jonge meiden in het kader van Girls Day om hen kennis te laten maken met bètavakken.”

Marijke en Marlies van Wijhe, een weerspiegeling van het familiebedrijf

Van Wijhe, samen met haar zus Marijke – verantwoordelijk voor corporate marketing en communicatie – vierde generatie in het familiebedrijf uit Zwolle, heeft zelf ervaren hoe belangrijk een prijs kan zijn. In 2010 werd Marlies uitgeroepen tot Zakenvrouw van het Jaar. “Dat heeft ontzettend veel deuren geopend en mij de kans gegeven veel publiciteit voor het bedrijf te genereren. Het werd een ontzettend intensief jaar, maar ook echt een omslagjaar voor Van Wijhe Verf: we stonden daarna nog nadrukkelijker op de kaart als een serieuze speler in de verfbranche.”

De voormalige zakenvrouw had tot een paar jaar terug nog wel eens moeite om te bepalen tot waar ze haar invloed moest laten gelden binnen haar bedrijf. “Waar druk je als baas wel en niet je stempel op? Wanneer laat je het over aan anderen? Die twijfel ben ik kwijt sinds ik hoorde dat Freddy Heineken zich intensief bemoeide met welke kleur groen het bierflesje van Heineken moest zijn. Sindsdien heb ik er geen enkele moeite meer mee dat ik zelf een sterk stempel druk op waar we heengaan.”
De zussen werden al jong eigenaar van het bedrijf. Maar later kocht hun vader 10% van de aandelen van hen terug. “Mooi, toch? Hij wilde zich weer intensiever betrokken voelen.” De studerende kinderen van haar zus kunnen erop wachten dat ze over een jaar of tien duidelijkheid moeten geven of zij de vijfde generatie willen worden. “Dat weten ze natuurlijk. Ze zijn sowieso goed voorbereid. Want net als mijn zus en ik zijn ze gewend dat het aan tafel ook altijd over de zaak gaat. Ze weten precies wat er speelt.”
Maar vooralsnog is Van Wijhe als directeur zelf graag nog ‘the pain in the ass’ van de grootste concurrenten: Akzo en Sigma die nummer 1 en 2 zijn op de Nederlandse markt.

“Dan is het extra leuk als wij met bepaalde innovaties eerder zijn dan zij. Dat hoort bij dit vak. Vandaar dat ik ook trots ben op het innovatielab dat we in Groningen hebben geopend.”
Dat lab opereert onder de naam Wydo en beschikt over een microbiologische afdeling. Ze werken er samen met andere partijen aan innovaties, gerelateerd aan ontwikkelingen en trends in de branche. Lachend: “Ik kan niet vertellen wat daar nu gebeurt. Dat zou uiterst concurrentiegevoelige informatie zijn.” Ze is trots op twee eerdere vindingen: een dekkende vloercoating die in korte tijd doorhardt door die te drogen met UV-licht en een kunststof verfemmer met deksel van 100% post-consumer-recylaat.
In dat kader heeft ze nog een boodschap aan de Nederlandse politiek. “Ik merk dat politici de fundamentele wetenschap niet altijd goed op waarde weten te schatten. Net als andere familiebedrijven in Nederland leveren wij daar een bijdrage aan, want innovatie brengt ons naar de top, ook in de wereld. In de politiek lopen vooral alfa’s rond. Ik vind het belangrijk te onderstrepen dat de keuzes die zij maken vergaande gevolgen kunnen hebben. Snappen ze voldoende dat ze trots en zuinig moeten zijn op onze vooraanstaande positie in de wetenschap? Dat mag ook best vanuit het bedrijfsleven onderstreept worden. Bij deze!”

Interview: Gwen van Loon, Punt Tekstproducties.

Jong Talent Prijzen
Koninklijke Van Wijhe Verf sponsort sinds 2015 de Jong Talent Aanmoedigingsprijzen Chemische Technologie voor eerstejaarsstudenten. Drie prijzen van elk 500 euro voor studenten met de beste resultaten in het eerste jaar, afkomstig van de Rijksuniversiteit Groningen, de Universiteit Twente en de TU Eindhoven.
Vanaf 2021 stapt de verffabrikant over naar de sponsoring van de Jong Talent Afstudeerprijs voor Chemie en Procestechnologie, die eerder werd gesponsord door AkzoNobel. Het gaat om een afstudeerprijs van 3.000 euro voor een masterscriptie in het betreffende vakgebied. Deze prijs wordt in juni uitgeschreven en in november uitgereikt.

DR. SAAL VAN ZWANENBERG ONDERZOEKSPRIJZEN

De Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen zijn bedoeld voor masterstudenten die een onderzoeksverslag of scriptie hebben geschreven op het terrein van de farmaceutische en/of medische wetenschappen waarbij het geneesmiddel centraal staat.

3e prijs Rik Verheijden (Geneeskunde, UU) *Increased survival in patients with severe immune-related adverse events during checkpoint inhibition affected by immune suppression*
2e prijs Kumchok Mgimpatsang (Farmacie RUG) *Multicomponent reaction based indeno[1,2-c] isoquinolinone synthesis*
1e prijs Charlie Nederpelt (Geneeskunde, UL) *The Use and Consequences of Direct Oral Anticoagulants in Trauma Patients*

Charlie Nederpelt - 1e prijswinnaar
Uit het juryrapport: Charlie heeft zijn wetenschapsstage verricht in Boston (Harvard Medical School) in nauwe samenwerking met het LUMC. Zijn klinisch onderzoek was gericht op het gebruik en de veiligheid van zogenaamde DOACs, de nieuwste generatie bloedverdunners, bij trauma patiënten. Het verslag vormt de basis van een artikel dat na revisie zal verschijnen in Journal of Thrombosis and Hemostasis. Charlie concludeert onder andere dat er geen verhoogde risico's op nabloedingen en mortaliteit zijn als patiënten chronisch DOACs gebruikten ten tijde van een traumatisch hersenletsel. Daarnaast concludeert hij dat de werking van een recent antidotum voor Factor Xa remmer nog niet overtuigend is terwijl het percentage patiënten dat thromo-embolische complicaties heeft zeer hoog is. Deze vindingen moeten in vervolgstudies nog verder onderzocht en bevestigd worden maar hebben dan grote implicaties voor de behandeling van trauma patiënten met anticoagulantia. Naast zijn project dat hij in Boston heeft uitgevoerd is Charlie ook betrokken geweest bij andere studies die ook als artikelen zijn verschenen in belangrijke tijdschriften. De jury heeft met genoegen geconstateerd dat hij zijn kwaliteiten als klinisch onderzoeker gaat benutten middels een promotieonderzoek binnen de afdeling Traumachirurgie van het LUMC.

In 2014 is de Dr. Saal van Zwanenberg Stichting ondergebracht bij de KHMW. Deze stichting heeft door de jaren heen het wetenschappelijk onderzoek naar nieuwe geneesmiddelen gestimuleerd door middel van het uitloven van prijzen en het verlenen van stipendia aan wetenschappers en studenten. De stichting is vernoemd naar één van de grondleggers van het Nederlandse bedrijfsleven, de oprichter van Organon en de voorvader van het latere AKZO, Salomon van Zwanenberg. Onder de KHMW worden vanuit de Stichting tweejaarlijks een oeuvreprijs en jaarlijks drie onderzoeksprijzen toegekend.

SPONSOR Dr. Saal van Zwanenberg Stichting
PRIJS 1e prijs € 3.000, 2e prijs € 2.000, 3e prijs € 1.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. H.-J. (Henk-Jan) Guchelaar, Prof. dr. W.E. (Wim) Hennink, Prof. dr. H.A.J. (Harry) Struijker-Boudier

De prijzen werden online uitgereikt op 30 november door Louise Gunning-Schepers, voorzitter KHMW. Willem Schudel hield namens de familie een inleidend woord over zijn overgrootvader Salomon van Zwanenberg.

NEDERLANDSE GASINDUSTRIEPRIJZEN

De Nederlandse Gasindustrie Prijzen zijn ingesteld in 2006. De prijzen beogen jonge, veelbelovende studenten te stimuleren als professional werkzaam te worden in de gasindustrie en een bijzondere en innovatieve masterscriptie te schrijven. Deze tweejaarlijkse prijzen vinden plaats onder auspiciën van de KVGN, de Nederlandse belangenvereniging voor de gassector. KVGN stelde in 2020 drie prijzen ter beschikking voor studenten die een masterscriptie hebben geschreven op het terrein van de systeemintegratie en de rol van gasvormige moleculen daarbij.

3e prijs Oscar Meijer (Mechanical Engineering TUE) *3D Modelling and validation of boiler emissions using the Flamelet Generated Manifold technique*
2e prijs Nick Kimman (Mechanical Engineering TUD) *Power-to-gas efficiency of a hydrogen back-up system governed by interruptible sources and services*
1e prijs Joseph Daatselaar (Chemical Engineering TUD) *Microporous Membranes for CO_2 Electrolysis*

Joseph Daatselaar - 1e prijswinnaar
Uit het juryrapport: Het broeikasgas koolstofdioxide heeft in de afgelopen jaren veel aandacht gekregen en dan vooral om de uitstoot ervan te verminderen. Om de klimaatdoelen van Parijs te halen moeten wij overstappen naar een circulaire aanpak. Koolstofdioxide kan hierbij

worden gebruikt als grondstof, maar moet dan eerst worden omgevormd naar koolstofmonoxide om het dan te laten reageren met groene waterstof tot verschillende koolwaterstoffen. Joseph heeft zijn aandacht gericht op de eerste stap, het efficiënt omzetten van koolstofdioxide in koolstofmonoxide en zuurstof. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren in een elektrochemische cel, waar de anode en de kathode gescheiden zijn door een ion-geleidende membraan. Deze membraan zorgt voor een hoge selectiviteit van de elektrochemische cel. Echter, verhogen de membranen de energieconsumptie van het proces. Ook zijn sommige membranen zeer duur. Joseph heeft naar alternatieve micro-poreuze membranen gekeken en deze vergeleken met huidige ion-geleidende membranen. Hiervoor heeft hij een test-cel gebouwd, waarin de potentialen tijdens de elektrochemische omzetting nauwkeurig kunnen worden bepaald. Ook heeft hij de in- en uitgaande gasstromen gemonitord. Verrassenderwijs blijken de veel goedkopere poreuze membranen net zo efficiënt of zelfs beter dan de huidige ion-geleidende membranen te presteren. Verdere experimenten zijn zeker nog nodig, maar een zeer belangrijke stap is gezet. De jury denkt dat dit werk zo naar een wetenschappelijk tijdschrift gestuurd zou kunnen worden, chapeau.

SPONSOR KVGN
PRIJS 1e prijs € 6.000, 2e prijs € 4.000, 3e prijs € 2.000, 2-jaarlijks
JURY Prof. dr. E.H. (Ekkes) Brück , Prof. dr. S.B. (Salomon) Kroonenberg, Prof. dr. ir. A.A. (Anton) van Steenhoven

De prijzen werden online uitgereikt op 30 november door Ad IJzerman, secretaris natuurwetenschappen KHMW en Jan Willem van Hoogstraten, voorzitter KVGN.

JAN BROUWER SCRIPTIEPRIJZEN

Vanuit het Jan Brouwer Fonds worden jaarlijks acht scriptieprijzen van elk € 2.000 uitgekeerd in verschillende disciplines binnen de geestes- en maatschappijwetenschappen.

FILOSOFIE

Cleo Foole (Filosofie TU): *The Intimate Spectator. On the Perceptual Encounter and Aesthetic Intimacy in the Experience of Art.*

JURY Prof. dr. J.W. (James) McAllister, Prof. dr. J.W. (Jan-Willem) Romeijn

RELIGIEWETENSCHAPPEN EN THEOLOGIE

Kirsten van der Ham (Theologie VU): *A Familiar Book In An (Un)Familiar Context. An exploration of the characteristic aspects of Bible reading in Indonesian congregations in the Netherlands.*

JURY Prof. dr. P.J.J. (Paul) van Geest, Prof. dr. M. (Mladen) Popović

TAAL- EN LITERATUUR-WETENSCHAPPEN

Alexander Elias (Taalwetenschappen UL): *Lio and the Central Flores Languages.*

JURY Prof. dr. J.P.M. (Paula) Fikkert, Prof. dr. E.J. (Liesbeth) Korthals Altes

GESCHIEDENIS

JaapJan van Zwieten (Geschiedenis UL): *Voor lading of vrijhandel. Het recht van voorlading en aflegging als argument in debatten rond New Institutional Economics.*

JURY Prof. dr. I.B. (Inger) Leemans, Prof. dr. L.V. (Leonard) Rutgers

RECHTSWETENSCHAPPEN

Tessa Canoy (Food Safety, Track Food Law and Regulatory Affairs WUR): *The personality of personalized nutrition: obtaining consumers' consent in an ethical way.*

JURY Prof. dr. L.F.M. (Leonard) Besselink, Prof. mr. A. (Anna) Gerbrandy, Prof. mr. dr. H.S. (Sanne) Taekema

ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

Nitzan Merguei (Human Decision Science UM): *Normative Selfishness: The Effects of Heterogeneous Norms on Punishment Decisions.*

JURY Prof. dr. E.J. (Eric) Bartelsman, Prof. dr. C.L.J. (Koen) Caminada, Prof. dr. J.W. (Jan Willem) Gunning

MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN

Chantal D'Amore (Behavioral and Social Sciences RUG): *Moralization about "Zwarte Piet" in the Netherlands: How perceived dyadic harm by an extreme (versus moderate) group triggers moralization.*

JURY Prof. dr. J.J.M. (Joop) van Holsteyn, Prof. dr. A.E. (Aafke) Komter, Prof. dr. R. (René) Veenstra

GEDRAGSWETENSCHAPPEN

Rinske Vermeij (Psychologie RUG): *The Place of Qualitative Research Methods in Psychology.*

JURY Prof. dr. L.R.A. (Lenneke) Alink, Prof. dr. M.Ph. (Marise) Born, Prof. dr. P.J. (Peter) van Koppen

Tessa Canoy – Prijswinnaar Rechtswetenschappen

Uit het juryrapport: De scriptie van Tessa Canoy betreft een zeer actueel en nog sterk in ontwikkeling zijnd onderwerp: 'personalized nutrition', op een persoon toegesneden advies op het terrein van voeding en lifestyle. Dat advies kan op de persoon toegesneden zijn omdat het gebruik maakt van nutri-omic informatie: informatie over de leefwijze van de persoon, maar ook over de genetische opmaak van die persoon. Daar kan informatie, gebaseerd op andere 'omics' bijkomen: 'epigenomics, transciptomics, proteomics and metabolomics'. De informatie die daarbij wordt verzameld omvat vanzelfsprekend gevoelige informatie, persoonsgegevens van persoonlijke en medische aard. De nutri-omic dienstverlening is sterk in ontwikkeling, en het scriptieonderzoek laat zien dat het huidige regelgevend kader tekortschiet in het bieden van voldoende waarborgen. De centrale onderzoeksvraag sluit aan bij de al wel bestaande regelgeving omtrent bescherming van persoonsgegevens, de AVG (de algemene verordening gegevensbescherming/ GDPR) en bevraagt hoe deze kan worden vormgegeven zodat er voldoende bescherming wordt gegeven bij dienstverlening op het terrein van personalized nutrition. Het is een relevant en belangrijk onderwerp, dat fascinerend is omdat het zich op het snijvlak van verschillende ontwikkelingen en terreinen bevindt: voedingsadvies, digitalisering, bescherming van persoonsgegevens en medisch-wetenschappelijke ontwikkelingen.

Chantal D'Amore – Prijswinnaar Maatschappijwetenschappen

Uit het juryrapport: "Als je je aangevallen voelt door anderen, volhard je in wie je bent en in wie je wilt zijn." Met dit citaat begint de scriptie van Chantal D'Amore. Haar scriptie heeft betrekking op waarom mensen zich ingraven in hun eigen gelijk bij debatten met sterk uiteenlopende meningen. In haar scriptie staat het zwartepietdebat centraal, als voorbeeld van het door haar bestudeerde verschijnsel. Met gefingeerde nieuwsberichten over de actiegroep Weg met Zwarte Piet manipuleert ze haar respondenten. Een uiterst relevante ontdekking was dat negatieve emoties doorspelen in de morele overtuiging van mensen. Een intimiderende, provocerende, gewelddadige aanpak leidt ertoe dat mensen hun mening over Zwarte Piet als een fundamenteel vraagstuk over goed en fout gaan zien oftewel als een reflectie van hun morele kernwaarden. Er ontstaat een mengsel van mening en moraal, een mengsel dat niet zonder maatschappelijke risico's is, en niet alleen voor het zwartepietdebat. Het idee dat een gewone mening vergroeit met een sterke morele positie geldt evengoed voor andere debatten waarin groepen lijnrecht tegenover elkaar staan. Denk aan het dragen van een boerka, het huisvesten van asielzoekers of het afsteken van knalvuurwerk, en zelfs het eten van vlees. Deze scriptie doet ons begrijpen waarom conflictueus activisme in dergelijke debatten waarschijnlijk eveneens averechts zal werken en de kloof tussen de strijdende groepen kan verdiepen en onoverbrugbaar maken. Dat is misschien geen leuke of vrolijke boodschap, maar wel een belangwekkend wetenschappelijk inzicht.

De Jan Brouwer Scriptieprijzen werden op 11 september in klein gezelschap uitgereikt in het Hodshon huis door Louise Gunning-Schepers, voorzitter KHMW. De livestream, met presentaties van Tessa Canoy en Chantal D'Amore, is na te kijken op de website van de KHMW.

Juryleden en juryvoorzitters

De KHMW kent jaarlijks vele wetenschappelijke prijzen toe. Leden (en in een enkel geval directeuren) van de Maatschappij treden hierbij op als jurylid. Om ook directeuren direct te betrekken bij de prijzenactiviteiten van de KHMW, wordt een aantal van hen sinds 2017 een paar keer per jaar ingezet bij jury-vergaderingen als (technisch) voorzitter, zo mogelijk bij een vergadering waarvan het onderwerp aansluit bij hun vakgebied of interesse. In 2020 namen deel aan dit succesvolle initiatief: Drs. J.W. (Jan Willem) Baud, Prof. dr. H.J. (Hans) Bennis, Dr. W. (Willem) Bijleveld, Dr. F.J.H. (Henk) Don, Ir. B.M.Th. (Boudi) Dortland-Bier, Jkvr. P. (Pauline) van Lennep, Ir. A. (Bert) Meerstadt, Drs. E.M.W.A. (Els) van Odijk, Dr. J.Th.M. (Hans) van der Schoot en Drs. M.L.L.E. (Marlies) Veldhuijzen van Zanten-Hyllner.

INTERVIEW – HET JURYLID

Anton van Steenhoven

Anton van Steenhoven is sinds 1992 lid van de KHMW, twee jaar na zijn benoeming tot hoogleraar werktuigkundige energietechnologie aan de Technische Universiteit Eindhoven. In 1994 was Van Steenhoven voor het eerst jurylid voor de KHMW, in november vervulde hij die rol op zijn eigen verzoek voor het laatst bij het toekennen van de Nederlandse Gasindustrieprijzen 2020.

"In totaal ben ik lid geweest van vijftien jury's, steeds met werktuigbouwkunde of energie als leidmotief. De voordrachten betroffen vaak net afgestudeerden, maar ook recent gepromoveerde onderzoekers (Martinus van Marum Prijs) en senior onderzoekers (Shell Prijs, samen met KNAW). Het was een genot om de ingezonden werken te lezen, omdat het vaak om cum laudes ging."

"Wat ik ook mooi vond, was dat de jury's meestal breed waren samengesteld. Dat leidde tot goede inhoudelijke discussies. Tegelijkertijd was het wonderlijke dat we vaak na tien minuten beraad tot een gezamenlijke conclusie kwamen, zeker als de voorzitter ons had gevraagd onze top-3 te benoemen. Daar zat vaak flinke overlap in. Zo zie je: kwaliteit komt vanzelf bovendrijven."

"Prijzen zijn tegenwoordig belangrijk voor afgestudeerden bij sollicitaties en voor jonge wetenschappers om zich te onderscheiden van anderen. De concurrentie is veel groter dan aan het begin van mijn carrière. Ze zijn ook een kwaliteitskenmerk van de onderzoeksgroepen waar het werk is uitgevoerd. Het bijzondere van de KHMW-prijzen is dat zij het grensvlak vertegenwoordigen van fundamenteel onderzoek en toepassing. Vaak zijn de gevolgde methodieken uitermate geavanceerd, maar is het doel gericht op een duidelijke – vaak industriële – toepassing."

De eerste vijftien jaar van zijn eigen carrière waren gericht op het begrijpen van bloedstromingen rondom hartkleppen en verkalkte bloedvaten.

"Dit onderzoek deden we in nauwe samenwerking met de net opgestarte universiteit in Maastricht en heeft mijn blikveld aanzienlijk verruimd. In 1990 volgde de uitnodiging om te solliciteren op de vrijgevallen leerstoel Werktuigkundige Energietechnologie. Ook daar kun je fundamenteel onderzoek doen naar stroming en warmte, terwijl er veel mooie toepassingen zijn in bijvoorbeeld duurzame energiesystemen. Het is een fascinerend gebied waar ik met een breed samengestelde staf met veel plezier aan heb gewerkt. Het voordeel van werken aan een universiteit is dat je altijd jonge, getalenteerde en gemotiveerde mensen om je heen hebt."

Van Steenhoven heeft de afgelopen tijd regelmatig online bijeenkomsten van de KHMW bijgewoond. "Eerder lukte het me niet altijd naar Haarlem te komen om de lezingen bij te wonen. Dat die nu digitaal te volgen zijn, is echt een verrijking. Ik ga ervan uit dat er straks wordt gezocht naar een mix van on- en offline bijeenkomsten."

De gewezen hoogleraar vindt het een voorrecht om lid te zijn van de KHMW. "Ik heb daar veel collega's ontmoet, die je normaal niet snel tegen zou komen. Bovendien is de inbreng van de industrie via de juryvoorzitters, sponsoren en directeuren uit het bedrijfsleven goed verankerd. Daarmee is het een mooie aanvulling op het wetenschappelijke spectrum van activiteiten. Omdat NWO en KNAW ook oog moeten hebben voor het maatschappelijk belang zijn tegelijkertijd de scheidslijnen tussen wetenschappelijk onderzoek en toepassing van kennis vager geworden. Vandaar dat er vanuit de universiteiten steeds meer de roep klinkt om ook juist meer fundamenteel onderzoek te financieren om de natuurlijke orde wat te herstellen. Dat onderschrijf ik."

Interview: Gwen van Loon, Punt Tekstproducties.

Prof. dr. ir. Anton van Steenhoven (1951) is opgeleid als natuurkundig ingenieur met als specialisatie stromingsleer. "Bij natuurkunde leer je geen vak, maar krijg je 35 verschillende cursussen om je hersenen te scherpen en je in korte tijd kundig te maken op vele terreinen. Ik koos na mijn afstuderen met overtuiging voor de toepassingen bij de faculteit werktuigbouwkunde."
Tot 2012 was hij er voltijd hoogleraar werktuigbouwkundige energietechnologie (en in deeltijd tot 2017) en daarvoor ook vice-decaan. Momenteel is Van Steenhoven actief voor de TU/e als onafhankelijk voorzitter van de examencommissie van drie interfacultaire opleidingen (waaronder Sustainable Energy) en de facultaire prijzencommissie. Deze commissie nomineert uit de cum laudegeslaagden de meest passende voordracht voor een prijs.
"Ik heb zeer gewaardeerde collega's die in het harnas sterven, maar ik heb bij mijn afscheid besloten dat ik na mijn 70e niet langer het werk van jongere collega's wilde beoordelen. Vandaar dat ik binnenkort afscheid neem van het actieve wetenschappelijke veld. Vooruitlopend daarop was 2020 het laatste jaar als jurylid voor wetenschapsprijzen."
Van Steenhoven is altijd bestuurlijk actief geweest, ook naast zijn vakgebied, en heeft brede interesses. "Zo was ik onder meer voorzitter van Studium Generale en de studentenkerk op de TU/e en van stichtingen op het gebied van maatschappelijk werk, gezinsverzorging en in-huis opleidingen voor verpleegkunde. Ik ben nu voorzitter van de cliëntenraad van Maxima Medisch Centrum, een groot ziekenhuis in Veldhoven en Eindhoven waar vergelijkbare processen spelen als op een universiteit. Ik ben ook lid van de programmaraad van HOVO-Brabant (Hoger Onderwijs voor Ouderen) en lid van een geschiedenis leesgroep."
"En ik help mijn kleindochter die in de brugklas zit met het vak Science. Ik was eerst sceptisch, maar door de integrale behandeling van biologie, natuurkunde en scheikunde valt het kwartje sneller of beter. De vele toepassingsvoorbeelden maken de materie levendig. Wat een leuk vak!"

VOET STIPENDIA

In 2020 zijn onderstaande bedragen toegekend:
Tom Leijnse € 2.500 voor het tweede jaar van zijn master Near and Middle Eastern Studies and Intensive Language (Arabic) aan de School of Oriental and African Studies (SOAS) aan de Universiteit van Londen. Tom had hiervoor zijn Bachelor Arts and Humanaties Summa Cum Laude afgerond aan het University College Roosevelt.
Floris Bosscher € 1.000 ten behoeve van zijn master Culture and Conflict in a Global Europe aan de London School of Economics and Political Sciences. Floris rondde hiervoor zijn Bachelor Islam & Arabisch af aan de Universiteit van Utrecht.
Buddy Janssen € 2.500 voor zijn master Social Science of the Internet aan de Universiteit van Oxford. Deze master volgde op zijn Bachelor Geschiedenis aan de Universiteit van Leiden en het master programma Europeaum (Universiteit Leiden, Panthéon Sorbonne Parijs en Oxford University) dat hij Cum Laude afrondde.

Vanwege de coronacrisis is aan twee studentes onder voorbehoud een beurs toegekend voor hun stage in het buitenland. Omdat het op dit moment vanwege corona niet altijd zeker is of studenten kunnen starten met hun stage, is het bedrag in 2021 voor deze studenten gereserveerd uit het stipendium voor 2020:

Scheikundige Dr. Willem Joseph Elias Voet (1930-2009), werkzaam bij Unilever, liet de KHMW, wier activiteiten hij een warm hart toedroeg, een aanzienlijk legaat na. Deze gelden zijn ondergebracht in het Dr. W.J.E. Voet Fonds, waaruit conform de wens van de erflater financiële bijdragen kunnen worden verstrekt aan studenten die niet in staat zijn de kosten van hun universitaire studie zelf volledig te dragen. Teneinde de selectie van studenten die in aanmerking komen voor een bijdrage uit het Fonds te faciliteren is de KHMW een samenwerking aangegaan met de Schuurman Schimmel-van Outeren Stichting te Haarlem. Uit het Fonds worden jaarlijks bijdragen verstrekt voor universitaire stages of studie in het buitenland.

Jacqueline van Vierbergen € 825 ten behoeve van haar stage aan de Nuffield department of Clinical Neurosciences van het John Radcliffe Hospital in Oxford. Deze stage is onderdeel van haar master Neurosciences aan de Vrije Universiteit, Amsterdam. Zij zal hier onderzoek doen naar de gevoeligheid van pijnneuronen van migrainepatiënten met behulp van de Multilectorode Array techniek.
Marlot Wester € 825 ten behoeve van haar stage aan de Carnagie Institution for Science, Department of Plant Biology aan Stanford, Californië. Zij zal hier onderzoeken hoe epigenetische variatie bijdraagt aan de adaptatie van gewassen aan klimaatverandering.

Een leeg huis (6)

Staande hier in de historische Blauwe Zaal doet je beseffen dat de tijd voorbij gaat. Al voelde het afgelopen coronajaar juist alsof de tijd stilstond. Ook mijn haar ontkwam niet aan het corona effect! Niettemin gingen veel dingen gewoon door, zoals (via Zoom) de Boardmeetings van de Griekse en Japanse global bank waar ik zitting in heb. En ook de vergaderingen van de Financiële Commissie van de KHMW waarvan ik sinds 2019 lid ben. Hierin proberen we zo goed mogelijk het aanzienlijke vermogen van de Maatschappij te beheren zodat alle mooie activiteiten doorgang kunnen blijven vinden. Activiteiten waar we trots op mogen zijn! **Wietze Reehoorn**

PROFIELWERKSTUKPRIJZEN

Sinds 2002 reikt de KHMW jaarlijks profielwerkstukprijzen uit aan leerlingen in de hoogste klassen HAVO en VWO van scholen in Haarlem en omgeving.

Niels van der Zijden en Carmen Patrus (HAVO, Vellesan College IJmuiden): *Metalhead Robotic.*
Uit het juryrapport: Om meer ervaring op te doen in het leren coderen en in elektrotechniek besluiten deze enthousiastelingen om een headbangende robot te maken. Gewerkt wordt met hobby-elektronica uit allerlei winkels en er wordt erg veel getekend en gerekend. Alles wordt nauwgezet opgeschreven tot dit zeer complete werkstuk van VWO-niveau! Aanvankelijk lijkt hun plan een succesverhaal, maar er zijn ook veel tegenslagen. Uiteindelijk heeft dit originele, praktische onderzoek een werkende robot tot resultaat!

Michael Schuchter (VWO, Kaj Munk College Hoofddorp): *Fractals & Hogere Dimensies.*
Uit het juryrapport: We zijn het er allemaal over eens dat fractals prachtig zijn om te zien, maar om ze ook te begrijpen is een ander verhaal. De definitie die Mandelbrot in 1975 geeft is deze: “Een fractal is een vorm gemaakt van delen die soortgelijk zijn tot de vorm in een bepaalde manier”. Vanwege de complexe materie besluiten de juryleden om de expertise in te roepen van een tweetal hoogleraren, die onder de indruk zijn van de geavanceerde wiskunde die wordt toegepast. Het thema zou volgens een van hen zo kunnen dienen voor een bachelorscriptie in een duo-opleiding wiskunde en informatica, gelet op het brede palet aan kennis die erin is verwerkt.

Eervolle vermeldingen voor **Nadine van der Maarl** (HAVO, Katholieke Scholengemeenschap Hoofddorp): *Taalverwerving en tweetaligheid bij kleuters en eersteklassers* en **Tjitske Pol** (VWO, Atheneum College Hageveld Heemstede): *De Rhodomonas alg.*

De prijsuitreiking kwam vanwege de coronacrisis te vervallen. De prijzen werden wel uitgekeerd en de winnaars zijn bij de online prijsuitreiking in april 2021 alsnog in het zonnetje gezet, tegelijk met de winnaars van de editie 2021 van de prijzen.

SPONSOR KHMW
PRIJS 2 prijzen van € 500, 2 eervolle vermeldingen van € 50, jaarlijks
JURY Prof. dr. A.J.J. (Ton) Nijhuis, Drs. C.S.M. (Rina) van Opstal, Dr. J. (Jan) Spoelder

INTERVIEW

Heino Falcke en de raadselen van het universum

Hij is de eerste Nederlandse wetenschapper in 65 jaar, die de Henry Draper medaille ontvangt, de oudste onderscheiding van de National Academy of Science in de VS. En hij is de eerste onderzoeker die het voor elkaar kreeg de wereld te tonen, wat tot dan toe onmogelijk werd geacht te laten zien: een zwart gat. Professor Heino Falcke is trots. Maar vooral ook dankbaar voor de samenwerking, waarmee zijn bevindingen mogelijk werden gemaakt.

"Het was een grootscheepse collaboratie van honderden wetenschappers, een goede mix tussen astrofysici en theoretici. Je hebt ook verschillende mensen en kwaliteiten nodig in een dergelijk onderzoek. Wetenschappers met onafhankelijke ideeën en die elkaar durven te testen en uitdagen, komen samen tot een groots resultaat. Dat is de dynamiek van een kritische massa."

"Ik heb nooit getwijfeld of het wel mogelijk zou zijn om beelden te maken van een zwart gat. Ik was ervan overtuigd dat dat zou lukken. Ik heb er wel eens aan getwijfeld of ik er zelf betrokken bij zou zijn, als het zover was. Dat is in de wetenschap niet zo vanzelfsprekend, soms is dat tevens een kwestie van financiering en dergelijke. Het kunnen presenteren van beelden was af en toe dan ook een uitputtingsslag, voor iedereen die hieraan werkte. Je gaat toch door. Omdat we zo 'in awe' waren van het verschijnsel. Een traject van 25 jaar cumuleerde zeker de laatste paar jaar in hoogspanning. In mei 2018 wisten we dat de beelden er aan zouden komen. Vanaf die tijd slaat ook het verantwoordelijkheidsgevoel toe. Je beseft dat je de wereld iconische beelden gaat laten zien! Die moeten dan ook wel goed zijn. Je wilt die kans niet verkwanselen, maar het echt gedegen en goed uitvoeren. Dat is wel eens spannend geweest", aldus Falcke.

In zijn queeste voor de eerste beelden van een zwart gat kwamen verschillende professionele en persoonlijke speerpunten samen voor de astrofysicus. "Dit ligt in mijn aard en dicht bij mijn hart: een kruisbestuiving tussen theorie en het waarnemen en vaststellen. Dat was ook het geval bij het maken van beelden van het zwarte gat. Zonder de berekeningen, waarop de theorie van het zichtbare zwarte gat gebaseerd was, hadden we ook beelden kunnen maken. Maar door de theorie begrijp je wat je ziet. En dat was zonder de theorie niet het geval geweest. Waarnaar kijken we dan eigenlijk? Het voordeel van een goede balans tussen waarnemen en theoretiseren is dat je testresultaten maximaliseert. Iedere telescoop is een beetje anders, heeft zijn eigen persoonlijkheid en functioneert op verschillend niveau. Het waarnemingsproces kan zo verstoord raken. Wij moeten onze waarnemingen goed voorbereiden en achteraf goed kalibreren. Voor de planning maar ook voor het testen van de data gebruiken wij modellen. Kunnen onze gegevens verschillende modellen onderscheiden? Welke wel en welke niet? En welke verstoringen voegt het waarnemingsproces toe aan de metingen, als je die simuleert?"

Falcke krijgt, samen met Sheperd Doeleman, de Henry Draper award voor zijn verrichtingen. En dat is bijzonder voor hem. "Ik ga daar niet blasé over doen, maar ik realiseer me heel goed dat deze onderscheiding is weggelegd voor een buitengewoon select clubje mensen. Om je daar – zeker als niet-Amerikaanse wetenschapper – bij te mogen scharen, is een eer. De toekenning vindt ook maar één keer in de vier jaar plaats, dus het is zeldzaam voor een astronoom om op deze manier onderscheiden te worden."

De zoektocht naar de antwoorden op de raadselen van het universum blijft Falcke boeien, ook na de mijlpaal van de inmiddels wereldberoemde beelden van het zwarte gat. Het staat voor hem buiten kijf dat er nog genoeg te bereiken valt. "Natuurlijk is het wel zo dat we de meetlat voor ons zelf heel hoog hebben gelegd. Er is een verwachting gecreëerd, die legitiem is en waaraan we willen voldoen. Dat realiseer ik me. De druk ligt op toekomstige publicaties die een bepaalde kwaliteitsstandaard sowieso moeten halen. Maar dat lukt ons ook."

"Ik kan niet overal meer betrokken bij blijven. En dat hoeft ook niet. Dat is zoals het opvoeden van je kinderen: op een gegeven moment moet je erop vertrouwen dat je genoeg hebt gedaan om een basis te leggen, waarop ze zelf verder kunnen. Dat beleefde ik ook met de radiotelescoop LOFAR. Je maakt deel uit van de ontwikkeling, het is je kindje. Maar het kan nu zonder jou en heeft andere wetenschappers nodig. Dat zijn bitterzoete momenten. Ook de vastlegging van de polarisatie van de rand van een zwart gat hoort daarbij. Mijn collega Monica Moscibrodzka is theoretica en heeft het onderzoek super degelijk geleid. Daar ben ik trots op. Alle checks & balances werden gehonoreerd. Dat is hoe onderzoek uitgevoerd en geleid hoort te worden."

Wetenschap bedrijven is ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid, meent Falcke. "Daarbij wil je verschillende dingen bereiken. Concreet zoals het vinden van het zwarte gat in het centrum van de Melkweg, waarover we ons nu gaan buigen. Maar ook in werkwijze. We hebben verwachtingen gecreëerd en kunnen niet meer terug. Je wilt dat dit doorgaat. Je wilt stabiliteit en voortgang in onderzoek. En dat betekent dat je bezig blijft om daar middelen voor te genereren."

"Nu willen wij het netwerk uitbouwen met een telescoop in Afrika en in de toekomst zelfs een telescoop maken, die groter is dan de aarde. Door de ruimte in te gaan en satellieten met elkaar te verbinden. Ook de theorie blijf ik volgen. Wat er gebeurt aan de rand van een zwart gat en hoe je hier de theorie van Einstein en die van de kwantumfysica met elkaar kan rijmen, is nog een groot raadsel. Het blijft spannend!"

Prof. dr. H.D.E. (Heino) Falcke is hoogleraar astrodeeltjesfysica en radioastronomie aan de Radboud Universiteit Nijmegen, gasthoogleraar bij het Max-Planck-Institut für Radioastronomie in Bonn en lid van de KHMW.

Interview: Monique Shand, wetenschapsjournalist.

STICHTING DE NATIONALE DENKTANK

Anne de Brouwer

Stichting de Nationale DenkTank (NDT) kraakt samen met jonge denkers taaie maatschappelijke vraagstukken. De NDT slaat sinds 2006 een brug tussen de overheid, de wetenschap en het bedrijfsleven – met als doel de Nederlandse samenleving met vernieuwende ideeën vooruit te helpen. Jaarlijks gaan twintig jonge studenten en promovendi met verschillende studie- en culturele achtergronden een maatschappelijk probleem te lijf. Tijdens de analysefase brengen de deelnemers middels interviews, enquêtes, literatuuronderzoek en discussies met ingewijden de grootste knelpunten van het jaarthema scherp in beeld. Aansluitend werken ze praktische oplossingen uit in een eindrapport en presenteren hun ideeën tijdens een grote slotbijeenkomst. Na afloop van het vier maanden durende programma brengen de DenkTankers hun oplossingen in de praktijk.

"In zo'n gedifferentieerde groep word ik me ervan bewust hoe ik zelf werk, wat ik belangrijk vind en waar ik goed in ben." **Lieke Groen, deelnemer NDT'19**

Het actieve alumninetwerk telt inmiddels 330 maatschappelijk betrokken en talentvolle oud-deelnemers. Met en door het netwerk worden verschillende activiteiten georganiseerd. Zo ontstond in 2020 naar aanleiding van een 'NDT in coronatijd-sessie' de Oudertelefoon, een initiatief van vier alumni. Ook werd een groep alumni door het Programma Directoraat-Generaal Samenleving & Covid-19 (een vanuit de overheid opgerichte interdepartementale taskforce) gevraagd mee te denken over een herstel- en vernieuwingsagenda voor Nederland post Covid-19 op de domeinen cultuur en onderwijs.

Samet Özcan, NDT 2020, in Pakhuis de Zwijger.

Thijs de Sterke, NDT 2020, bij de Eindpresentatie.

De KHMW streeft overeenkomstige doelen als de NDT na en is tegelijkertijd in haar leden- en directeurenbestand en haar activiteiten complementair. Daarom bestaat er al sinds het begin een hechte en vruchtbare samenwerking tussen beide organisaties, zowel op het terrein van de jaarlijkse thematiek als dat van het alumninetwerk.

Jaarthema 2020: Het midden weer centraal
De NDT 2020 boog zich van augustus tot en met december over het vraagstuk 'Hoe versterken we welzijn, welvaart en regie voor midden-groepen, in stad en regio, nu en later?' Gezien de situatie rondom Covid-19 was het een zeer bijzondere editie, omdat het een eerste online DenkTank betrof. Vanwege de steeds veranderende maatregelen had de organisatie het programma noodgedwongen omgezet naar vrijwel geheel online. Zo ook het Expertforum dat normaal gesproken in het prachtige Hodshon huis plaatsvindt met 100-200 bezoekers.

Expertforum, livestream vanuit het Hodshon huis
Ondanks de maatregelen heeft de NDT 2020 haar resultaten van de analysefase op 8 oktober vanuit het Hodshon huis kunnen presenteren, al was het voor de eerste maal door middel van een livestream. Zo'n 150 experts vanuit overheid, bedrijfsleven en wetenschap belden in om het Expertforum vanuit huis te kunnen volgen!
Na een interactieve presentatie van de analyse werd door middel van online break-outrooms gebrainstormd, waarbij in groepen over mogelijke oplossingsrichtingen werd nagedacht. Voor de deelnemers traditiegetrouw de uitgelezen kans om inspiratie op te doen voor de oplossingsfase en contacten te leggen in het professionele werkveld.

Oplossingslancering en media-aandacht
In de eindfase werkt de groep in kleine teams gedurende een periode van 8 weken aan oplossingen in de categorieën beleidsvoorstel, campagne of concrete oplossing. De oplossingen vielen in de subthema's wonen, arbeidsmarkt, financiën en maatschappelijk onbehagen en werden op 15 december wereldkundig gemaakt tijdens de eerste online Eindpresentatie, een spetterende bijeenkomst met meer dan 300 kijkers.
Gedurende en na de looptijd van de DenkTank zijn deelnemers vaak in de media actief. Zo ook bijvoorbeeld Samet, die deelnam aan de Woontop Jongerenhuisvesting in Pakhuis de Zwijger op 7 november.

"We zien dat er groepen mensen zijn die worden vergeten, door de overheid, door de gemeenten. Op de woningmarkt bijvoorbeeld jongeren en middengroepen. Dat heeft natuurlijk een aantal oorzaken. Ik denk dat we die oorzaken aan moeten pakken." **Samet Özcan, deelnemer NDT'20**

De deelnemers van de NDT 2020.

Als antwoord op bovenstaand probleem heeft de NDT 2020 een oplossing uitgewerkt, namelijk de Niet-Woningcorporatie, een Stichting die coöperatieve woonstructuren gebruikt om betaalbare woningen in het middensegment te realiseren.

Deelnemers en oplossingen waren ook na de Eindpresentatie zichtbaar in de media. Zo verscheen een artikel in het NRC, waarbij de oplossingen MomentCheck en Zelfstandigberekend werden uitgelicht. Dit zijn een digitale tool die je ondersteunt in het maken van financieel bewuste keuzes bij belangrijke levensmomenten en een financiële rekentool voor ZZP'ers die een eerlijk uurtarief berekent.

Het eindrapport werd in ontvangst genomen door niemand minder dan Drs. Wouter Koolmees (minister van SWZ), Prof. dr. Barbara Baarsma (CEO Rabo Carbon Bank) en Prof. dr. Godfried Engbersen (hoogleraar sociologie aan de Erasmus Universiteit).
Op www.ndt20.nl vindt u uitgebreide informatie en filmpjes over de visie, analyses en oplossingen en het eindrapport van de Nationale DenkTank 2020.

zijn wij al vrienden?

fonds nationale denktank

Fonds Nationale DenkTank
De KHMW en Stichting de Nationale DenkTank hebben in 2019 het Fonds Nationale DenkTank opgericht om een duurzame financiering van de Nationale DenkTank te waarborgen. Het bestuur van dit fonds bestaat uit drie voormalige bestuurders van de NDT en twee leden/directeuren van de KHMW.
De DenkTank ontvangt geen vaste subsidies, maar is afhankelijk van organisaties en mensen die geloven in de kracht van jonge denkers. Wilt u de komende 100+ DenkTanks mede mogelijk maken, én de impact van oplossingen en het netwerk versterken? Meld u zich dan als Vriend bij het Fonds voor een periodieke machtiging.
Meer informatie over de doelstellingen en de mogelijkheid om vriend te worden van het Fonds Nationale DenkTank vindt u via deze link: https://nationale-denktank.nl/fonds-nationale-denktank/

Vooruitblik naar de NDT 2021
In 2021 zal de NDT zich richten op het thema onderwijs. De voorlopige focusrichting is het verhogen van de kwaliteit en/of kansgelijkheid. De subthema's worden op het moment van schrijven nog ontwikkeld. Wilt u hierbij betrokken zijn, of heeft u suggesties voor interessante sprekers, partners of anderszins, kunt u contact opnemen met Anne de Brouwer, directeur van de Nationale DenkTank, via a.debrouwer@nationale-denktank.nl

Bijdragen aan activiteiten van de KHMW
Op 4 februari 2021 bracht een aantal deelnemers hun oplossing van de Eindpresentatie nogmaals ten gehore, dit keer tijdens een Blauwe Kamer sessie, met een openingswoord door KHMW-bestuurslid René van Rijckevorsel. Vier oplossingen werden gepresenteerd voor een online publiek van om en nabij 150 leden en directeuren van de KHMW, waarbij het publiek leerde over de bevindingen van de NDT 2020 en direct feedback kon geven om de vers gelanceerde oplossingen verder te brengen en de deelnemers verbindingen konden leggen met de aanwezige experts vanuit de KHMW.
In 2020 hebben enkele succesvolle ontmoetingen plaatsgevonden binnen het initiatief "DenkTank op de koffie bij …" . Alumni van de Nationale DenkTank gaan daarbij met een persoonlijke vraag in gesprek met een lid of directeur van de KHMW. De vraag kan uiteenlopend van aard zijn, zowel vakinhoudelijk als meer gericht op bepaalde keuzes waar de alumnus in zijn of haar loopbaan of leven voor staat. Ook in 2021 zetten we dit initiatief voort.

A. de Brouwer MSc is directeur van Stichting de Nationale DenkTank.

FINANCIEEL OVERZICHT

SAMENGEVOEGDE BALANS PER 31-12-2020

(alle bedragen in €)

		31-12-2020		31-12-2019
ACTIVA				
Vaste activa				
Vaste activa en overige duurzame activa		1		1
Vlottende activa				
Lopende rente en dividendbelasting	16.126		19.110	
Overige vorderingen	45.177		478.569	
		61.303		497.679
Beleggingen		14.732.437		16.059.158
Liquide middelen		4.857.974		3.435.481
TOTAAL ACTIVAZIJDE		**19.651.715**		**19.992.319**
PASSIVA				
Eigen vermogen KHMW		4.880.138		4.989.432
Bestemmingsfondsen op Naam				
Langerhuizen Fonds	2.867.743		2.896.263	
Dr. W.J.E. Voet Fonds	581.517		585.264	
Van der Knaap Fonds	140.053		138.847	
Mr. J.C. Baak Fonds	34.073		34.878	
De Zeeuw-Van Dishoeck Fonds	222.526		199.718	
Wim Drees Fonds	737.100		742.614	
Schouhamer Immink Fonds	83.117		64.071	
		4.666.130		4.661.629
Eigen vermogen KHMW + Fondsen		9.546.267		9.651.061
Eigen vermogen St. Jan Brouwer Fonds	4.915.488		4.956.069	
Bestemmingsfonds prijzen St. Jan Brouwer Fonds	1.700.000		1.800.000	
		6.615.488		6.756.069
Eigen vermogen Dr. Saal van Zwanenberg St.		1.009.152		1.011.770
Eigen vermogen St. Eizenga-Van Oosten Fonds		2.413.811		2.477.322
Samengesteld vermogen		**19.584.718**		**19.896.222**
Kortlopende schulden				
Belastingen, premies soc. verzekeringen	7.340		14.318	
Vooruitontvangen en nog te betalen	59.657		81.779	
		66.997		96.097
TOTAAL PASSIVAZIJDE		**19.651.715**		**19.992.319**

SAMENGEVOEGDE REKENING VAN BATEN EN LASTEN OVER 2020

(alle bedragen in €)

	2020	*Begroot 2020*	2019
BATEN			
Contributies/entreegelden directeuren	49.690	*52.000*	51.580
Vrijwillige bijdragen leden	14.862	*14.500*	14.376
Directe inkomsten uit beleggingen	76.947	*486.000*	764.669
Overige vergoedingen	5.445	*1.000*	1.088
Prijzen en vergoedingen sponsoren			
Prijzengelden	66.500	*76.500*	99.500
Vergoedingen	13.434	*27.500*	20.723
Beschikbaar voor prijzen/beurzen uit vermogen	257.850	*388.150*	192.817
SOM DER BATEN	**484.729**	*1.045.650*	**1.144.752**
LASTEN			
Loonkosten	202.545	*191.100*	195.061
Organisatiekosten:			
– kantoorkosten, publicaties, onderhoud en exploitatie gebouw, verzekeringen en belastingen	52.442	*76.500*	77.192
Prijzen en activiteiten:			
– subsidies	6.700	*7.000*	8.727
– prijzengelden	324.350	*477.750*	292.317
– kosten prijsuitreikingen	77.370	*86.150*	82.251
Algemene kosten:			
– bank-, beheer- en accountantskosten	136.065	*128.650*	127.420
– vergaderingen en overige kosten	35.945	*70.300*	66.484
SOM DER LASTEN	**835.417**	*1.037.450*	**849.451**
EXPLOITATIERESULTAAT VOOR RESULTAATBESTEMMING	**(350.689)**	*8.200*	**295.301**
Resultaat toegerekend aan:			
– KHMW	(186.418)		86.267
– St. Jan Brouwer Fonds	(105.173)		130.767
– Dr. Saal van Zwanenberg St.	(8.707)		25.336
– St. Eizenga-Van Oosten Fonds	(50.390)		52.930
EXPLOITATIERESULTAAT NA RESULTAATBESTEMMING	**(350.689)**		**295.301**

TOELICHTING OP DE JAARCIJFERS 2020

Rutger Schimmelpenninck

INLEIDING

Het jaar 2020 is afgesloten met een verlies van €350.689 (2019 winst €295.301) in de samengestelde staat van baten en lasten. De lasten waren lager dan begroot omdat een aantal beurzen in 2020 niet werd uitgekeerd. Daarnaast vielen de baten een stuk lager uit dan begroot vanwege tegenvallende beleggingsopbrengsten.

De KHMW administreert de baten en lasten apart voor iedere stichting en ieder fonds op naam waarvan het beheer aan de KHMW is toevertrouwd. Met ingang van 2019 geldt voor alle stichtingen en fondsen dat gerealiseerde en niet gerealiseerde beleggingsopbrengsten/verliezen naar rato van het vermogen aan het begin van het jaar worden toegerekend. Op dezelfde manier worden organisatiekosten en de kosten van vermogensbeheer naar rato ten laste van de stichtingen en fondsen gebracht. De uit te keren gelden voor prijzen/beurzen worden in de baten opgenomen als 'beschikbaar voor prijzen/beurzen uit vermogen' en komen aldus ten laste van het vermogen.

	2020	*Begroot 2020*	**2019**
Som der baten	484.729	*1.045.650*	1.144.752
Som der lasten	835.417	*1.037.450*	849.451
Exploitatieresultaat voor resultaatbestemming	(350.689)	*8.200*	295.301

VERMOGENSBEHEER

Het beheer van het vermogen is uitbesteed aan twee verschillende beheerders. Het beleggingsbeleid is gericht op waardestijging van de beleggingen en minder op rendement. Tijdens een jaar gerealiseerde koersresultaten ten opzichte van de koers aan het begin van het jaar worden getoond onder de baten. Niet gerealiseerde waardeveranderingen tijdens een jaar worden verwerkt in de algemene reserve op de balans en worden dus niet getoond in de staat van baten en lasten.

In het voorjaar 2020 zijn de beurzen fors gedaald om in de loop van het jaar weer te herstellen en iets hoger te sluiten dan eind 2019. Het niet gerealiseerde beleggingsresultaat bedroeg €237.035 (in 2019 €2.113.087) en is verwerkt in de algemene reserve op de balans. Het totale beleggingsresultaat bedroeg 1,62% over 2020, tegen 16,3% in 2019.

INKOMSTEN

De inkomsten uit contributies, entreegelden en vrijwillige bijdragen bedroegen €64.552 tegen €65.956 in 2019. Het belegd vermogen blijft de voornaamste inkomstenbron en de directe inkomsten daaruit (rente, dividend en gerealiseerde koersresultaten) bedroegen €76.947 tegen €764.669 in 2019. Anders dan in 2019 zijn er in 2020 per saldo nauwelijks koerswinsten gerealiseerd bij verkoop van effecten. Daling van de marktrente en verlaging van dividenden is ook een oorzaak van de daling van deze inkomstenbron.

UITGAVEN

De operationele kosten waren in 2020 in lijn met die van 2019. De uitgekeerde prijzengelden waren ongeveer gelijk aan vorig jaar en bedroegen €445.350 (€391.817 in 2019). Van deze gelden wordt €121.000 rechtstreeks door sponsoren uitgekeerd. De Maatschappij is dankbaar voor de vele donaties die zijn ontvangen van ondernemingen, stichtingen en particulieren die het prijzenprogramma hebben willen ondersteunen. Een overzicht van de prijzen is in een aparte toelichting opgenomen. Wegens de reisbeperkingen in verband met corona was er minder belangstelling voor de KHMW-Eizenga beurzen voor een master/PhD economie of een MBA in de VS. Er is maar één beurs toegekend voor €42.750 in plaats van vier begrote beurzen. Dit verklaart de afname van de uitgaven.

BALANS

Het eigen vermogen van de KHMW (afgezien van de reserves voor de fondsen op naam en van het eigen vermogen van de stichtingen) bedraagt eind 2020 €4.880.138 tegen €4.989.432 eind 2019. Het totaal van de samengestelde balans bedraagt €19.651.715 tegen €19.992.319 in 2019.

VOORUITZICHTEN

De activiteiten en de daarmee gepaard gaande inkomsten en uitgaven van de Maatschappij vertonen jaarlijks een vast ritme. Voor 2021 worden geen bijzondere bestedingen voorzien. Vooral het rendement op vermogen zal jaarlijks bepalen of er winst of verlies wordt gemaakt. De reserves en liquiditeiten die de KHMW aanhoudt zijn van voldoende omvang om een periode van tegenspoed door te komen.

Mr. R.J. Schimmelpenninck is penningmeester van de KHMW en commissaris/toezichthouder.

(alle bedragen in €)

PRIJZENGELDEN TOEGEKEND IN 2020

	Sponsoring	*KHMW fondsen*	*KHMW eigen prijs*	*Totaal*
Brouwer Vertrouwensprijs		100.000		100.000
Jan Brouwer Scriptieprijzen		16.000		16.000
Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen		6.000		6.000
KHMW-Eizenga beurzen		42.750		42.750
Langerhuizen Oeuvreprijs		25.000		25.000
Langerhuizen Bate		25.000		25.000
Kees Schouhamer Immink Prijs		10.000		10.000
ET Outreach Award		5.000		5.000
Voet Stipendia		9.000		9.000
Irispenning voor Wetenschapscommunicatie			10.000	10.000
Profielwerkstukprijzen			1.100	1.100
KNVI/KIVI Scriptieprijzen Informatica en Informatiekunde	3.000		2.000	5.000
Pfizer Afstudeerprijzen Life Sciences	6.000			6.000
Philips Afstudeerprijs Technology for Health Care Solutions	3.000			3.000
Philips Afstudeerprijs Data Science & AI in Health Care	3.000			3.000
AkzoNobel Afstudeerprijs Chemie en Procestechnologie	5.000			5.000
East-West Seed Afstudeerprijs Plantenwetenschappen	5.000			5.000
Enza Zaden Afstudeerprijs Biologie	3.000			3.000
Shell Afstudeerprijzen Natuurkunde	9.000			9.000
Lorentzfonds Afstudeerprijs Theoretische Natuurkunde	3.000			3.000
ASML Afstudeerprijs Wiskunde	5.000			5.000
De Zeeuw-Van Dishoeck Afstudeerprijs Sterrenkunde		3.000		3.000
ORTEC Aanmoedigingsprijzen Wiskunde en Technische Wiskunde	4.500			4.500
Shell Aanmoedigingsprijzen Scheikunde	3.000		500	3.500
KNVI/KIVI Aanmoedigingsprijzen Informatica en Technische Informatica	4.500			4.500
Philips Aanmoedigingsprijzen Biomedische Technologie	1.000			1.000
Kon. Van Wijhe Verf Aanmoedigingsprijzen Chemische Technologie	1.500			1.500
Canon Aanmoedigingsprijzen Werktuigbouwkunde en Materiaalkunde	1.500			1.500
KNMP Aanmoedigingsprijzen Farmacie of (bio)farmaceutische wetenschappen	2.000			2.000
Enza Zaden Aanmoedigingsprijzen Biologie	3.500			3.500
KHMW Aanmoedigingsprijzen Civiele & Maritieme Techniek			1.500	1.500
KHMW Aanmoedigingsprijzen Lucht- & Ruimtevaarttechniek			1.000	1.000
	66.500	241.750	16.100	324.350
Prijzengeld rechtstreeks door sponsor betaald				
Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek (IPN/NWO)	50.000			
Johannes Cornelis Ruigrok Prijs (J.C. Ruigrok St.)	12.500			
Keetje Hodshon Prijs (J.C. Ruigrok St.)	12.500			
Martinus van Marum Prijs (J.C. Ruigrok St.)	12.500			
Dirk Jacob Veegens Prijs (St. Fonds voor de Geld- en Effectenhandel)	12.500			
Nederlandse Gasindustrie Prijzen (KVGN)	12.000			
Tata Steel Afstudeerprijs Werktuigbouw- en Materiaalkunde	5.000			
St. Physica Aanmoedigingsprijzen Natuurkunde en Technische Natuurkunde	4.000			
	121.000			

BIOGRAFISCHE SCHETS

Anthony Hendrik van der Boon Mesch (1804-1874), een welbespraakt chemicus

Gerrit van Dijk

Volgens bronnen was Anton van der Boon Mesch een typisch Leidse professor. Hij was klein en gezet, had rossig haar en liep altijd met een snuifdoos met waarschijnlijk Amersfoortse snuiftabak. Hij was welbespraakt en sprak vloeiend Latijn. Zijn geboorteplaats was Delft waar zijn vader een apotheek dreef en doorging voor een welgesteld zakenman. Thuis hield men streng vast aan de leerstellingen der Hervormde Kerk en was er een onbeperkte eerbied en liefde voor het Huis van Oranje-Nassau. Anton had twee broers en drie zussen. Zoals toen nog gebruikelijk was volgden de zussen geen academische opleiding, Anton en zijn broers wel. Anton studeerde scheikunde aan de Leidse Universiteit, zijn oudste broer werd predikant en broer Hendrik studeerde natuurlijke historie en scheikunde en werd later benoemd tot hoogleraar aan de Amsterdamse Universiteit. De drie broers waren als student buitengewoon begaafd, samen wonnen ze zeker acht gouden medailles. Bij art. 205 van het Organiek Besluit van Augustus 1815 was bepaald dat er jaarlijks te Leiden tien, te Utrecht en te Groningen zes gouden medailles voor de beantwoording van prijsvragen zouden worden uitgeloofd. Toen later door bezuiniging dit aantal eerst verminderd en later geheel afgeschaft werd, heeft Z.M. den Koning de kosten der gouden medailles voor zijn rekening genomen, hetgeen zeer gewaardeerd werd!
Nadat Anton gepromoveerd was, werd hij vrijwel meteen benoemd tot lector in de scheikunde aan de Leidse Universiteit om onderwijs te geven aan het Industriecollege en de pas opgerichte Industrieschool. Hij was toen 22 jaar oud. Bij het Industriecollege werden ingenieurs opgeleid, de Industrieschool werd bezocht door aspirant-ondernemers. Van der Boon Mesch' benoeming bleek een groot succes. Vooral de Industrieschool trok veel leerlingen, soms wel meer dan honderd. Dat waren aantallen die geen enkele studierichting in de faculteit Wis- en Natuurkunde gewend was. De scheikundeopleiding was gericht op toepassingen in de industrie en de landbouw en droeg zo bij aan de economische groei en bloei van Leiden. Ook de populaire voordrachten die Van der Boon Mesch hield voor allerlei gezelschappen hielpen daarbij. Curatoren beloonden hem door hem tot buitengewoon hoogleraar in de scheikunde te benoemen, en kort daarna tot gewoon hoogleraar. Later werd aan Van der Boon Mesch ook nog het onderwijs in de landhuishoudkunde opgedragen. Kortom, Anton had het druk en was bijna nooit thuis en had daarbij zijn vrouw een beetje uit het oog verloren. Een student theologie, Gerrit van de Linde genaamd, die regelmatig aanzat bij diners bij de familie Van der Boon Mesch, liet zijn oog op het 'onbestudeerd en verwaarloosd stuk scheikunde' vallen. Het leidde tot een groot schandaal. Van der Boon Mesch heeft daarna de student aan alle kanten proberen tegen te werken.

Het universitaire scheikundeonderwijs was van veel belang voor de studenten geneeskunde en farmacie. Zoals toen was geregeld mochten deze studenten niet aan hun eigenlijke studie beginnen voordat ze de vakken wiskunde, natuurkunde en kruidkunde, en de gronden der 'algemeene' scheikunde met succes hadden afgerond.
In 1859 kreeg Van der Boon Mesch een nieuw chemisch laboratorium tot zijn beschikking. Wetenschappelijk was Van der Boon Mesch een behoorlijk, zij het geen internationaal bekend scheikundige. Hij was zeer actief in de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel, ontstaan uit onze Oeconomische Tak van onze Maatschappij.
Na de dood van zijn vrouw probeerde hij het gemis te vullen met het houden van allerlei dieren. Daarbij hadden duiven zijn voorkeur. Hij was lid van de Hollandsche Maatschappij sedert 1832.

Bijgaand portret is getekend en gegraveerd door Dirk Jurriaan Sluyter, graveur, tekenaar en etser te Amsterdam. Hij leefde van 1811 tot 1886.

Prof. dr. G. van Dijk is oud-secretaris natuurwetenschappen van de KHMW en oud-hoogleraar wiskunde aan de Universiteit Leiden.

Jaarlijks wordt in deze rubriek een portret van een historisch lid van de Hollandsche Maatschappij geschetst door oud-secretaris Gerrit van Dijk. De Hollandsche Maatschappij beschikt over meer dan 250 portretten van oud-leden en -directeuren. Deze portretten zijn omstreeks 1985 aangekocht met medewerking van oud-KHMW-directeur A.G. van der Steur, antiquaar te Haarlem. In 2013 is begonnen met het inlijsten van deze portretten. De galerij in het trappenhuis wordt in 2021 voltooid.
Gerrit van Dijk heeft over velen van de geportretteerden korte levensbeschrijvingen opgesteld die zijn gepubliceerd in de reeks 'Biografische Schetsen'. Voorjaar 2021 verscheen het negende, tevens laatste deel. De boekjes zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van de KHMW.

PERSONALIA

NIEUWE DIRECTEUREN

Benoemd bij de Winterlezing
op 8 februari 2020

Drs. D.A. (Dick) Benschop
president & CEO Royal Schiphol Group

Drs. A. (Annabelle) Birnie
directeur Hermitage Amsterdam, directeur De Nieuwe Kerk, gecertificeerd taxateur moderne en hedendaagse kunst, oud-directeur Amsterdams Fonds voor de Kunst

Dr. ir. P.M.M. (Peter) Blauwhoff
voorzitter raad van commissarissen Tata Steel Nederland B.V., non-executive director Tata Steel India en Europe Ltd, voorzitter raad van commissarissen Royal Haskoning DHV, DGA Blauwhoff International Consulting

Drs. C.H.M. (Conny) Braams
Chief Digital & Marketing Officer Unilever

Mr. A.Th.H. (Arthur) van Dijk
commissaris van de Koning in de provincie Noord-Holland

Ir. B.A.M. (Benno) van Dongen
senior partner Roland Berger

S. (Simone) Huis in 't Veld MSc
CEO Euronext Amsterdam

Mr. C.A. (Cilian) Jansen Verplanke
co-founding partner Karmijn Kapitaal, bestuurslid diverse organisaties

Dr. ir. M.J.M. (Marc) de Jong
partner bij McKinsey & Company

Drs. C. (Stan) Kaatee
directeur-generaal Werk ministerie van Sociale Zaken, voorzitter raad van toezicht Teylers Museum, oud-directeur Economische Zaken gemeente Amsterdam

Drs. H.J.M. (Hein) Knaapen
managing partner Europe CEO.works

Prof. mr. dr. E.R. (Erwin) Muller
decaan faculteit Governance and Global Affairs Universiteit Leiden, bestuurder Campus Den Haag, hoogleraar veiligheid en recht Universiteit Leiden

Dr. A.G.L. (Ad) van Nieuwpoort
predikant/schrijver te 's-Gravenhage, voorzitter De Nieuwe Bijbelschool, lid raad van toezicht Protestantse Theologische Universiteit

Drs. O.B.A. (Brinio) Veldhuijzen van Zanten
algemeen directeur KLM Health Services

Jkvr. D.E. (Dorothee) van Vredenburch
executive partner en lid management board De Brauw Blackstone Westbroek, voorzitter bestuur Stichting Koninklijk Concertgebouworkest

Prof. dr. B.J. (Bas) ter Weel
algemeen directeur SEO Economisch Onderzoek, hoogleraar economie Universiteit van Amsterdam

Drs. L.U. (Lucy) Wenting
directeur Instituut voor Interdisciplinaire Studies Universiteit van Amsterdam, bestuurslid Nationale Denktank

Mr. S.M. (Susi) Zijderveld
vml. lid raad van bestuur NS, commissaris NIBC Bank N.V., bestuurslid Concertgebouw Fonds, bestuurslid Nationaal Fonds 4 en 5 mei

NIEUWE LEDEN

Benoemd bij de Winterlezing
op 8 februari 2020

Prof. dr. A.S. (Anna) Akhmanova
hoogleraar celbiologie Universiteit Utrecht

Prof. dr. E.P.A.M. (Erik) Bakkers
hoogleraar vaste stof fysica TU Eindhoven, hoogleraar nanomaterialen TU Delft

Prof. dr. B.J.P. (Bas) van Bavel
faculteitshoogleraar transities economie en samenleving Universiteit Utrecht

Prof. dr. P.W. (Pedro) Crous
directeur Westerdijk Fungal Biodiversity Institute

Prof. dr. D.A.J.P. (Damiaan) Denys
hoogleraar psychiatrie Universiteit van Amsterdam, afdelingshoofd psychiatrie Amsterdam UMC

Prof. dr. W.M. (Willemijn) van Dolen
hoogleraar marketing Universiteit van Amsterdam

Prof. dr. A.W.M. (Andrea) Evers
hoogleraar gezondheidspsychologie Universiteit Leiden

Prof. dr. E. (Els) Gijsbrechts
hoogleraar departement marketing TISEM Tilburg University

Prof. dr. F.A. (Frank) Hindriks
hoogleraar ethiek, sociale en politieke filosofie Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. S.J. (Sijbrand) de Jong
hoogleraar experimentele natuurkunde Radboud Universiteit Nijmegen

Prof. dr. Y. (Yvette) van Kooyk
hoogleraar en afdelingshoofd moleculaire celbiologie en immunologie Amsterdam UMC

Prof. dr. M. (Maarten) Lindeboom
hoogleraar algemene economie Vrije Universiteit

WALKING DINNER

Ontvangst nieuwe directeuren en leden op 9 maart.

Prof. dr. A.B. (Andrea) Maier
hoogleraar gerontologie Vrije Universiteit Amsterdam, Professor of Medicine and Aged Care University of Melbourne, Divisional Director of Medicine and Community Care Royal Melbourne Hospital

Prof. dr. V. (Valentina) Mazzucato
hoogleraar Globalisation & Development Universiteit Maastricht

Prof. dr. J.J.C. (Sjaak) Neefjes
hoogleraar chemische immunologie Universiteit Leiden/LUMC, hoofd afdeling cel- en chemische biologie Universiteit Leiden/LUMC, lid bestuur q.q. voorzitter Domein Medische, Medisch-Biologische en Gezondheidswetenschappen KNAW

Prof. dr. D.P. (Daniëlle) Posthuma
hoogleraar en hoofd afdeling Complex Trait Genetics Vrije Universiteit/VUMC Amsterdam

Prof. dr. ir. H.A. (Hajo) Reijers
hoogleraar Business Process Management & Analytics Universiteit Utrecht, hoogleraar Business Process Technologies TU Eindhoven

Prof. dr. M. (Menno) Schilthuizen
hoogleraar kenmerkevolutie en biodiversiteit Universiteit Leiden, onderzoeker Naturalis Biodiversiteit Center, directeur Taxon Foundation en Studio Schilthuizen

Prof. dr. J.I. (Janka) Stoker
hoogleraar leiderschap en organisatieverandering Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. M. (Mark) van Vugt
hoogleraar evolutionaire psychologie en arbeids- en organisatiepsychologie Vrije Universiteit Amsterdam en University of Oxford

NIEUW BUITENLANDS LID

Benoemd bij de Winterlezing
op 8 februari 2020

Prof. dr. iur. utr. R.P.C. (René) Pahud de Mortanges
hoogleraar rechtsgeschiedenis en kerkrecht Universiteit Freiburg/Zwitserland

Een leeg huis (7)

Het luxueuse Hodshon huis is te zien als een statement van de rijke erfgename Catharina Hodshon. In de Bataafsche Republiek genoot zij als doopsgezinde immers aanmerkelijke sociale upgrading. Het huis ademt haar tijdgeest. Heel anders is de uitstraling van de aula. De KHMW, die het huis in 1841 kocht, liet in 1902 deze gehoorzaal aanbouwen. Ook architect Ouëndag trof in zijn tot in detail uitgewerkte ontwerp de tijdgeest. Achteraf wetend wat die eeuw zou brengen spreken wij van het fin de siècle. Maar de toenmalige directeuren en leden van de Hollandsche Maatschappij, die in de nieuwe gehoorzaal luisterden naar de openingstoespraak van Prins Hendrik, zagen in 1905 economische welvaart, maatschappelijke stabiliteit, sociale hervormingen, technologische ontwikkelingen en florerende kunst en wetenschappen. Voor hen was het de Belle Epoque. **Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner**

IN MEMORIAM

Bij de Algemene Vergadering werden door de voorzitter zoals gebruikelijk de sinds de vorige vergadering overleden directeuren en leden herdacht. In dit verslag wil het bestuur graag een aantal In Memoriams eruit lichten, zonder daarmee iemand anders tekort te willen doen.

Mr. G.W. (Gus) baron van der Feltz (1931–2020)

Gus van der Feltz, in 1931 geboren in den Haag, studeerde rechten in Leiden en trad in 1960 in dienst bij Amstleven en later de rechtsopvolger Delta Lloyd en werd in 1973 lid van de Raad van Bestuur tot zijn pensioen in 1995.
Hij werd directeur van de Hollandsche Maatschappij in 1974, waarbij het voor hem bijzonder was dat zijn grootvader Dr. J.P. Lotsy secretaris van de Maatschappij was van 1909 tot 1919. Toen Gus in 1994 toetrad tot het bestuur van de Maatschappij was de aanzienlijke achterstand in het onderhoud van de zgn. staatsievertrekken een belangrijk agendapunt. Dit onderwerp had meteen zijn grote belangstelling omdat hij al diverse jaren commissaris was bij Stadsherstel N.V. Amsterdam. Samen met zijn bestuurscollega Okkie van den Bosch en secretaris Xander Verrijn Stuart werden meteen maatregelen genomen, daarbij gesteund door Prof. Van Swigchem, lid van de Maatschappij en auteur van een standaardwerk over Abraham van der Hart, de architect van het Hodshon huis. Na talloze vergaderingen en een succesvolle fondsenwerving kon de restauratie voltooid worden voor het 250-jarig jubileum in 2002. Inmiddels was Gus in 1998 benoemd tot ondervoorzitter. Hij was een belangrijke steun in het bestuur bij het in detail voorbereiden van de jubileumviering. Zijn ervaring als Kamerheer van Hare Majesteit Koningin Beatrix heeft ertoe bijgedragen dat de Maatschappij het predikaat Koninklijk mocht gaan voeren en ook dat de Koningin zelve aanwezig was bij de feestelijke jubileumvergadering.
Na het jubileum bleek bij nader onderzoek dat het exterieur van het Hodshon huis ook een grondige restauratie vereiste. Daarmee was een aanzienlijk hoger bedrag gemoeid dan voor het interieur, maar een aanvraag bij Monumentenzorg werd in eerste instantie afgewezen. Op initiatief van Gus zijn wij in beroep gegaan en is er overleg gevoerd met het ministerie van OCW. Uiteindelijk zijn wij in overleg getreden met de Vereniging Hendrick de Keyser en hebben goede afspraken gemaakt voor de overdracht aan HdK en het eeuwigdurende gebruiksrecht door de Maatschappij.
Bij zijn terugtreden in 2007 is aan Gus van der Feltz bij monde van de voorzitter veel dank uitgebracht voor zijn betrokken, bescheiden, nauwkeurige maar ook vasthoudende wijze waarop hij gedurende 13 jaar bestuurslid was.
Conform de statuten van de Maatschappij is hij vanwege zijn 'op ander dan wetenschappelijk gebied buitengewone verdiensten' in de Algemene Vergadering van 12 mei 2007 tot erelid benoemd. Gus bleef sindsdien een trouw bezoeker van de vergaderingen, ook nog bij de Winterlezing in februari 2019, waarna hij om gezondheidsredenen verder een teruggetrokken bestaan had. Tot aan zijn overlijden in april 2020.

Gus van der Feltz was Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en onderscheiden met het Erekruis van de Huisorde van Oranje.

Dit In Memoriam werd opgesteld door Ir. M.C. (Maarten) van Veen, erelid en oud-voorzitter van de Maatschappij.

H.L. (Herman) Hubrecht lic.oec. (1938–2020)

Naast zijn werk als financieel directeur van een Amerikaans bedrijf in Hoofddorp was Herman Hubrecht tientallen jaren bestuurslid van een keur aan culturele verenigingen en clubjes.
Van de eerbiedwaardige rederijkerskamer Trou Moet Blycken en de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen in Haarlem tot zorgcentrum Oldenhove in Bloemendaal en begraafplaats Westerveld in Driehuis. "Herman was heel sociaal, opgewekt, aimabel en positief", zegt vriend en oud-ondernemer Thom Otten (81). "Hij had altijd de blik op de ander."
Herman Lubertus Hubrecht - getrouwd en vader van twee zonen; oudste dochter Maria verongelukte op haar twaalfde - overleed donderdag 24 april. Hij werd 81 jaar.
Zijn vader was directeur van de Papierfabriek in Velsen, maar moest tijdens de oorlog onderduiken. Nadat zijn moeder een nieuwe man had ontmoet, gingen zijn ouders uit elkaar. Herman woonde eerst bij zijn moeder en later bij zijn vader. Omdat hij vooral lol trapte en veel verhuisde, bleef hij een paar keer zitten en moest naar kostschool. Pas op zijn 21ste haalde hij zijn hbs-diploma. Hij studeerde economie in het Zwitserse Sankt Gallen en werkte na zijn dienst twee jaar bij het farmaceutische bedrijf Organon in Oss.
Tijdens een zomervakantie in Domburg ontmoette hij zijn latere vrouw Iris (79). Zij woonde in Middelburg en zag op en rond het strand elk jaar dezelfde vriendengroep. "Herman was een vrolijke en gezellige jongen. Na een dagje strand gingen we dansen in het Badhotel." Ze trouwden in 1966 en verhuisden naar de omgeving van Haarlem. Hubrecht werkte tot zijn 62ste bij Dover International, een toeleverancier voor de vloeibare chemische industrie.
Iris was tandarts en werkte aan de universiteit. "Mijn man was warm, open en maakte veel vrienden." Vanwege zijn vele bestuursfuncties was hij bijna elke avond weg.
Thom Otten zag hem onder meer bij Trou Moet Blycken. "Maar hij begeleidde ook een bijbelkring van de Nederlands-Hervormde Kerk in Aerdenhout, organiseerde vriendenreizen naar Rusland en Egypte, was actief lid van kegelclub Hou Planck en oprichter van de Lionsclub in Haarlem-Zuid."
"Een buitengewoon aimabele man", zegt oud-consultant Lout Schölvinck (84), die hem vanaf 1971 in allerlei bestuursfuncties meemaakte. "Hij was heel altruïstisch. Geen man met macht, maar iemand die midden in de samenleving stond en erg betrokken was."
Zijn vader werd gelukkig van wat hij naast zijn werk deed, zegt Frank (51), vastgoedadviseur. "Hij wist mensen te enthousiasmeren en slaagde er als Keizer (voorzitter) in om Trou Moet Blycken nieuw leven in te blazen. Hij was zorgzaam en sociaal bewogen." Vrienden van Frank en Xander (47) - muzikant - waren erg op hem gesteld. "Hij was altijd geïnteresseerd en stimuleerde mensen om mooie dingen te doen en te beleven."
In zijn spaarzame vrije tijd las hij boeken over de oorlog, zong graag en luisterde naar jazz van Oscar Peterson en Frank Sinatra, maar ook naar funk en pop van Earth Wind and Fire en Stevie Wonder. Hij deed aan hockey, tennis, ski en golf. Ook in de sportwereld vervulde hij veel bestuursfuncties. Hij ging graag naar hun huisje in Domburg en naar Zwitserland, maar reisde ook naar India en Nepal.
Zo'n twaalf jaar geleden werd Parkinson bij hem vastgesteld. Daar kwam later dementie bij. De leden van zijn vaste gymclubje gingen lange tijd elke dinsdag met hem wandelen en later theedrinken.
Een half jaar geleden brak Hubrecht zijn heup en moest naar een verzorgingshuis. Vanwege de angst voor corona mochten zijn geliefden hem

de laatste zes weken pas vlak voor zijn overlijden bezoeken. Hij was vijftien kilo afgevallen en moest zelfs nog verhuizen. De man die zo sociaal in het leven stond, zat ondanks de goede zorg 'opgesloten' in een lege kamer.

Herman Hubrecht maakte van 2000-2009 deel uit van het bestuur van de KHMW.

Dit In Memoriam verscheen eerder in Elsevier Weekblad en werd geschreven door Gerlof Leistra.

Mr. J.M. (Jan Maarten) Boll (1942-2020)

Jan Maarten Boll werd na zijn rechtenstudie in Leiden advocaat bij De Brauw in Den Haag, later in Amsterdam. In 1993 werd hij benoemd tot lid van de Raad van State. Hij was gefascineerd door de rol van het recht in de samenleving.
Hij had veel nevenfuncties, o.a. bij het Concertgebouworkest, Teylers en de Rijkscommissie voor de musea. Onder zijn voorzitterschap werd de Vereniging Rembrandt ingrijpend vernieuwd. Jan Maarten speelde een hoofdrol bij de aankoop van Mondriaans *Victory Boogie Woogie*. Dat spannende verhaal vertelde hij graag. De kritiek op die aankoop raakte hem. Hij belde *De Volkskrant* boos op en sloot het gesprek af met de kenmerkende opmerking: "Het minste dat u kunt doen is lid worden van de Vereniging Rembrandt".
In de bundel *Welke kunst raakt je?* (2015) van de KHMW en de Nationale Denktank noemde hij Rembrandts *Verloren zoon* – niet toevallig een bijbelse voorstelling – als voorbeeld van "de kunstwerken die me telkens weer raken, op dezelfde gevoelige plekken". Hij verzamelde moderne kunst en praatte met dezelfde passie over Marlene Dumas als over Rembrandt.
In die bundel schreef hij ook "mijn kunstbeleving is geborgd in verdraagzaamheid". Dat begrip stond bij hem centraal. Dat hielp hem om een bijzondere rol als oom te spelen voor vele neven en nichten. Dankzij hem kwam er een bijzondere leerstoel verdraagzaamheid in Leiden. Hij zag dat als afsluiting van wat vierhonderd jaar eerder was gebeurd: de Dordtse veroordeling van de remonstranten.
Jan Maarten werd in 1993 directeur van de Maatschappij. Hij kwam graag naar het Hodshon huis, bedankte het bestuur steeds met grote hartelijkheid voor een nieuw initiatief en was een enthousiast deelnemer aan de Romereis. Hij verheugde zich op de reis naar Edinburgh, maar die werd vanwege de coronacrisis uitgesteld.
Zijn laatste KHMW-activiteit was daardoor zijn persoonlijke jaardiner in 2020, samen met zijn vrouw (en mede-directeur) Pauline Kruseman.

Dit In Memoriam werd opgesteld door Prof. dr. J.W. (Jan Willem) Gunning, lid van de KHMW en goede vriend van Jan Maarten Boll.

Prof. dr. J. (Joop) Goudsblom (1932-2020)

Joop Goudsblom werd in 1932 te Bergen NH geboren en groeide op in een onderwijzersgezin in Krommenie. Hij studeerde Sociale Wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam en is vanaf 1968 tot zijn emeritaat in 1997 verbonden gebleven aan deze universiteit als hoogleraar sociologie. Tijdens zijn studie was hij redacteur van Propria Cures met o.a. Renate Rubinstein en Aad Nuis. Hij promoveerde in 1960 op het proefschrift *Nihilisme en Cultuur* en publiceerde een aantal belangwekkende boeken op breedsociologisch terrein over lange termijnprocessen in de mensheidsgeschiedenis, zoals *Regime van de Tijd* en *Vuur en Beschaving*. Die laatste in vele talen gepubliceerde studie laat zien hoe de beheersing van vuur een cruciale rol heeft gespeeld in de groei en de ontwikkeling van de mensheid.
Joop Goudsblom werd lid van de Hollandsche Maatschappij in 1993 en heeft zich o.m. verdienstelijk gemaakt in diverse jury's, maar vooral door een belangrijke bijdrage aan het 250-jarige jubileum in 2002. Immers, de gedachtenvorming over een aansprekend jubileumthema werd geïnspireerd door de, door Joop zeer bewonderde, Amerikaanse wereldhistoricus William H. McNeill, die in 1996 als eerste niet-Europeaan de Erasmusprijs kreeg. Zo ontstond het voornemen om een interdisciplinair studieproject op te zetten over de wisselwerking tussen de mensheid en zijn leefomgeving. Toen de netbenoemde voorzitter tijdens het jaardiner in 1997 hierover het een en ander vertelde in zijn tafeltoespraak, bood Joop Goudsblom zich spontaan aan om daar een rol in te spelen. Dit heeft ertoe geleid dat op de jubileumvergadering in 2002 het boek *Mappae Mundi* (Humans and their Habitats in a longterm Socio-Ecological Perspective) met een toelichtende voordracht door hem kon worden gepresenteerd. Dankzij Joops grote bijdrage tezamen met zijn mede-schrijver en redacteur Bert de Vries, heeft deze studie op diverse internationale conferenties en in een aantal publicaties over de gehele wereld aandacht gekregen. En in december 2007 werd door de Hollandsche Maatschappij een vervolgconferentie belegd over het thema *Naar een vierde Regime* waarbij Joop in een inleidende voordracht toelichtte dat na het Vuurregime (de periode van de jagers en verzamelaars), het Agrarische Regime en het Industriële Regime zich thans de vraag voordoet hoe ons huidige tijdperk gekarakteriseerd zou kunnen worden. De toen getrokken conclusie blijft actueel: het gaat om een duurzame balans in de verhouding tussen mens en zijn omgeving.

Joop Goudsblom werd onderscheiden als Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Hij heeft in de laatste fase van zijn leven een begin van zijn memoires geschreven in "Geleerd". Hij overleed na een ziekbed in maart.

Dit In Memoriam werd opgesteld door Ir. M.C. (Maarten) van Veen, erelid en oud-voorzitter van de Maatschappij.

Mr. C.J.A. (Kees) van Lede (1942-2020)

Op 22 december 2020 is Kees van Lede op 78-jarige leeftijd overleden aan de gevolgen van corona.
Na zijn rechtenstudie in Leiden en een jaar Insead heeft Kees een bijzonder gevarieerd arbeidzaam leven geleid. Na enkele jaren Shell-NAM koos hij voor een meer ongewisse loopbaan door indiensttreding bij het toentertijd in Nederland nauwelijks bekende McKinsey. Het bracht hem naar de USA en Brazilië.
Toen de wens ontstond om naar Nederland terug te keren werd hij overgehaald bij OGEM-Nederhorst te komen werken. Het was van korte duur, maar zijn trackrecord bracht hem direct naar een positie in de raad van bestuur van de HBG en daarna op 42-jarige leeftijd naar het voorzitterschap van VNO.
In 1991 trad Kees in dienst bij Akzo, waar hij van 1994 tot 2003 voorzitter van de raad van bestuur

was. Onder zijn leiding fuseerde Akzo met het Zweedse Nobel.
Maatschappelijk was hij een aanhanger van het Rijnlandse model met bedrijfsmatig aandacht voor continuïteit, werknemers en verankering in de samenleving in tegenstelling tot het Angelsaksische model met focus op winst en aandeelhoudersbelangen.
Hij bracht die visie ook in de praktijk gezien zijn inzet voor werknemersbelangen na het faillissement van OGEM, het verbond tussen werkgeversorganisaties en vakbonden in zijn VNO-tijd, en de steun aan kunst en dans in de regio Arnhem, waar Akzo-Nobel toen zijn hoofdkantoor had.
Vanaf 2003 was Kees commissaris (en vaak president-commissaris) bij vele Nederlandse en internationale topbedrijven. Daardoor was hij volgens de media een machtig man, maar voor zijn vrienden, en zichzelf, gewoon Kees. Voor menig leider stijgt macht naar het hoofd; bij Kees niets van hoogmoed.
Zijn vrienden noemden hem: energiek, trouw aan vriendschappen, recht door zee, dierbaar en genoten van de subtiele manier waarop hij vertelde van zijn contacten met de groten der aarde.
In het boek *Pessimisme is voor losers*, dat hij samen met Joris Luyendijk schreef en begin 2020 uitkwam, wordt in een stevige dialoog gezocht naar een brede en moreel verantwoorde verankering van het bedrijfsleven in de maatschappij van de toekomst. Jaren tevoren heeft hij als lid van de Commissie Dijkstal gepleit voor een betere beloning van publieke functies om de kloof naar het bedrijfsleven niet te groot te laten worden.
Kees is tot de één na laatste dag als persoonlijkheid geheel intact gebleven en ingeslapen met zijn echtgenote en kinderen rond zijn bed. Hij laat Vanessa niet alleen achter, maar te midden van een prachtige nieuwe generatie.

Dit In Memoriam werd in samenspraak met de familie Van Lede en KHMW-directeur Ir. J.A. (Jan) Dekker opgesteld door Prof. dr. S.W. (Solko) Schalm, lid van de KHMW en goede vriend van Kees van Lede.

IN HET KALENDERJAAR 2020 OVERLEDEN:

DIRECTEUREN
H.L. (Herman) Hubrecht lic.oec.
Mr. G.W. (Gus) baron van der Feltz
Dr. P.A.E. (Lisa) Sillevis Smitt
Mr. J.M. (Jan Maarten) Boll
Mr. C.J.A. (Kees) van Lede

LEDEN
Prof. dr. E.K. (Eddy) Grootes
Prof. dr. J. (Joop) Goudsblom
Prof. dr. D.G. (Douwe) Yntema
Prof. dr. H.H. (Hans) Cohen
Prof. dr. D. (Dirk) Bootsma
Prof. mr. A.J. (André) Hoekema
Prof. dr. ir. H. (Herman) van Bekkum

COMMISSIES

COMMISSIE BENOEMING ALFA/ GAMMA-LEDEN

o.l.v. secretaris **Prof. dr. R.B. (Rudy) Andeweg:**
Prof. dr. J.F.T.M. (José) van Dijck, oud-president KNAW, universiteitshoogleraar Universiteit Utrecht.
Prof. dr. M.P. (Maarten Pieter) Schinkel, hoogleraar mededingingseconomie en regulering UvA.

COMMISSIE BENOEMING BÈTA-LEDEN

o.l.v. secretaris **Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman:**
Prof. dr. C.C.A.M. (Stan) Gielen, voorzitter raad van bestuur NWO, persoonlijk hoogleraar Radboud Universiteit Nijmegen.
Prof. dr. M. (Marianne) Joëls, decaan geneeskunde en lid raad van bestuur UMC Groningen, oud-hoogleraar neurowetenschappen UMC Utrecht/ Universiteit Utrecht.

COMMISSIE BENOEMING DIRECTEUREN ONDERNEMINGEN EN VRIJE BEROEPEN

o.l.v. bestuurslid **Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell:**
Drs. Chr.P. (Chris) Buijink, voorzitter Nederlandse Vereniging van Banken.
A.D. (Dick) Boer, oud-president en CEO Royal Ahold Delhaize.
Dr. R.R. (René) Kuijten, managing partner LSP-Life Sciences Partners, bestuurslid Nederlandse Vereniging van Participatiemaatschappijen, penningmeester Vereniging Rembrandt, voorzitter Stichting Steun Emma Kinderziekenhuis/AMC.
Prof. dr. M.M.E. (Margriet) Schneider, voorzitter raad van bestuur UMC Utrecht
Jkvr. D.E. (Dorothee) van Vredenburch, executive partner en lid management board De Brauw Blackstone Westbroek, voorzitter bestuur Stichting Koninklijk Concertgebouworkest

COMMISSIE BENOEMING DIRECTEUREN OVERHEID EN NON-PROFIT ORGANISATIES

o.l.v. bestuurslid **Jhr. drs. R.M.M. (René) van Rijckevorsel:**
Drs. C. (Chris) Breedveld, grootmeester van het Huis van Z.M. de Koning, oud-directeur Kabinet van de Koning.
Drs. M. (Marjan) Scharloo, directeur Teylers Museum.
Mr. B.B. (Bernt) Schneiders, directeur VSBfonds, oud-burgemeester van Haarlem.
Mr. S. M. (Susi) Zijderveld, commissaris NIBC Bank N.V., bestuurslid Concertgebouw Fonds, bestuurslid Nationaal Fonds 4 en 5 mei, vml. lid raad van bestuur NS.

COMMISSIE BENOEMING DIRECTEUREN KENNEMERLAND

o.l.v. bestuurslid **Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA:**
Prof. dr. P.A. (Pearl) Dykstra, hoogleraar empirische sociologie Erasmus Universiteit Rotterdam.
Mr. B.B. (Bernt) Schneiders, directeur VSBfonds, oud-burgemeester van Haarlem.
Mr. C.G.A. (Cees) van Wijk, oud-bestuurslid KHMW, oud-eigenaar Gottmer Uitgeversgroep b.v., oud-directeur Teylers Stichting.

FINANCIËLE COMMISSIE

o.l.v. bestuurslid **Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck:**
Mr. R.E. (Roelf) Rogaar, oud-bestuurs-voorzitter Theodoor Gilissen Bankiers N.V., oud-penningmeester KHMW.
Mr. W. (Wietze) Reehoorn, lid raad van bestuur National Bank of Greece, Chairman Supervisory Board MUFG Bank (Europe) NV, lid raad van toezicht Rijksuniversiteit Groningen en Frans Halsmuseum, oud-lid raad van bestuur ABN AMRO Bank N.V.
A.P.M. (Ada) van der Veer-Vergeer, voorzitter Monitoring Commissie Accountancy, commissaris Alliander, LeasePlan Corp., oud-voorzitter directie Staalbankiers, oud-hoofddirectie Achmea Bank Holding.

WETENSCHAPPELIJKE RAAD WIM DREES FONDS

Prof. dr. B.E. (Barbara) Baarsma, hoogleraar toegepaste economie Universiteit van Amsterdam, CEO Rabo Carbon Bank, oud-directeur SEO Economisch Onderzoek, oud-kroonlid SER.
Prof. dr. F.A.G. (Frank) den Butter, emeritus-hoogleraar algemene economie Vrije Universiteit Amsterdam (tot 1 jan. 2021).
Dr. S. (Sandra) Phlippen, Chief Economist ABN AMRO Bank NV (tot 1 jan. 2021).
Drs. P.M. (Michiel) Sweers, directeur Innovatie & Kennis ministerie van EZK (extern lid van de raad).
Prof. dr. C.L.J. (Koen) Caminada, hoogleraar empirische analyse van fiscale en sociale regelgeving Universiteit Leiden, vice-decaan faculteit Governance and Global Affairs (m.i.v. 1 jan. 2021).
Prof. dr. K.P. (Kees) Goudswaard, hoogleraar economie en bijzonder hoogleraar sociale zekerheid Universiteit Leiden (m.i.v. 1 jan. 2021).

ARCHIEFCOMMISSIE

o.l.v. oud-secretaris geestes- en maatschappij-wetenschappen **Prof. mr. A. (Arend) Soeteman:**
Prof. dr. F.A. (Frits) Berends, oud-hoogleraar theoretische natuurkunde Universiteit Leiden.
Prof. dr. J.W. (Jan Willem) Gunning, oud-algemeen secretaris KNAW, oud-hoogleraar ontwikkelingseconomie Vrije Universiteit.
Mr. dr. drs. J.C. (Arine) van der Lely-van der Steur, eigenaar antiquariaat A.G. van der Steur, régiseusse Wijn op Dronk, secretaris stichting Pa van der Steur in Nederland.
Jkvr. mr. P. (Pauline) van Lennep, oud-bestuurslid KHMW, officier van justitie te Haarlem.
Dr. J. (Jan) Spoelder, classicus en oud-rector Kennemer Lyceum.

BESTUUR EN SECRETARIAAT

PROTECTOR

Z.M. Koning Willem-Alexander

BESTUUR

Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, *voorzitter (vanaf 2016)*
Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA, *ondervoorzitter (vanaf 2019)*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck, *penningmeester (vanaf 2016)*
Drs. I.C. (Inge) Bryan *(vanaf 2020)*
Jhr. drs. R.M.M. (René) van Rijckevorsel *(vanaf 2015)*
Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell *(vanaf 2017)*

SECRETARIAAT

Prof. dr. R.B. (Rudy) Andeweg, *secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen*
Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman, *secretaris natuur-wetenschappen*
Drs. S. (Saskia) van Manen, *secretaris*
S. (Saskia) de Boer, *administratief medewerker*
Ing. H.L. (Henk) Groffen, *financieel administrateur (t/m sept. 2020)*
Drs. P.T. (Peter) Beemster RC, *financieel administrateur (m.i.v. sept. 2020)*

ERELEDEN

Prof. dr. A.H.G. (Alexander) Rinnooy Kan
Ir. M.C. (Maarten) van Veen

BESTUUR STICHTING JAN BROUWER FONDS

Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, *voorzitter*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck, *penningmeester*
Prof. dr. R.B. (Rudy) Andeweg, *secretaris*
Drs. I.C. (Inge) Bryan
Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA
Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman
Jhr. drs. R.M.M. (René) van Rijckevorsel
Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell

BESTUUR DR. SAAL VAN ZWANENBERG STICHTING

Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, *voorzitter*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck, *penningmeester*
Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman, *secretaris*
Prof. dr. R.B. (Rudy) Andeweg
Drs. I.C. (Inge) Bryan
Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA
Jhr. drs. R.M.M. (René) van Rijckevorsel
Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell

BESTUUR STICHTING EIZENGA-VAN OOSTEN FONDS

Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, *voorzitter*
Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA, *ondervoorzitter*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck, *penningmeester*
Drs. I.C. (Inge) Bryan
Jhr. drs. R.M.M. (René) van Rijckevorsel
Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell

HUISMEESTER

R. (Rob) Pol

VRIJWILLIGERS

C.M.M. (Els) Theel-Handgraaf, *organisatie profielwerkstukprijzen*
Mr. M.E. (Marbeth) Bierman-Beukema toe Water, Ir. B.M.Th. (Boudi) Dortland-Bier, R.M. (Roelie) Offenberg-Wiersema, *rondleidingen in het gebouw*
H.J. (Hans) Pol, C.A. (Connie) Steenkist-Pol, R.M. (Roelie) Offenberg-Wiersema, H.J.M. (Lenie) van der Eijkhoff-van der Veldt, L.C. (Loes) Sweerts-van der Eijkhoff, C. (Corrie) Witte, *catering en andere hand- en spandiensten*

POST/BEZOEKADRES

Hodshon huis
Spaarne 17
2011 CD Haarlem
Tel: 023 5321773
Email: secretaris@khmw.nl
Website: www.khmw.nl
IBAN: NL49ABNA0561115966
BIC: ABNANL2A

Dit jaarverslag is als PDF in te zien op www.khmw.nl.

COLOFON

Fotografie
Hilde de Wolf: omslag, p.2, p.8, p.10, p.16-17, p.18, p.21 onder, p.24-25, p.32, p.33-36, p.40, p.54, p.60-63, p.66, p.69, p.81, p.85, p.86, p.93
Erasmus MC: p.7
Frank van Delft: p.13
Wolter Braamhorst: p.26-27 links
Dirk Gillissen: p.27
Roemer Overdiep: p.28-29
Jeroen Roest: p.30
Suzan Zanders: p.38
Maarten Corbijn (Corbino): p.56
Boris Breuer: p.70
Joost Keet (TDG Digital): p.73 rechts
Ernst de Groot: p.74
Vincent Mentzel: p.90 links
Gerard Holzmann: p.90 rechts
Erik van der Burgt (VRBLD): p.91

Redactie
Saskia van Manen & Saskia de Boer

Vormgeving
Willemse en Mulder, Coen Mulder

Druk
Wilco boeken en tijdschriften

SPONSORS

Stichting Fonds voor de Geld- en Effectenhandel

